RAPORTURI

ASUPRA CÂTORU-VA

MĂNĂSTIRI, SCHITURI ȘI BISERICI DIN ȚERĂ

GR. G. TOCILESCU

1887

ACADEMIA ROMANA.

RAPORTURĬ

ASUPRA CĂTORŬ-VA

MĂNĂSTIRĬ, SCHITURĬ ȘI BISERICĬ DIN ȚÉRĂ

PRESENTATE

MINISTERIULUĬ CULTELORŬ ȘI ALŬ INVĔȚĂMÎNTULUĬ PUBLICŬ

DE

GR. G. TOCILESCU,
Directorŭ alŭ Museuluĭ de Antichitățĭ,
Membru Corespondentŭ alŭ Academieĭ Române.

EXTRASŬ DIN ANALELE ACADEMIEĬ ROMÂNE SERIA II. TOMULŬ VIII. SECȚIUNEA II.
MEMORIĬ ȘI NOTIȚE.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE
No. 42. — Strada Colțeĭ, — No. 42.
1887.

RAPORTURÏ

ASUPRA CÂTORŬ-VA MĂNĂSTIRÏ, SCHITURÏ ŞI BISERICÏ DIN ŢERĂ

PRESENTATE

MINISTERIULUI CULTELORŬ ŞI ALŬ INVĔŢĂMÎNTULUÏ PUBLICŬ

DE

GR. G. TOCILESCU,
Directorŭ alŭ Museuluï de Antichitățĭ.
Membru Corespondentŭ alŭ Academieï Române.

Ședința de la 1 Aprilie 1886.

I.

1. *Piteștĭ :* Biserica Sf. George. Biserica Greciĭ. Biserica Precista-veche din cóstă. Schitulŭ Buliga. Schitulŭ Beşteleiŭ. Schitulŭ Trivalea. — 2. *Mănăstirea Vieroșulŭ* — 3. *Curtea de Argeșŭ :* Biserica Căpreştiĭ. Biserica Olariĭ (Precista). Biserica Sf. Nicolae, disă și domnéscă. Biserica episcopală a Curțiĭ de Argeşŭ. — 4. *Râmniculŭ-Vâlcea :* Biserica Cuvióseĭ Paraschiva. Biserica cu toțĭ Sfinţiĭ. Biserica Episcopală a Râmniculuĭ. — 5. *Mănăstirea Cozia.* — 6. *Mănăstirea Horezu.* — 7. *Mănăstirea Bistrița.* — 8. *Mănăstirea Arnota.* — 9. *Mănăstirea Tismana.* (Raportulŭ Nr. 35 din 24 Iulie 1885).

Domnule Ministru,

Imprejurărĭ diferite m'aŭ împedicatŭ pînă acum să vĕ presentŭ o relațiune asupra escursiuneĭ ce am făcutŭ în urma însărcinăriĭ D-vóstre, pe la bisericile și mănăstirile din județele Argeșŭ, Râmnicu-Vâlciĭ și Gorjŭ de la 1—15 Augustŭ anulŭ espiratŭ.

Aveamŭ intențiunea, ca printr'unŭ raportŭ amĕnunțitŭ să daŭ descripțiunea fie căruia din sfintele lăcașurĭ ce am visitatŭ în partea lorŭ istorică și arheologică, cum și reproducerea tuturorŭ inscripțiunilorŭ de pe ziduri, de pe petre, de pe icóne, odóre, clo-

pote etc., reproducerea picturelorŭ murale, a vinietelorŭ de prin manuscripte, descrierea și studierea odórelorŭ și a altorŭ obiecte de artă ce am găsitŭ, precum și a manuscriptelorŭ și cărților̆ vechĭ aflate în fie care mănăstire. Pentru o așa lucrare am adunatŭ totŭ materialulŭ necesariŭ, am și pus'o în esecuțiune, însă pînă adĭ nicĭ timpulŭ, nicĭ mijlócele pecuniare nu mĭ-aŭ permisŭ să o ducŭ pînă la capĕtŭ. Ea trece peste cadrulŭ unuĭ raportŭ. De aceea mĕ mărginescŭ, prin relațiunea de față, a vĕ arăta numaĭ pe scurtŭ cele constatate, precum și a enumera : obiectele, manuscriptele și cărțile ce am adunatŭ și depusŭ în colecțiunile museuluĭ naționalŭ cu ocasiunea aceleĭ escursiunĭ, cum asemenea și inscripțiunile maĭ însemnate ce am copiatŭ.

I.

Pitești.

Biserica sf. George.

În dilele de 2 și 3 Augustŭ, am visitatŭ bisericile vechĭ din orașulŭ Pitești, începĕndŭ cu biserica Sf. George saŭ biserica Domnéscă, fundată de Constantinŭ Șerbanŭ Basarabŭ și de socia sa Dómna Bălașa la anulŭ 1656, după cum se constată din pisania ce se citesce în frontispiciŭ. Din odórele ctitorescĭ nu maĭ există nicĭ unulŭ, fiindŭ arse, pierdute, saŭ topite, pentru a se face altele noĭ dintr'însele. Unŭ singurŭ potirŭ de argintŭ cu partea superióră ornată în filigrane, și care póртă o inscripțiune din anulŭ 1795 Iuliŭ 25, merită a se menționa ca obiectŭ de artă. Clopotele sunt noĭ : celŭ mare e din anulŭ 1832, celŭ micŭ din anulŭ 1847. Pisania cu data $\frac{7164}{1656}$ s'a prefăcutŭ în anulŭ 1869.

Biserica Grecii.

La biserica Greciĭ nu am găsitŭ nimica interesantŭ. Pisania lipsesce. Pe peretele de din afară despre drépta, este băgată în zidŭ o inscripțiune română din anulŭ $\frac{7220}{1712}$, din care se vede că clopotnița s'a făcutŭ în acelŭ anŭ de către Hrizea Logofĕtulŭ, feciorulŭ

luĭ Alexe Logofĕtulŭ din Piteştĭ, şi de către soţia sa Ilinca. Din inscripţiunea de pe clopotulŭ celŭ spartŭ resultă, că elŭ s'a fostŭ făcutŭ în anulŭ 1747 de Sandu Bucşănescu, şi s'a prefăcutŭ în anulŭ 1858. Pietre cu inscripţiunĭ mormîntale maĭ de totŭ sterse, staŭ la scară, în tindă şi în curte. Pomelniculŭ ctitorilorŭ începe cu membriĭ din familia Bucşănescu.

Biserica Precista-veche din cóstă.

La biserica Precista-veche din cóstă, nu am găsitŭ nimicŭ interesantŭ, pisania lipsesce; din odóre celŭ maĭ vechiŭ este unŭ potirŭ de argintŭ cu inscripţiunea «Mihalache Uescu, Frosina Uésca cu totŭ némulŭ 1805» şi o icónă a Maiceĭ Domnuluĭ, care pare a fi anterióră secoluluĭ alŭ XVIII. Clopote sunt douĕ, celŭ mare pórtă data 1816; celŭ micŭ 1768.

Schitulŭ Buliga.

Schitulŭ Buliga, situatŭ pe unŭ délŭ la marginea oraşuluĭ, consistă dintr'o biserică, carea prin micimea sa, prin formele sale arhitectonice şi sistemulŭ decorativŭ, amintesce Biserica Stavropoleos din Bucurescĭ; este zidită la anulŭ 1741, de către jupan Martin şi jupan Pĕtru Buliga şi cu jupanésa luĭ Nécşa în ḑilele luĭ Costantin Neculae voevod, cum se póte ceti în pisania din frontispiciŭ. Odóre vechĭ nu are. Din petrele mormîntale ce se vĕdŭ în tindă, douĕ sunt şterse, cea de a treea e din anulŭ 1853, iar cea de a patra din anulŭ 1753, sub care «odihnesce ósele robuluĭ luĭ Dumneḑeŭ jupan Martin Cupeţ, feciorul jupanuluĭ Pĕtru Buliga şi a jupaneseĭ Iliniĭ în ḑilele luĭ Ion Grigorie Ghica Voevod în luna luĭ Maiŭ în 20 de ḑile în létul 7261». Interiorulŭ bisericiĭ este întunecosŭ; portrete murale : la drépta intrăriĭ, jupan Martin Cupeţ în costumŭ boerescŭ cu dulamă, ţinêndŭ mâna pe unŭ copilŭ Vasile. Alăturea Pătru Buligă, jupanésa Elena. La stânga jupanésa Nécşa, jupanésa Irina, la o parte «Diaconul Sima care a fostŭ Ispravnic».

E singura biserică a oraşuluĭ Piteştĭ, care prin stilulŭ sĕŭ par-

ticularŭ s'ar putea clasa printre monumentele naţionale, a căroră conservare şi reparaţiune trebuescŭ de aprópe priveghiate.

Clopotniţa carea era la pórtă, s'a dărîmatŭ împreună cu zidurile încunjurătóre. Clopote sunt douĕ: unulŭ din 1744, altulŭ maĭ noŭ.

Schitulŭ Beşteleiŭ.

Alăturĭ cu schitulŭ Buliga este schitulŭ Beşteleiŭ, care după pisania din frontispiciŭ cu data 1862 Noembrie 2 «S'a reparat în ḑilele luminatuluĭ nostru Domn Alexandru Ión, şi ale Prea o Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit Niphon de către cuviosul Arhimandrit Policarp Egumenul Mănăstireĭ Mihaiŭ Vodă». Ca maĭ tóte schiturile şi mănăstirile închinate, a rĕmasŭ şi acestŭ schitŭ lipsitŭ de tóte odórele. Portretele ctitorescĭ sunt şterse, făcêndu-se în dreptulŭ lorŭ amvonulŭ. Câte va petre cu inscripţiunĭ de totŭ stricate se vĕdŭ în tindă, iar în întru sunt douĕ din aniĭ 1811 şi 1828.

Biserica are trebuinţă de coperişŭ, căcĭ plouă în lăuntru, şi bolţile amerinţă să caḑă; maĭ trebue o împrejmuire şi reparaţie la casele servitorilorŭ bisericiĭ.

De altmintrelea, acéstă biserică ar putea trece în sarcina comuneĭ, declarându se biserică comunală, şi budgetulŭ Statuluĭ s'arŭ uşura cu plata personaluluĭ şi a cheltuelelorŭ de întreţinere. In acéstă categorie sunt maĭ multe schiturĭ şi mănăstirĭ rĕmase fără călugărĭ; câte va din ele s'aŭ maĭ desfiinţatŭ prin budgetulŭ esercițiuluĭ 1884—1885, după cererea însăşĭ a Inaltŭ Prea Sfinţituluĭ Mitropolitŭ Primatŭ.

Schitulŭ Trivalea.

Afară din oraşulŭ Piteştĭ se află schitulŭ Trivalea, o biserică nouă zidită de la 1854—1856 de către Mitropolitulŭ Niphon, nu departe de vechea biserică dărĕmată la cutremurulŭ din 1827, şi din care se maĭ vĕdŭ ruine însemnate.

In interiorulŭ bisericiĭ este portretulŭ repausatuluĭ Mitropolitŭ Niphon. Clopotulŭ şi odórele, de totŭ nouĕ. Cele-lalte bisericĭ din

Pitești — ḑece sunt tóte — datéză în urma foculuĭ de la 1848. Așa e Sfîntulŭ Iónŭ, Sfîntulŭ Ilie, biserica Mavrodolu și biserica Sfîntuluĭ Nicolae.

Despre foculŭ de care a fostŭ bîntuitŭ orașulŭ, citescŭ urmĕtórele într'unŭ manuscriptŭ : *rînduéla hirotonicéscă*, care se află în posesiunea Protoereuluĭ din Piteștĭ:

«Leat 1848, August 18, Mercurĭ séra la 3 césurĭ din nópte aŭ luat foc orașul Piteștĭ, și aŭ ars tot tîrgul, treĭ mahalale și treĭ bisericĭ Sfîntu Nicolae, Sfîntu Gheorghie și Maĭca Precista, zidită de Iónŭ Mavrodolu, cea maĭ frumósă biserică dintr'acest oraș; însă în Sfîntul Gheorghie, n'a intrat focul, și nimic n'a vĕtămat, numaĭ învelișul și clopotnița aŭ ars, iar cele-lalte doué bisericĭ aŭ ars desĕvêrșit. Cea maĭ mare parte de negușĕtorĭ s'aŭ stins cu desĕvêrșire, arḑêndu-li-se și prăvăliile, și marfa și casele, mistuind iuțéla foculuĭ tot în patru césurĭ; neputênd a sta în potriva foculuĭ nicĭ un fel de ajutor». (Semnat) «Protop. Gheorghie Iconomul».

II.

Mănăstirea Vieroșulŭ.

In ḑiua de 4 Augustŭ amŭ visitatŭ Mănăstirea Vieroșulŭ, situată peste rîulŭ Dómneĭ la doué ore de Piteștĭ. O maĭ vĕḑusem cu unŭ anŭ înainte, când am copiatŭ inscripțiunile.

Ea are numaĭ numele de mănăstire, căcĭ afară de biserică, care se află în bună stare, casele din prejurŭ sunt într'o desĕvîrșită ruină, — în urma cutremuruluĭ celuĭ mare și a foculuĭ din 1862. Zidirile a trebuitŭ să fie însemnate și frumóse, judecândŭ după ruinele în ființă. Casele eraŭ cu doué etaje; colóne architectonice bogatŭ decorate, lespeḑĭ marĭ de piatră lucrată, carĭ zacŭ icĭ și colo resipite, bolțile ce staŭ încă în ființă, indică că odată pe acea pólă de délŭ, se înălțaŭ palate vestite și o mănăstire bine întemeiată.

Astăḑĭ Vieroșulŭ (de la Aprilie 1884 încoa) este biserică de mirŭ lăsată în grija satuluĭ; locuitoriĭ mi s'aŭ plânsŭ că : «Popa nu vine pe la biserică nicĭ măcarŭ Dumineca; că elŭ servă ca preotŭ

și la satulŭ Colibașulŭ; că la mănăstire a fostŭ școlă, și ne maĭ putêndŭ satulŭ plăti pe învĕțătorŭ, — băeții sunt siliți să se ducă peste délŭ la Colibașĭ, pentru ca să învețe carte.»

Biserica n'are pisanie; în interiorŭ pe păretele de la intrare în drépta se află zugrăvițĭ: Ivașco Leurdénu vel Logofĕtŭ, Grigorie IV Ghica, alŭ 8-lea Domnŭ alŭ țĕreĭ Româneseĭ. La stânga Albul Leurdénul vel clucerŭ, Alexandru alŭ II Ghica, alŭ IX Domnŭ alŭ țĕreĭ Româneseĭ. Atâtŭ Ivașco Logofĕtulŭ cât și Albulŭ Leurdénulŭ sunt personage istorice bine cunoscute, despre carĭ vorbescŭ atâtŭ cronicele cât și documentele din Archivele Statuluĭ. Se scie că celŭ d'întâiŭ fiindŭ în pribegie spre Transilvania, a muritŭ prin munțiĭ Moldoveĭ și a fostŭ îngropatŭ în Bistrița din Moldova, cum ne spune inscripțiunea de pe piatra funerară din acea mănăstire din anulŭ 1584. Biserica s'a zugrăvitŭ în anulŭ 1834 de către Voicu, Petre, Gheorghe zugraviĭ, cum se citesce pe firida din altarŭ.

La Vieroșŭ pe pardoséla Bisericeĭ se află 9 petre tombale cu inscripțiunĭ slavone și române. Din acestea, cea maĭ interesantă, — căcĭ e cea maĭ veche din inscripțiunile până adĭ cunoscute în România — este pétra de pe mormîntulŭ luĭ Nicolae Vodă Basarabŭ din anulŭ 1362. Din citațiile luĭ Șincaĭ, *Chronica Românilorŭ*, I, 328, acéstă pétră se căuta la mănăstirea Câmpulŭ-Lungŭ, unde în adevĕrŭ elŭ este zugrăvitŭ ca ctitorŭ, ceea ce în realitate și era, după cum resultă din maĭ multe hrisóve ale aceleĭ mănăstirĭ, aflate în archivulŭ Statuluĭ. Din ce împrejurărĭ pétra în cestiune se găsesce la Vieroșŭ, nu putemŭ sci.

Aceste pietre — afară de una, carea este de curêndŭ pusă, și carea acoperă osemintele ctitorilorŭ din cele-lalte morminte din biserică — credŭ, Domnule Ministru, că arŭ fi bine, să se transporte la Muzeŭ, pentru că, lăsate acolo, nu numaĭ că sunt expuse a li se șterge în fie care dĭ inscripțiunile de pe ele, dar chiar de a fi luate și întrebuințate în construcțiunĭ, cum s'aŭ făcutŭ cu atâtea monumente epigrafice din mănăstirile și bisericile nóstre. Acéstă mĕsură e cu atâtŭ maĭ imperiosŭ reclamată, cu câtŭ biserica încetândŭ de a

maĭ fi a Statuluĭ, e lăsată în grija preotuluĭ satuluĭ, care nicĭ măcarŭ locuesce acolo.

Odată cu ridicarea acestorŭ 8 pietre, precum și a celorŭ dela bolniță, ar merita să se ia și două icóne vechĭ împărătescĭ : Maica Domnuluĭ și Domnulŭ Hristosŭ, înlocuindu-se cu altele noĭ, precum și tóte cărțile — cele maĭ multe grecescĭ moderne — carĭ mucezescŭ într'unŭ dulapŭ din tinda biserica.

Odóre vechĭ nu are, de și biserica poseda până în 1883 o mitră, unŭ sacosŭ arhierescŭ, o cârjă și alte objecte, pe care fostulŭ îngrijitorŭ, fiindŭ în acelașĭ timpŭ și protopopŭ în Mușcelŭ, le-aŭ ridicatŭ, și nu se scie ce s'aŭ făcutŭ cu ele. In Ministerŭ trebue să se găséscă corespondența urmată pentru acéstă cestiune.

Pomelniculŭ e din anulŭ 1825, întitulatŭ : Pomelnicu ctitorilor Boerilor Leurdenĭ; la sânta proscomidie sunt săpate pe piatră urtórele : «Pomelniculŭ ctitorilorŭ Radu, Ivașcu, Alecu, Caplea, Sofia cu totŭ némul lor, Samoil Arhimandritul, Roman Ieromonah, Magdalina Monahia, Pashale, Ión cu tot némul lor».

Din cărți amŭ luatŭ de la acéstă mănăstire numaĭ următórele două, carĭ mi s'aŭ părutŭ maĭ interesante ; ele sunt trecute în inventariulŭ manuscriptelorŭ și cărțilorŭ Muzeuluĭ sub No. 1276 și 1277 :

1. Psaltirea Proroculuĭ Dávid tipărita în Râmnicu-Vâlceĭ, 1795,
2. Apostol, tipăritŭ la Buzĕŭ, 1704.

Clopote sunt acum numaĭ două, celŭ mare pórtă o inscripție română din anulŭ $\frac{7156}{1648}$, în care se dice că l'a făcutŭ Jupânŭ Stroe vel vistiar din Leurdenĭ, în cetate în Tîrgoviște. Celŭ maĭ micŭ are o inscripție în caractere gothice. Unŭ clopotŭ maĭ mare mi s'a spusŭ că s'a luatŭ de la Vieroșŭ și s'a dusŭ la biserica din satul Mărăcineștĭ de lângă Piteștĭ.

III.

Curtea de Argeșŭ.

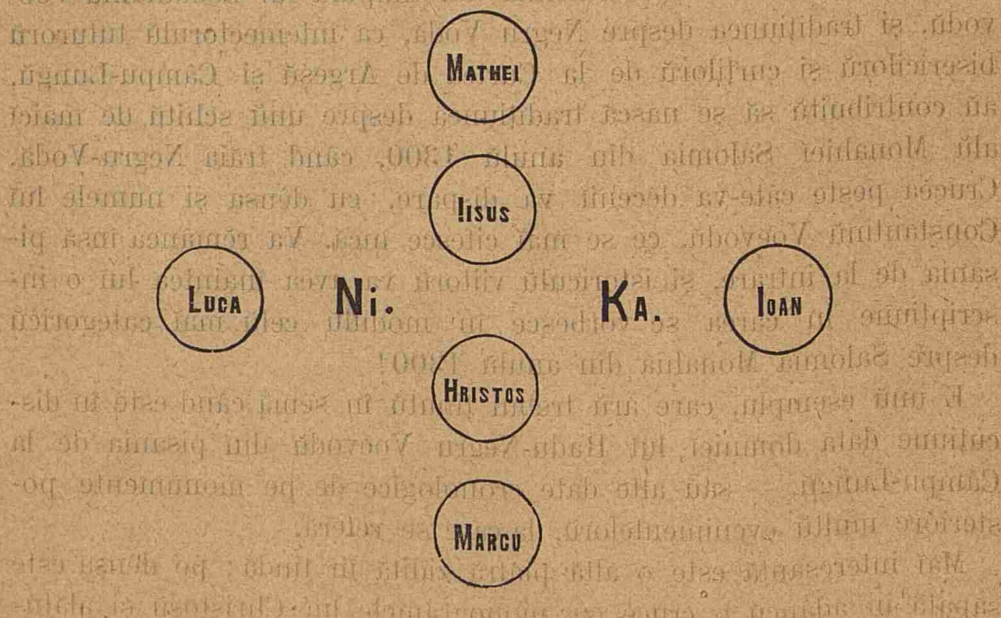
Biserica Căpreștiĭ.

In diua de 5 Augustŭ am sositŭ la Curtea de Argeșŭ. Am visitatŭ maĭ întâiŭ bisericele maĭ vechĭ din orașŭ, începêndŭ cu bi-

serica Căpreştiĭ. Ea este fórte mică, de totŭ săracă, ca cea din urmă biserică a unuĭ satŭ. Din pisanie se vede că ea «întêiŭ a fostŭ în zid făcută de milostivul Domnitor Cercel V(oe)V(od), şi după vreme s'aŭ prefăcut în ḑilele înălţatuluĭ Domn Ion Nicolae Suţu Voevod cu blagoslovenia Prea Sfinţituluĭ Episcop Iosef Argeşiul prin ostenéla a Domnuluĭ Judeţ Ioniţă Taflur, cu cheltuiala a totŭ creştiniĭ care cu ce s'a milostivit ca să fie pomenire vecĭnică, 1812 Septemvre 30.»

Bĭserica Olariĭ (Precista).

De acolo am trecutŭ la Biserica Olariĭ «Precista». Tradiţiunea spune, că Negru-Vodă, când a descălecatŭ la Argeşŭ, a găsitŭ în loculŭ acesteĭ bisericĭ unŭ schitŭ de maĭcĭ, a căruea superióră era monahia Salomia. Preotulŭ şi orăşaniĭ mĭ-aŭ arĕtatŭ chiar mormîntulŭ acesteĭ Salomie, d'asupra căruea este o cruce cu inscripţiune, care are data, după cum mĕ asiguraŭ, din anulŭ 1300. Am vĕḑutŭ crucea şi am cetitŭ cele pe dînsa săpate. Susŭ se vĕdŭ iniţialele luĭ Iisusŭ Hristosŭ încunjurate de unŭ cercŭ, iar de patru colţurĭ numele celorŭ patru Evanghelişti.

Apoĭ inscripţiunea în limba română. In faţă : «Acéstă sfântă cruce ridicatu-o robul luĭ Dumneḑeŭ Tudor, Monahia Salomia». Pe faţa din drépta : «Radul, Voica, Albul, Voina, Nécșa, Albul». Pe faţa din stânga «.....Ión Costandin Voevod. Frâncu, Oprișa, Stanciŭ Ivanŭ, Rucsandra, Alba, Despa.....» restulŭ e stricatŭ. Nu póte decĭ fi vorbă despre vre o Salomie din anulŭ 1300, când inscripţiunea datéză din timpulŭ luĭ Costandinŭ Voevodŭ (Brâncovanu saŭ Cârnu).

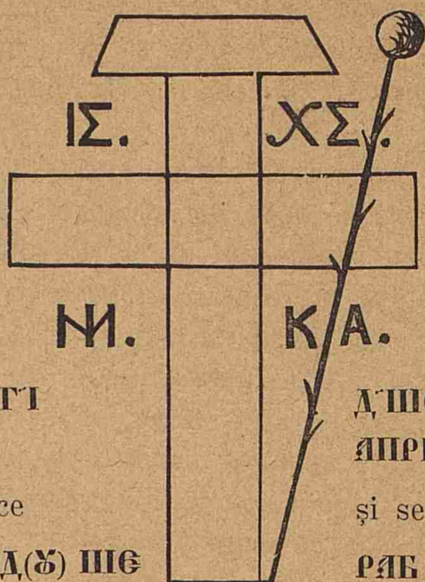
Cu tóte acestea autorulŭ pisanieĭ din 1869, ce se citesce la intrare în biserică, nu găsesce nicĭ o dificultate pentru a începe astŭfelŭ : «Acéstă sfîntă Biserică ce este cu hramul Adormireĭ Precisteĭ care aŭ fost vechie de zid din leatul 1300 făcută din temelie de róba luĭ Dumneḑeŭ Salomia Monahia, iar acum la leatul 1869 s'a prenoit cu zidăria precum și s'a zugravit preste tot și s'a plătit de robiĭ luĭ Dumneḑeŭ Preotul Dragomir, Preotul Ion Stefănescu etc. etc., și tótă acéstă lucrare s'a făcut în ḑilele Episcopuluĭ Argeșuluĭ Neophit Scriban, și ale Domnitoruluĭ Carol 1-iŭ». Unŭ esemplu curiosŭ de valórea ce trebue să punemŭ pe unele date din pisanie. Crucea Monahieĭ Salomia din timpulŭ luĭ Costandinŭ Voevodŭ, și tradiţiunea despre Negru Vodă, ca întemeetorulŭ tuturorŭ bisericilorŭ și curţilorŭ de la Curtea de Argeșŭ și Câmpu-Lungŭ, aŭ contribuitŭ să se nască tradiţiunea despre unŭ schitŭ de maicĭ alŭ Monahieĭ Salomia din anulŭ 1300, când trăia Negru-Vodă. Crucea peste câte-va deceniĭ va dispare, cu dênsa și numele luĭ Constantinŭ Voevodŭ, ce se maĭ citesce încă. Va rĕmânea însă pisania de la intrare, și istoriculŭ viitorŭ va avea înaintea luĭ o inscripţiune în carea se vorbesce în modulŭ celŭ maĭ categoricŭ despre Salomia Monahia din anulŭ 1300!

E unŭ esemplu, care arŭ trebui ţinutŭ în sémă când este în discuţiune data domnieĭ luĭ Radu-Negru Voevodŭ din pisania de la Câmpu-Lungŭ, — saŭ alte date cronologice de pe monumente posterióre multŭ evenimentelorŭ, la care se referă.

Maĭ interesantă este o altă piatră zidită în tindă; pe dênsa este săpată în adâncŭ o cruce cu monogramele luĭ Christosŭ și alătu-

rea trestia și bure-
tuitorulŭ s'a adă-
josŭ se deosebe-
rele cuvinte din-
vonă săpată în a-
era Greco-Latină:

tele din care Mân-
patŭ pe cruce; maĭ
scŭ încă următó-
tr'o inscripție Sla-
dâncŭ după mani-

||| ОМѢ НИІГІ Д҃ШЕ РАБ БЖІЕ

|| ДОРЬ АПРІЛЕ ДІ. ЛТ ,ЗРЧЕ

Care se suplinesce și se citesce :

[П]ОМѢНИТИ Д(Ѹ) ШЕ РАБ БОЖІЕ [ѲЕО]ДО-
РЬ, АПРИЛЕ, ДІ. Л[Ѣ]Т ,ЗРЧЕ. adică :

«Pomenesce sufletulŭ robuluĭ luĭ Dumnezeŭ Theodor Aprilie 14, anul $\frac{7195}{1687}$.»

Clopotulŭ celŭ mare este din anul 1752, cum se citesce pe dînsulŭ : АННО 1752, celŭ micŭ e fără inscripțiune.

Biserica Sf. Nicolae ḑisă și Domnéscă.

Biserica Domnéscă cu hramulŭ Sfîntuluĭ Nicolae se deosibesce maĭ cu sémă prin planulŭ sĕŭ arhitectonicŭ. Edificiile religióse din România se potŭ clasa în treĭ categoriĭ : cele cu tipŭ pătratŭ, cu tipŭ mixtŭ (combinația planuluĭ pătratŭ cu planul basilicelor antice), și în fine cu tipulŭ planuluĭ în formă de cruce cu apside și altarŭ semicerculare pe din lăuntru și rotunde saŭ poligonale pe din afară. Ácestŭ din urmă tipŭ este celŭ tradiționalŭ și ordinarŭ, care ne întâmpină maĭ la tóte edificiile religióse din țéră. Primulŭ tipŭ, din contra, atâtŭ de obicĭnuitŭ în totŭ orientulŭ, este fórte rarŭ în România ; abia daca îlŭ găsimŭ la acéstă biserică Sfîntul Nicolae, și la Sfîntu Dumitru din Craiova.

Ea este zidită în cărămidă aparentă, și din tóte privințele arŭ

merita să fie restaurată. D-lŭ Lecomte terminândŭ anulŭ acesta biserica Curtea de Argeșŭ, ar puté să se ocupe de biserica Domnéscă, care e maĭ veche cu celŭ puținŭ două secole decât biserica Curtea de Argeșŭ.

Pisanie nu are; petre vechĭ de mormîntŭ lipsescŭ; fragmente din ele în formă de crucĭ se vĕdŭ încastrate în zidulŭ de împrejmuire; în tinda bisericeĭ la intrare spre drépta se află mormintele familieĭ Brătianu. Am salutatŭ cu respectŭ și venerațiune mormintele care acoperă rĕmășițele părinților ilustruluĭ bărbatŭ de Statŭ și regeneratorŭ alŭ Românieĭ d-lŭ Ioanŭ Brătianu.

La stânga, rezemată de unŭ stâlpŭ, este o statue mare de pétră, representândŭ o figură de omŭ, *en face*, de totŭ știrbită, cu părulŭ lungŭ, cu barbă, în capŭ cu o căciulă naltă, o haină pe d'asupra cu o rondelă, în formă de manta cu ciucurĭ. Tradițiunea spune că este Negru-Vodă; costumulŭ se asémănă cu alŭ luĭ Radu-Negru de la mănăstirea de Argeșŭ. Mi s'a spusŭ că acelŭ chipŭ de pétră s'arŭ fi găsitŭ încă de multŭ în zidulŭ bisericiĭ la vechia intrare, unde era înmormîntatŭ Radu Negru Vodă, acolo adică unde ađĭ se află scaunele împărătescĭ.

Statua n'are nicĭ unŭ rolŭ în interiorulŭ bisericeĭ; sunt de părere că arŭ trebui să se aducă la muzeŭ. In acestŭ sensŭ Domnulŭ fostŭ ministru Chițu deduse ordinŭ revisoreluĭ de Argeșŭ, d-lŭ Arsenescu, care pînă acum nu l'a esecutatŭ.

In biserică se păstréză și móștele Sfinteĭ Filotea. Afluența dreptŭ-credincioșilorŭ visitatorĭ aĭ sfinteĭ, m'a opritŭ ca să potŭ vedé și giuvaerele Sfinteĭ, între altele și frumoșiĭ cerceĭ descrișĭ de d-lŭ Odobescu în *Revista Română*.

Clopotnița cea veche era la rĕsăritŭ de biserică, pe loculŭ unde se vĕdŭ încă ruinele. Clopotnița cea nouă, de lângă pórtă are două clopote. Pe celŭ mare se citesce următórea inscripțiune românéscă din 1812:

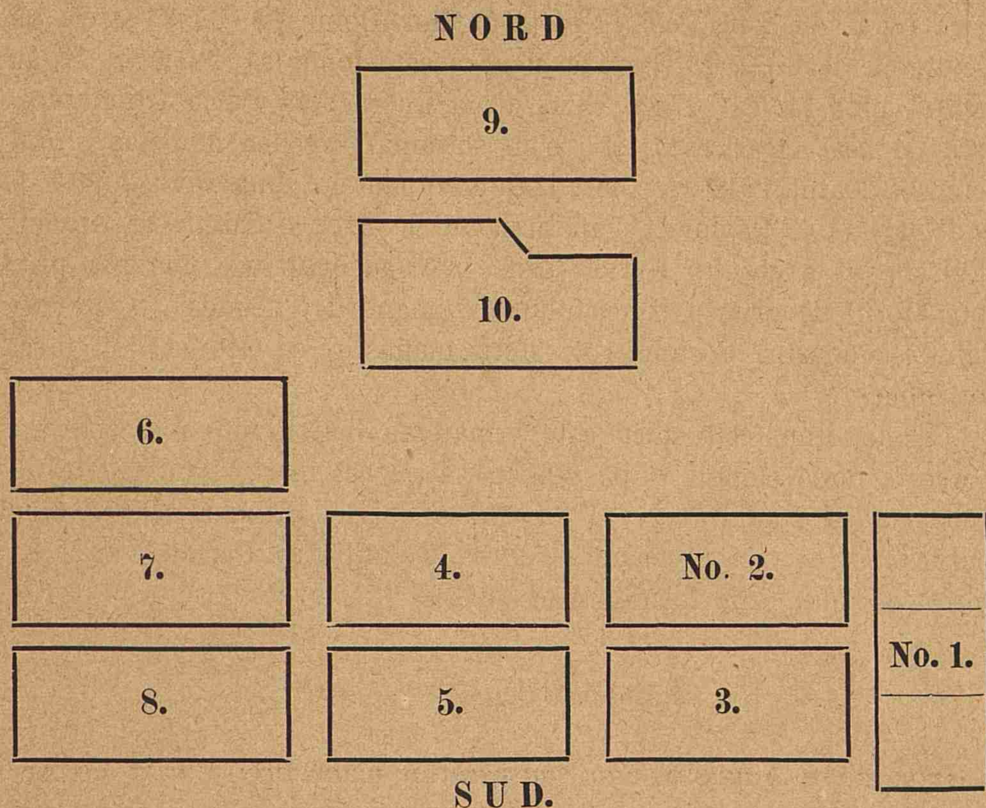
«Acest clopot este al Sfinteĭ Bisericĭ Domnești din orașul Argeș, hramul Sfîntuluĭ Nicolae, unde se află și sfintele moște ale Muceniței Filothea, și care Biserică este zidită de reposatulŭ întru feri-

cire Iw Radu 1-iŭ Vodă Negru ântêiul Domn al țereĭ, carele aŭ stătut la leat $\frac{6798}{1290}$, și se vede că și acest clopot să fie făcut și aŭ stătut pînă la leat 1788, când aŭ avut războiŭ Porta Otomanicéscă cu cea Kesaricéscă, și i s'aŭ sfărâmat urechea de ostașiĭ, precum la leatul 1812 în zilele stăpînireĭ mareluĭ Impărat a tótă Rosia Alexandru Pavlovicĭ s'aŭ prefăcut de Prea o Sfinția-Sa ântêiul Episcop al Argeșuluĭ Kyriu Iosif, maĭ adăogânduse materia prin purtătorul de grije a zmerituluĭ Arhimandrit Theodosie Nastavnic sfinteĭ monastirĭ Cozancieĭ în sfînta mănăstiré de George Volf meș. ot Sibiŭ».

Pe clopotulŭ celŭ micŭ este următórea inscripțiune maĭ scurtă : «Aceste duoĕ clopote după cum scrie pe cel mare, fiind făcute de reposatu Iw Radul Negru Voevod le-a dat la Biserica sa din orașul Argeșuluĭ; s'a prefĕcut de Prea o sfinția sa Parintele Episcopul Argeșuluĭ Chir Iosif la leat 1812».

Mănăstirea Curtea de Argeșŭ.

Ḑiua de 5 Augustŭ am consacrat-o mănăstireĭ Curțeĭ de Argeșŭ. Am estampatŭ și copiatŭ tóte inscripțiunile din afară și din lăuntrulŭ bisericeĭ, în numĕrŭ de 20. Dintre petrele mormîntale cunoscute deja din publicațiunea luĭ Reissenberger, cea sub No. VI a dobînditŭ unŭ interesŭ istoricŭ din cele maĭ însemnate prin descoperirea unuĭ fragmentŭ dintr'însa. Cu ocasiunea desgropăriĭ mormintelorŭ ctitoriceștĭ, în ḑiua de 22 Maiŭ 1883, am găsitŭ în mormîntulŭ monachieĭ Platonila o bucată din piatra mormîntală a luĭ Radu de la Afumațĭ; într'însa se enumeră 20 bătăliĭ, ce acestŭ eroŭ aŭ avutŭ atâtŭ cu Turciĭ cât și cu Vladislavŭ Voevodŭ. O pagină întrégă de istorie, ce remânea pînă acum maĭ de totŭ necunoscută! Și fiindŭ-că e vorba de aceste morminte, voiŭ indica ce am aflatŭ în fie-care din ele. Daŭ maĭ întâiŭ planulŭ situațiuniĭ lorŭ.

La No. 1. sunt treĭ morminte micĭ, coperite de câte treĭ lespeḑĭ de pétră de Câmpu-Lungŭ, în dimensiune fie-care 0,96 lungime, 0,60 lățime și 0,22 grosime. Din inscripțiunile de pe ele se vede că acolo aŭ fostŭ îngropațĭ treĭ copiĭ aĭ luĭ Neagoe Voevod : Petru mortŭ în luna Marte 15, Ion mortŭ în 27 Noemvrie și Angelina în Augustŭ 3. — fără să se arate anulŭ morțeĭ lorŭ. Dândŭ la o parte petrele și săpândŭ ca de o palmă am datŭ peste câte-va óse marĭ de omŭ, fluere de picióre, dér n'am aflatŭ nicĭ unŭ craniŭ. Mormînturile fuseseră de multŭ umblate, și în loculŭ óselorŭ de copiĭ s'aŭ pusŭ altele. Mormîntulŭ luĭ Neagoe Vodă, No. 2 de pe planŭ, are dispozițiunea următóre : este de tóte părțile ziditŭ lung. $1^{m} \cdot 95$, lărgime 0,80 și adâncime $1^{m} \cdot 90$. La o înălțime de $0{,}75^{c.m.}$ d'asupra funduluĭ, se află 7 bare de ferŭ rânduite transversalŭ; $0{,}50^{c.m.}$ maĭ

susŭ, alte 7 bare; între aceste două grile era pusŭ coșciugulŭ, din care n'a remasŭ decât sfărămăturĭ putrede și o bucată maĭ mare din scândura de josŭ; pe dînsa era lipită o bucată de stofă înflorată cu firŭ, alte legăturĭ de lustre, de sigurŭ rĕmășițe din haĭna Principeluĭ și din îmbrăcămintea din lăuntru a coșciuguluĭ. Óse s'a aflatŭ prea puține; câte-va fragmente de sticle de o fabricațiune modernă, este totŭ ce s'a găsitŭ în mormîntulŭ luĭ Négoe Vodă; d'asupra grileĭ de susŭ era de sigurŭ o podélă de lemnŭ; acéstă disposițiune avea de scopŭ să apere coșciugulŭ de contactulŭ directŭ cu pămîntulŭ, pentru a'ĭ asigura o durată maĭ lungă. Lespedea cu inscripția e de marmură compusă din două bucățĭ legate între ele prin scóbe lipite cu plumbŭ.

Mormîntulŭ Stancheĭ, fiica luĭ Neagoe-Vodă, No. 3 de pe planŭ, e de zidŭ, lung. 1m.90, lărgime în fundŭ la est 0,68, la vest 0,55, iar adâncimea 1,05. Aci s'a găsitŭ oseminte: fragmente dintr'unŭ craniŭ, din picióre și din șira spinăriĭ, cum și o măsea, tóte amestecate cu sfărămăturĭ de vase de sticlă și lutŭ; óle, candele, pahare, talere de pămîntŭ, bucățĭ de porțelanŭ, un sfeșnicŭ, o bucată de sidef dintr'o cruce săpată cu literile Christos, și cu brațulŭ luĭ Christos; în fine maĭ multe scóbe și cercurĭ de ferŭ.

Momîntulŭ No. 4 este alŭ luĭ Radu de la Afumațĭ. Lespedea cu inscripțiune este de pétră de Câmpu-Lungŭ, compusă din treĭ bucățĭ, din care cea de la mijlocŭ am găsit'o în mormîntulŭ Dómneĭ Ruxandra, (No. 5 de pe planŭ). Literile păstréză urme de culóre albastră, ceea ce indică că inscripțiunea a fostŭ colorată mormîntulŭ are lungimea 1,90, lărgimea 0,70, și adâncimea 1,25; fundulŭ n'a fostŭ ziditŭ; nu amŭ aflatŭ oseminte, ci numaĭ câte-va objecte: o sticlă pătrată, unŭ capacŭ, o lampă, unŭ piciorŭ de cruce de sidefŭ, fragmente de ornamentație și cărbunĭ mulțĭ — ceea ce indică urmele unuĭ incendiŭ.

In mormîntulŭ de alăturea, No. 5 alŭ Dómneĭ monachia Platonila, lungimea 2 metre, lărgimea 0,60 și adâncimea 0,90, s'a aflatŭ la suprafață bucata de pétră cu inscripția din lespedea luĭ Radu de la

Afumați, unŭ craniŭ, o maxilă, fragmente de sticlă și de pétră și cojĭ de alună.

In mormîntulŭ No. 6 lungimea 2 metre, lărgimea 0,80, adâncimea 1,05, sub lespedea fără nicĭ-o inscripțiune imediatŭ eraŭ 6 craniĭ și óse fórte multe; mormîntulŭ e boltitŭ; cosciugulŭ se vede că a fostŭ îmbrăcatŭ cu stofă de mătase cu bandelete de firŭ, formând o cruce; s'a găsitŭ și câte-va bucățĭ dintr'unŭ policandru.

In mormîntulŭ No. 7 alŭ uneĭ rude a Mitropolituluĭ Anania, lungimea 1m·90, lărgimea 0,65, adâncimea 1,30, se afla douĕ craniĭ, și unŭ urciorușĭ; cosciugulŭ stă pe 6 grile de fierŭ la o adâncime de unŭ metru. S'a maĭ găsitŭ duoĭ papucĭ (meșĭ) și o lulea. In fine în mormîntulŭ No. 8, alŭ Kiajneĭ, lungimea 2m·08c.m. lărgimea 0,70, adâncimea 0,68, s'a aflatŭ douĕ craniĭ și multe óse de strânsură. Din objecte nimicŭ altŭ decât o bucată de cartonŭ sclivisitŭ. Objectele culese din morminte s'aŭ datŭ în păstrarea d-luĭ Arhitectŭ Lecomte, spre a le avea în vedere la scrierea monografieĭ despre Curtea de Argeșŭ. Cele-lalte morminte, fiindŭ dintr'o epocă maĭ recentă, nu le-am cercetatŭ; mi s'a spusŭ însă de d-lŭ Lecomte, că săpându-le în presența Prea-Sfințieĭ Sale Episcopuluĭ Ghenadie, n'a găsitŭ în ele nimicŭ interesantŭ; numaĭ la unulŭ din mormintele despre stânga a datŭ preste multe glónțe marĭ de pușcă, și preste ghiulele.

Am copiatŭ și inscripțiunile de pe portretele murale — care scóse cu tencuiala lorŭ cu totŭ și în cadre, — se păstréză într'o magazie. După ele se facŭ picturele din noŭ pe perețiĭ bisericiĭ.

Portretele vechĭ arŭ trebui să fie aduse și espuse în muzĕulŭ Naționalŭ, împreună cu petrele mormîntale, în casŭ când D-vóstră ațĭ decide înlocuirea petrilorŭ ctitoricescĭ cu reproducțiunĭ făcute după ele. Petrile vechĭ sunt unele stricate, altele în bucățĭ. Arŭ face unŭ efectŭ urîtŭ daca s'arŭ pune în starea în care se află în interiorulŭ bisericiĭ.

Clopotele mănăstireĭ s'aŭ spartŭ cu ocasiunea ardereĭ clopotnițeĭ întâmplată în nóptea de 23 spre 24 Aprile 1866. Ele staŭ josŭ în curtea Episcopieĭ. Celŭ mare a fostŭ prefăcutŭ la 1814 prin meș-

terulŭ de la Sibiŭ George Volf, fiindŭ Episcopŭ Kyr Iosif. Celŭ mijlociŭ e din anulŭ $\frac{7263}{1755}$ sub egumenia Arhimandrituluĭ Nikiforŭ, iar celŭ micŭ e din 1814 turnatŭ totŭ de meșterulŭ Volf, în loculŭ altuĭ clopotŭ ce se topise la «întâmplarea ardereĭ clopotnițeĭ» precum se cetesce în inscripțiunele de pe clopote.

Totŭ aci amŭ găsitŭ, spre marea mea mirare — cele două clopote ale luĭ Mircea celŭ bătrânŭ date mănăstireĭ Cozia. Ele aŭ fostŭ aduse, după multe interveniri oficiale, de către actualulŭ Episcopŭ alŭ Argeșuluĭ, contra voințeĭ Kyriarhuluĭ de Râmnicŭ, care în ciuda sa a dispusŭ să se ia și singurulŭ clopotŭ ce maĭ rĕmăsese la Cozia, și să se aducă la Episcopie. In acestŭ chipŭ mănăstirea Cozia a rĕmasŭ fără nicĭ unŭ clopotŭ. Sciŭ că Ministeriulŭ a scrisŭ Prea Sfințiĭ sale Episcopuluĭ de Râmnicŭ ca să înapoĭeze clopotulŭ, iar celuĭ de Argeșŭ ca să lase clopotele Coziene pentru muzeulŭ Statuluĭ.

Cu acéstă ocasiune nu potŭ îndestulŭ a mĕ plânge D-vóstre pentru obiceiulŭ ce aŭ uniĭ Prea Sfințĭ Episcopĭ de a ridica de pe la mănăstirĭ și bisericĭ, icóne, crucĭ, stofe, manuscripte, documente și alte obiecte de interesŭ istoricŭ și artisticŭ, sub cuvêntŭ de a le asicura o maĭ bună conservare. In realitate însă ele devinŭ proprietatea esclusivă a celorŭ care le-aŭ luatŭ ; dispunŭ de ele după cum credŭ maĭ bine ; saŭ le strică prin reparațiunĭ rĕŭ esecutate, saŭ le dăruescŭ pe la persóne influente, după împrejurărĭ. Resultatulŭ este, că numaĭ muzeulŭ Statuluĭ nu trage din aceste preocupațiunĭ vre unŭ profitŭ. Unŭ esemplu, printre multele alte ce amŭ constatatŭ : La Schitulŭ Ostrovŭ din județulŭ R.-Vâlceĭ, se păstra până la 1876 treĭ icóne admirabile din timpulŭ luĭ Neagoe Vodă ; una representa pe Sfințiĭ Simeonŭ și Sava, iar maĭ josŭ pre Despina Dómna în genuche în postură rugătóre, avêndŭ în fată-ĭ, pe cele două fiice ale sale : Stana și Ruxandra. Pe a doua icónă se vede crucificarea. De o parte Maica Domnuluĭ stândŭ pe unŭ tronŭ ține pe genunchĭ pe Domnu Christosŭ ; de cea-laltă parte, ceva maĭ josŭ Despina Dómna, avêndŭ în brațe pe fiulŭ sĕŭ Theodosie ; două mame care plângŭ pe fiiĭ lorŭ iubițĭ. O inscripțiune în limba slavă, conține rugăciunea ce Despina Dómna face Fecióreĭ Marieĭ pentru fiulŭ

sĕŭ. A treĭa icónă represintă pe Neagoe Vodă și pe sfîntulŭ sĕŭ patronŭ. Astădĭ cele douĕ d'ântâiŭ icóne se află în casa Prea Sfîntuluĭ Episcopŭ Ghenadie; cea de a treia am vĕdut-o la d-lŭ -Architectŭ Lecomte. Direcțiunea Museuluĭ de Antichitățĭ a rugatŭ pe Ministerŭ încă din 1875, prin raportulŭ No. 35 din 7 Octombrie acelŭ anŭ, ca să dea ordine a se trămite cele treĭ icóne museuluĭ. Ministerulŭ va fi scrisŭ de sigurŭ superióreĭ Schituluĭ Ostrovŭ, însă resultatulŭ a fostŭ, că atrăgêndu-se atențiunea asupra valóreĭ artistice a icónelorŭ — ele aŭ fostŭ rădicate și duse la Episcopie, unde staŭ și pînă astădĭ. — Museulŭ Statuluĭ este cu totulŭ săracŭ de producțiunile vechĭ ale arteĭ Bizantine; nu are măcarŭ o singură Icónă de o valóre artistică. A le lăsa să împodobéscă casele particularilorŭ, când ele sunt destinate muzeuluĭ Statuluĭ, sunt convinsŭ că nu vețĭ îngădui D-vóstră.

IV.

Râmniculŭ-Vâlceĭ.

La 6 Augustŭ amŭ plecatŭ la Râmniculŭ-Vâlceĭ. Aci amŭ visitatŭ maĭ ântâiŭ bisericile din orașŭ.

Biserica Cuviósei Paraschiva.

Biserica Cuviósei Paraschiva, după cum se arată în pisania din întru d'asupra ușeĭ bisericeĭ, cu data 1880, «s'a început din temelie de Ion Pătrașco Voevod, la anul 1557, iar la anul 1558, fiul seŭ Mihaiŭ Banul Craioveĭ aŭ terminat'o. La anul 1738, Banatul Craioveĭ fiind sub stăpînirea Imperiuluĭ Austriac, Imperatore fiind Carol al VI-lea și făcênduse rezbel cu Turciĭ, aŭ scos nemțiĭ din țară, au devastat tot orașul prin foc. La anul 1740 s'aŭ reparat de neguțĕtoriĭ Kiproveni. La anul 1768, cu ocasia resbeluluĭ dintre Austria și Turcia s'aŭ dĕrăpănat, iar Biserica la anul 1790, s'aŭ reparatŭ de enoriașĭ; la anul 1844, Sterie Iufca biv vel Ceauș aŭ zugrăvit'o din noŭ făcând ferestrele». Urméză apoĭ reparațiunile făcute până in 1880.

Biserica este mică; tâmpla e de zid, pictura din anulŭ 1879. Portrete la stânga despre intrare: Mihaiŭ Bravulŭ în costumŭ de Dorobanțŭ, după cum se represintă în litografiile Papazolu; alăturea portretul Dómneĭ Marița Măldărescu, carea, zidindŭ cu baniĭ seĭ turla din mijlocul bisericeĭ și zugrăvindŭ biserica, a devenitŭ ctitoră. La drépta este portretulŭ luĭ Petrașcu-Vodă totŭ în costumŭ noŭ; iar alăturea, portretulŭ luĭ Biv vel Ceaus Sterie Iufca.

Odóre vechĭ nicĭ unulŭ; am vĕḑutŭ aci într'o magazie tâmpla de lemnŭ adusă de la monastirea Cozia cu destinațiunea a se pune la biserică. Insă fiindŭ prea mare s'a renunțatŭ la dênsa; ea s'a lucratŭ între 1840—1847 și era hotărîtă pentru biserica de la Cozia. I s'ar putea găsi o întrebuințare.

Pomelniculŭ fiindŭ interesantŭ pentru șireaoa Domnilorŭ l-am copiatŭ.

Biserica cu toțĭ Sfințiĭ.

Biserica cu toțĭ sfințiĭ s'a ziditŭ cu cheltuéla Proin Episcopuluĭ de Râmnicŭ Grigorie, a luĭ Hagi Costantinŭ Malahia și a luĭ Teodorŭ Monahulŭ, Egumenulŭ Dobrușeĭ, de la 1762—1764, cum se cetesce în pisania din tindă cu data $\frac{7274}{1765}$ Septembre 13, și în inscripțiunea din lăuntrulŭ d'asupra portretuluĭ Episcopuluĭ Grigorie. Portrete maĭ sunt: Hagi Costantinŭ Malahia, în costumŭ de neguțătorŭ cu scurteĭcă și cu anteriŭ, ținêndŭ în mână biserica; alăturea este Ioanŭ Lahovari, tatălŭ reposatuluĭ Nicu Lahovari, în costumŭ modernŭ, cu gherocŭ și pantalonĭ; apoĭ Bica Ioanŭ Lahovari, născută Socăténulŭ, cu bonetŭ în capŭ; ea a înzestratŭ biserica cu 889 leĭ noĭ pe an. La intrare lângă ușă maĭ sunt zugrăvițĭ de o parte Dómna Gheorghița soția luĭ Hristache Ioanŭ și de ceealaltă parte Hristache Ioanŭ cu bastonŭ în mână; aceștia aŭ cheltuitŭ cu zugrăvéla (în anulŭ 1878) tâmpleĭ pe unde se afla veche. La femeĭ și în advonŭ se află douĕ tablourĭ și ctitoriĭ carĭ aŭ făcutŭ biserica. Se maĭ citesce pe părete o inscripțiune din 1872, a unuĭ Dumitrache Bizedénul, care lasă după mórtea sa și a soțieĭ sale o clădire de 5 odăițe făcută pe pămîntulŭ bisericiĭ. Cum se vede de aci buniĭ creștinĭ

și cu evlavie către locașurile Domnuluĭ nu lipsescŭ în Râmniculŭ-Vâlceĭ; eĭ se întrecŭ care maĭ de care să înfrumusețeze bisericile pentru a avea dreptulŭ să'șĭ zugrăvéscă portretele pe păreți. Câtă mêndrie nu trebue se simță bune-óră Cocóna Marița Măldărescu, vĕḑêndu-se figurândŭ între doĭ Domnĭ, unulŭ vestitŭ prin eroismulŭ sĕŭ, iar celalaltŭ prin bunătatea caracteruluĭ; pictorulŭ s'a silitŭ cât maĭ multŭ să apropie secoliĭ, cariĭ despartŭ pe piósa donatóre de astă-ḑĭ de pioșiĭ Domnĭ de la finele seculuĭ alŭ XVI; și este posibilŭ ca, după scurgerea câtorŭ-va generațiunĭ, să rĕmâe prin tradițiune acéstă înrudire, care va dobândi dreptulŭ în istorie. Câte erorĭ nu s'a născutŭ în chipulŭ acesta, și câte trecŭ până astă-ḑĭ dreptŭ adevĕrurĭ *de quibus nollent dubitari.*

Episcopia Râmnicŭ.

Biserica actuală a Episcopieĭ s'a ziditŭ în anulŭ 1856 sub domnia luĭ Barbu Dimitrie Știrbeiŭ. In pisania din acestŭ anŭ se ḑice că: «In acest loc și de a fost maĭ nainte biserică clădită de Arhiepiscopul Eftimie al Severinuluĭ și Michail Episcopul, dar la anul $\frac{7243}{1735}$ în vremea resboiuluĭ Turcilor cu Nemțiĭ, arḑênd s'a făcut adoa-óră de părintele Climent Episcopul, apoĭ d'atuncĭ și până la anul 1847, stricându-se de vechime, precum și focul întâmplat în anul acela prin maĭ multe orașe cum și într'acesta, mistuind atât o parte din oraș, cum și acéstă Episcopie cu tóte împrejmuirile eĭ și bolnițe, aŭ rĕmas numaĭ nisce ziduri ruinate până la anul 1850, când Episcopul Calinic a zidit biserica din temelie și a înpodobit'o cu zugrăveala adoa-óră.»

In interiorulŭ bisericiĭ se vĕdŭ la drépta: portretulŭ Principeluĭ Barbu Știrbeiŭ, la stânga alŭ luĭ Calinicŭ Episcopŭ alŭ Eparhieĭ Râmnicu-Vâlcea. Ușile sunt frumosŭ sculptate în nucŭ; pe una se vede marca țĕreĭ cu inscripțiunea:

БАР. ЩБ.
ПР. Ц. РОМ.

*

iar pe ceealaltă, marca Episcopieĭ : Mitra, avêndŭ în drépta cârja, în stânga cruce, cu inscripţiunea :

КАЛИНИК.
ЕП. РМ.

Bolniţa din susŭ de Episcopie este maĭ veche. Pisania săpată în piatră la intrare din anulŭ $\frac{7254}{1745}$, Octombre 20, ne spune că : «Este zidită din temelia eĭ prin osteneala şi cu tótă cheltueala Prea Sfinţiĭ Sale Kyr Climent Episcop, precum şi biserica cea mare iarăşĭ de Sfinţia Sa s'a înălţat şi cu zugrăvele s'a înpodobit în zilele Măriĭ Sale Io Costandin Neculae Voevod.» Inscripţiunea de sub păretele bolţiĭ la intrare ne arată că biserica s'a zugrăvitŭ şi s'a înzestratŭ cu odóre totŭ de Episcopulŭ Climentŭ în anulŭ 1748, prin zugraviĭ Popa George, şi Badea Dinco. Icónele împărătescĭ în numĕrŭ de patru sunt totŭ din acestŭ anŭ. Clopotulŭ celŭ mare datéză numaĭ din 1848. Aci se află douĕ uşĭ vechĭ sculptate frumosŭ, carĭ ar trebui aduse la Museŭ.

Pe délŭ în via de lângă bolniţă este o cruce mare cu inscripţiune slavonă din anulŭ 1656, din care se vede că «s'a înălţat de Costandin Şerban Voevod şi de soţia sa Bălaşa cu blagoslovenia Episcopuluĭ de Râmnic Dionisie.»

Odóre vechĭ de ale Episcopieĭ nu mi s'aŭ arĕtatŭ nicĭ unulŭ. Din contra, am vĕḑutŭ maĭ multe lăḑĭ cu vestmîntărie şi odóre aduse de la Monastirea Cozia. Totŭ de aci Prea Sfinţia Sa Episcopulŭ a adusŭ multe cărţĭ şi manuscripte; din acestea cu multă dificultate am pututŭ lua pentru Muzĕŭ 226 bucăţĭ, din carĭ douĕ-ḑecĭ-şi-cincĭ manuscripte române, unŭ manuscriptŭ slavonŭ, douĕ manuscripte grecescĭ, 134 cărţĭ românescĭ tipărite, 16 slavone, 38 grece, restulŭ germane şi ungare. Ele sunt trecute fie care în parte în inventariulŭ de manuscripte şi cărţĭ ale Museuluĭ de la Nr. 797—1014.

Totŭ atuncĭ am luatŭ şi următórele chrisóve domnescĭ :

1. Chrisovulŭ pe pergamentŭ din anulŭ 1767 Octombre 23, alŭ Domnuluĭ Alexandru Scarlatŭ Ghica Voevodŭ, prin care pentru credinciósele slujbe ale boiaruluĭ Badea Ştirbeiŭ, Marele Vistiarŭ, îĭ confirmă darulŭ făcutŭ de alţĭ Domnĭ antecesorĭ acestuia, consistândŭ

în o pereche case, unde șade acum din mahalaoa Golescului din fața podului luĭ Haidăm, cu totŭ loculŭ și cu tóte namestiile ce sunt pe dînsulŭ, ca să le stăpânéscă din némŭ în némŭ.

2. Chrisovulŭ luĭ Alexandru Ioanŭ Ipsilantŭ Voevodŭ, prin care întăresce metohuluĭ Episcopieĭ Râmniculŭ din Bucurescĭ cu hramulŭ Sfinților 40 de Mucenicĭ, privilegiulŭ și alŭ altora Domnĭ de maĭ naintea acestuia, de a avé metohulŭ, numaĭ elŭ singurŭ dreptulŭ, de a ține o kerhaneà saŭ fabrică de lumînărĭ de céră albă pentru sfintele bisericĭ; plus 2 scaune de carne scutite de orĭ ce taxe, cum și 20 ómenĭ scutițĭ de tóte dările către haznà, (anulŭ 1797, Octombre 10).

3. Chrisovulŭ luĭ Costandinŭ Gheorghe Hangerli din anulŭ 1798, Iuliŭ 27, confirmândŭ aceleașĭ drepturĭ ḑisuluĭ metohŭ.

4. Chrisovulŭ luĭ Costandinŭ Alexandru Ipsilantŭ Voevodŭ din anulŭ 1803, Augustŭ în 10, cu acelașĭ cuprinsŭ.

5. Chrisovulŭ luĭ Grigorie Dimitrie Ghica Voevodŭ din anulŭ 1825 Martie 12 asemenea. Tus-patru aceste din urmă documente, sunt scrise pe hârtie; — și sunt trecute în inventariulŭ de documente alŭ Museuluĭ cu No. 6 sub țifrele 850—854 inclusive.

Prea Sfinția Sa Episcopulŭ a bine voitŭ a-mĭ da și portretulŭ luĭ Efrosinŭ Poteca, care aḑĭ se află expusŭ în secțiunea eclesiastică.

La Prea Sfinția Sa am găsitŭ și o copiă după o respetie de la schitulŭ Crasna în plaiulŭ Novacilorŭ, județulŭ Gorjŭ, care respetie, după descripțiunea zugravuluĭ ce a făcutŭ copia în 1837, «era făcută din vechime cu deosebite ștocătoriĭ și zugrăvelĭ avênd și aceste douĕ icóne : Maĭca Domnuluĭ și Sfântu Ion Bogoslov, cu asemenea ștocătorie. Inălțimea acestĕĭ sfinte crucĭ este 15 palme, din capul florilor de sus până jos sub ctitorĭ; brațele cruceĭ 11 palme și o schiópă; lățimea scaunuluĭ cruceĭ drept prin numele ctitorilor este 6 palme și un pumn, iar icónele cele de lângă scaun sunt unite și la înălțime și la lățime. Inălțimea lor este 7 palme, lățimea 3 palme și un pumn.» Ctitoriĭ sunt : Matheiŭ Basarabŭ și Mitropolitulŭ Ștefanŭ. Nu am putută afla daca acestŭ obiectŭ de artă maĭ esistă la schitulŭ Crasna. Vĕ rogŭ, Domnule Ministru, a dispune

să se întrebe despre acéstă îngrijitorulŭ menționatuluĭ schitŭ: totŭ de o dată să se repete invitațiunea către Prea Sfinția Sa Episcopulŭ de Râmnicŭ ca se trămiță Museuluĭ tóte obiectele și cărțile ce a rĕdicatŭ de la Mănăstirea Cozia, de óre ce ordinulŭ Ministeruluĭ datŭ anulŭ trecutŭ, se vede că n'a avutŭ nicĭ unŭ resultatŭ.

V.

Mănăstirea Cozia.

La 8 Augustŭ am visitatŭ monastirea Cozia, care adĭ e transformată în penitenciarŭ.

Biserica îșĭ păstréză forma sa primitivă din timpulŭ luĭ Mircea celŭ bătrânŭ, fondatorulŭ eĭ. Pisania din afară de d'asupra ușeĭ din anulŭ 1707, ne spune: «†In slava Sfinteĭ și de viéța făcătóreĭ Troițe «s'aŭ înălțat din temelie acéstă sfântă biserică de Creștinul Domn «al Țĕreĭ Româneștĭ Ion Mircea Voevod leatul 6809 (,SѠѲ) și lip- «sindu-se de podóba eĭ cea d'întâiŭ pentru mulțimea anilor aŭ «luat iarășĭ acéstă înfrumusețare precum se vede, de ceĭ ce s'aŭ «îndurat în dilele Prea luminatuluĭ Domn Io Costandin Basarab Voe- «vod; Mitropolit țĕreĭ Româneștĭ Kyr Theodosie și ostenitor Kyr «Anthim Episcopul de Râmnic leatul 7215, în Egumenia Prea cu- «viosuluĭ Kyr Mihail.»

Data 6809 corespunde anuluĭ de la Chr. 1301, când nu domnĭa Mircea celŭ bătrânŭ. Se vede că autorulŭ inscripțiuneĭ a fostŭ Radu Grecénu, care în scrierile sale pune domnia luĭ Mircea I-iŭ la 1300; și care ca mare cărturarŭ și istoriografŭ alŭ luĭ Constantinŭ Brâncovénulŭ, a trebuitŭ se fie consultatŭ la facerea acesteĭ pisaniĭ.

Inscripțiunea însă din 1705 care se citesce în interiorulŭ bisericeĭ, d'asupra ușeĭ unde sunt portretele, pune fondarea bisericeĭ la anulŭ 6894. (,SѠЧД) de la Christosŭ 1386:

«Acéstă sfântă și Dumnedeéscă biserică, unde se prăznuește hra- «mul Prea sfinteĭ și începătóreĭ de viéță Troiță iaste zidită din te- «melie de Blagocestivul rĕposatul Domn Ion Mircea Voevod cel bă- «trân la cursul anilor 6894 care o aŭ înfrumusețat în lăuntru cu

«tot felul de podoabe, și afară întărindu-o cu veniturĭ pentru chi-
«vernisirea eĭ, și pentru multa vreme a trecuților anĭ fostu-șĭ-aŭ per-
«dut podoabele cea de a zugrăveleĭ. Și vĕḑêndu-o stricată, cinstitul
«și de bunul neam, Dumnealuĭ jupan Șerban Cantacuzino biv vel
«Paharnic, feciorul Spătaruluĭ Drăghicĭ, îndemnatu-s'aŭ de Dumne-
«zeésca rîvnă de o aŭ zugrăvit precum se vede pentru a Dumnea-
«luĭ, și a reposaților părinților Dumnealuĭ vecĭnică pomenire, în ḑi-
«lele Prea Luminatuluĭ și Inălțatuluĭ Domn Ion Costandin B. Bas.
«Voevod fiind Păstor țĕreĭ Prea Sfințitul Mitropolit Kyr Theodosie,
«leat 7213. Nastavnic fiind Serafim Ieromonah. I. pisah Preda i snvi
«ego Ianache Sima Mihaila Zugravi.»

Portretele sunt : la drépta, Mircea Voevodŭ cu inscripțiunea «Iω Mircea Voevod ctitor i jivonacealnic Sfetia Troițe» lângă elŭ fiulŭ sĕŭ Mihailŭ Voevodŭ, ambiĭ în costumŭ de cavalerĭ, cum se vede și la Curtea de Argeșŭ. — La stânga Jupanŭ Drăghicĭ Cantacozino Vel Spătarŭ, jupanița Păuna, jupanŭ Șerbanŭ Cantacozino Vel Paharnicŭ, jupanița Andriana, jupanița Maria.

In interiorulŭ bisericeĭ sunt douĕ morminte la drépta cum intri; unulŭ alŭ luĭ Mircea celŭ bătrânŭ, peste care se află o lespede rósă de timpŭ și ștérsă de ómenĭ; din inscripțiunea ce a fostŭ săpată pe dînsa, abia dacă ochiulŭ ispititorŭ și încercatŭ maĭ póte citì unŭ ҂S, adică 6000, de sigurŭ prima țifră a anuluĭ când a reposatŭ marele Domnŭ Românŭ. Cincĭ vécurĭ întregĭ ómeniĭ aŭ bătutŭ și călcatŭ cu piciórele lespedea, care acoperă ósele erouluĭ de la Rovine, s'a ștersŭ numele luĭ de pe dînsa, și póte și celŭ din urmă semnŭ ce a maĭ rĕmasŭ se va șterge în curândŭ sub talpele ucigașilorŭ, carĭ vinŭ ḑilnicŭ acolo să-șĭ curețe corpulŭ de parasitele ce-ĭ mănâncă. Nu însă pentru a fi călcate cu piciórele s'a pusŭ petrele peste morminte, căcĭ atuncĭ de ce s'arŭ maĭ fi săpatŭ numele reposaților pe ele? Ci pentru ca să se dea respectulŭ cuvenitŭ celuĭ căruĭ șĭ-a plătitŭ tributulŭ natureĭ, și pentru ca să rĕmâe posterităţiĭ numele luĭ. D-vóstră, care avețĭ în sufletŭ săpată iubirea pentru totŭ ce alcătuesce trecutulŭ némuluĭ românŭ, nu vețĭ îngădui, sunt sigurŭ, să se maĭ prelungéscă acéstă tractare vandalică a mormintelorŭ,

bine voindŭ a da ordinŭ către toțĭ îngrijitoriĭ mănăstirilorŭ și bisericilorŭ atâtŭ ale Statuluĭ cât și comunale, ca să acopere cu rogojinĭ petrele cu inscripțiĭ din interiorulŭ bisericilorŭ, iar pe cele ce staŭ aruncate pe afară să le pună la adăpostŭ, pînă ce se va zidi unŭ Museŭ lapidarŭ centralŭ, în care să se grupeze tóte după localitățĭ și epoce, așa cum se vede în statele civilisate.

Alăturea de Mircea celŭ bătrânŭ, odihnesce Tudora muma luĭ Mihaiŭ Vitézulŭ. Se scie că ea făcêndu-se călugăriță sub numele de Teofana a venitŭ la Mănăstirea Cozia, în timpulŭ când fiulŭ sĕŭ se războia în Ardélŭ, și dreptŭ recunoscință pentru îngrijirile ce a primitŭ aci, lasă maĭ multe moșiĭ danie mănăstireĭ. Ca ctitoră ea se înmormîntéză alăturea de Mircea. Inscripțiunea de pe pétră este încă citéță. Ea s'a publicatŭ deja de rĕposatulŭ Papiŭ Ilarianŭ în *Tesaurulŭ de monumente*, Vol. 1, împreună și cu actulŭ de danie alŭ eĭ.

Afară în tinda bisericeĭ este unŭ scaunŭ făcutŭ de gipsŭ cu marca bizantină; tradiția ḑice că în acelŭ locŭ arŭ fi încastrată o inscripțiune cu litere latine. La spatele altaruluĭ se vĕdŭ săpate pe o cărămidă treĭ numĭ și leatulŭ ҂ЗРОГ. (7173). In curte maĭ sunt câte va fragmente de inscripțiunĭ ce am estampatŭ; pe una se cetesce : «.... fiilor sĕĭ Șerban Voevod, iar ușa de pétră s'aŭ făcut de Ghenadie Egumen.»

Pe păretele interiorŭ alŭ paraclisuluĭ din foișorŭ, se cetesce o altă inscripțiune slavonă săpată în pétră, cu data $\frac{7012}{1504}$, din care se veḑe că Egumenulŭ Eromonahŭ Amfilofie, a făcutŭ acelŭ paraclisŭ în ḑilele luĭ Mihnea Voevodŭ, și a Mitropolituluĭ Kir Serafimŭ.

Odórele și douĕ clopote aŭ fostŭ duse la Episcopia de Râmnicŭ. Din cărțile carĭ mi s'aŭ arĕtatŭ amŭ luatŭ pentru Museŭ :

1. O Evanghelie greco-română tipărită în Bucurescĭ la 1693, legată cu scórțe îmbrăcate în argintŭ suflatŭ cu aurŭ; pe scórțe se represintă pe lângă ceĭ 4 evangheliștĭ, restignirea și învierea Domnuluĭ Christosŭ, cum și alte scene din viéța Mântuitoruluĭ, și Adormirea Maiceĭ Domnuluĭ. Lucrarea este de artă, de pe la finele se-

colului alŭ XVII, și de o perfectă conservare; figuréză în inventariulŭ Museuluĭ sub No. 17 din anulŭ 1885.

2. O condică de milostenie liberată în 1759 de Mitropolitulŭ Kievuluĭ, călugărilorŭ din mănăstirea Cozia ca să strîngă cu dînsa banĭ în totŭ cuprinsulŭ Rosieĭ. Pe 48 file scrise se află numele persónelorŭ ce aŭ contribuitŭ și suma ce a datŭ fie care. Trecută în inventariulŭ manuscriptelorŭ și cărților Museuluĭ la No. 1278.

3. Psaltirea luĭ David cu tîlcŭ, optŭ foĭ manuscripte, secolulŭ XVIII, in-8°, trecută în inventariŭ la No. 1279.

VI.

Mănăstirea Horezu.

De la Râmnicu-Vâlceĭ amŭ pornitŭ spre Horezu în ḑiua de 9 Augustŭ. La mică distanță de orașŭ, m'am abătutŭ din drumŭ ca să cetescŭ și să estampezŭ o inscripțiune, de care-mĭ vorbise Prea Sfinția Sa Episcopulŭ Melchisedec, că s'ar afla la o fântână părăsită în drumulŭ către Ocnele marĭ. In adevĕrŭ am găsitŭ pétra cu inscripțiune, este în limba slavă, și s'a rădicatŭ de Alexandru Iliașŭ. Cum se găsesce în locŭ părăsitŭ, și este expusă ḑilnicŭ la intemperiĭ și la stricăciunea trecĕtorilorŭ, vĕ rogŭ, d-le Ministru, a da ordinele cuvenite pentru transportarea eĭ la Bucurescĭ, spre a se depune în colecțiunea lapidară a Statuluĭ.

Mănăstirea Horezulŭ, fundațiunea luĭ Costandinŭ Brâncovénulŭ, este póte singurulŭ edificiŭ în țéră, pe care timpulŭ și restauratoriĭ, maĭ distrugĕtorĭ une orĭ decât timpulŭ, l'aŭ cruțatŭ, păstrându-lŭ aprópe intactŭ, atâtŭ biserica cât și paraclisulŭ, trapeza, bolnița și casele destinate călugărilorŭ și visitatorilorŭ. Aci se póte vedé architectura hanurilorŭ și curților boerescĭ de pe la finele secoluluĭ alŭ XVII.

Cu atâtŭ maĭ mare însă trebue să fie grija pentru conservarea unorŭ asemenea monumente istorice; din nenorocire acéstă grijă lipsesce cu totulŭ. Mănăstirea până la 1862 era locuită de călugărĭ; eĭ aŭ fostŭ mutațĭ la Bistrița și în locu-le s'aŭ stabilitŭ că-

lugărițe. La 1881 maĭ multŭ de jumătate din edificiŭ s'a transformatŭ în spitalŭ ruralŭ; maĭcele în numĕrŭ de 56 aŭ fostŭ silite să se strîngă cum vorŭ puté câte douĕ, treĭ, în odăile disponibile din etagiulŭ de susŭ dintr'o aripă a edificiuluĭ și odăile de josŭ, carĭ sunt pline de umiditate. Neavêndŭ locŭ unde să ție lemnele, saŭ fie care monahie voindŭ să și le aibă la disposițiune chiar dinaintea chilielorŭ, a grămăditŭ până și în galeriile din primulŭ etagiŭ sferturĭ și jumătățĭ de stînjenĭ de lemne uscate, de ășchiĭ și surcele, puse la o laltă cu sacĭ de lână, cu rogojinĭ, cu fînŭ, așa că numaĭ o scânteie arŭ fi destulŭ pentru a pune în flacără edificiulŭ întregŭ. Și pericolŭ de focŭ este și din causa hogéculuĭ celuĭ mare de la bucătărie, care e rĕŭ construitŭ, fiindŭ pré strîmtŭ, și din causa sobelorŭ stricate, și a cazanelorŭ în care se arde boiaua pentru ćovóre, și în fine a incurieĭ generale care domnesce acolo. Mănăstirea nu este nicĭ măcarŭ asigurată. Neajunsurĭ marĭ maĭ resultă și din stabilirea în acelașĭ edificiŭ a spitaluluĭ ruralŭ: maĭ întâiŭ călugărițele staŭ în strîmtóre; aprópe de jumătate arŭ trebui duse în altă parte, daca nu maĭ bine s'ar muta spitalulŭ; apoĭ neînțelegerĭ sunt totŭ-d'auna între personalulŭ spitaluluĭ și călugărițe. Când am visitatŭ mănăstirea, mare cértă era pentru grădina cu póme, pe care mediculŭ, cu tóte ordinele categorice ale Ministeriilorŭ de Interne și de Instrucțiune Publică, o deținea pe séma sa, făcêndu-șĭ într'însa jocŭ de popice, bae și petrecerĭ cu lăutarĭ. Numaĭ în urma stăruințeĭ mele energice a convenitŭ să lase grădina la disposițiunea mănăstireĭ. Pedice se maĭ facŭ călugărițelorŭ la apă, oprindu-le de a lua apă din fântână; într'o dị maĭcele, după încredințarea ce mĭ-a datŭ maĭca superióră, aŭ fostŭ silite să gătéscă bucate cu apă de plóe. Superióra mi s'a maĭ plânsŭ că servitoriĭ spitaluluĭ aŭ îmbrâncitŭ și necinstitŭ maĭ multe călugărițe, ea însășĭ a fostŭ insultată de medicŭ; că în douĕ rândurĭ pe când se oficia serviciulŭ divinŭ, ómenĭ de aĭ spitaluluĭ aŭ trasŭ clopotele spre batjocură; că s'aŭ lăsatŭ să pască în cimitirŭ caiĭ economuluĭ de la spitalŭ, că se îngrópă în cimitirulŭ reservatŭ călugărițelorŭ ómenĭ carĭ morŭ în spitalŭ, pe când arŭ trebui să se îngrópe în cimiti-

rulŭ comuneĭ, și în fine că multe inconveniente pentru ținerea disciplineĭ și a moralitățiĭ în mănăstire, decurgŭ din acéstă conviețuire a ómenilorŭ spitaluluĭ cu călugărițele sub același acoperișŭ.

Părerea subscrisuluĭ ar fi, d-le Ministru, ca să se mute spitalulŭ în altă parte, fie la tîrgulŭ Orezuluĭ, unde a maĭ fostŭ, fie aiurea. Mănăstirea păstrându-șĭ până acum forma primitivă a architectureĭ sale, arŭ fi de doritŭ să-șĭ păstreze și caracterulŭ sĕŭ de mănăstire. In loculŭ spitaluluĭ să se aducă călugărițele ce sunt risipite pe la diferite schiturĭ și schitulețe, și în acestŭ modŭ, să se întemeeze în mănăstirea luĭ Costandinŭ Brâncovénulŭ o cenobie de maĭcĭ, după tóte regulele și disciplina care domnea altă dată prin locașurile sfinte din țéră; căcĭ maĭ bine este să avemŭ 2, 3, mănăstirĭ bine întemeiate, bine populate și întreținute, decât sute de ruine cu treĭ, patru călugărĭ saŭ călugărițe locuitorĭ într'însele.

Biserica, după cum se cetesce în pisania săpată pe piatră la intrare, s'a sfârșitŭ în luna Iuniŭ 1692, fiindŭ ispravnicŭ saŭ executorŭ alŭ lucrăriĭ Pârvulŭ Cantacuzino marele Stolnicŭ. Portretulŭ acestuia se vede în tinda bisericiĭ, în partea stângă despre ușă (partea Raiuluĭ); lângă elŭ se află : portretulŭ luĭ Cernica Șerbanŭ biv vel armașŭ ispravnicŭ, unŭ boiarŭ cu barbă, cu capulŭ golŭ, în antereŭ înfloratŭ, cu nasturĭ la mijlocŭ și la mânecă, încinsŭ cu unŭ brâŭ verde, și ținêndŭ unŭ bastonŭ în mână (insemnulŭ póte alŭ dregătorieĭ sale); pe d'asupra antereuluĭ, pusă pe umerĭ se vede o dulamă îmblănită încheiată la gâtŭ. Alăturea unŭ cadru divisatŭ în douĕ; în partea de susŭ dela drépta spre stânga, sunt următórele portrete : 1. Apostolulŭ ispravnicŭ Vornicŭ za Dómna, în costumŭ simplu de antereŭ verde cu nasturĭ, încinsŭ cu brâŭ, și pe d'asupra cu dulamă roșie îmblănită, capulŭ golŭ, în mână cu unŭ bastonŭ; 2. Badea ispravnicŭ biv Pîrc(ălab); același costumŭ, însă antereulŭ roșu și dulama verde.

In partea de josŭ de la drépta spre stânga : 3. Manea vătafulŭ zid., unŭ bătrânŭ cu antereŭ roșu cu năstureĭ la peptŭ și mânecĭ, și pe d'asupra cu dulamă, care se închee susŭ. In mâna dréptă elŭ ține unŭ ghiulŭ cu sfóră, iar în stânga ține o linie saŭ riglă.

4. Vucașinŭ Caragea pietrarulŭ, acelașĭ costumŭ, însă și dulama roșie, ține cu mâna stângă instrumentulŭ pentru rânduiala petrelorŭ; 5. Istratie lemnarulŭ, în acelașĭ costumŭ, cu antereulŭ însă fața nuculuĭ, ține cu mâna dréptă o bardă, și cu stânga unŭ dreptarŭ. Aceștia sunt dar meșterii, carĭ aŭ lucratŭ biserica de la Horezu. Pe Manea vătafulŭ de zidarĭ, îlŭ maĭ găsimŭ și la Bistrița și la Tîrgoviște, și póte că renumele de care se bucura în vremea sa, a contribuitŭ ca imaginațiunea poporană să-lŭ mute cu două vécurĭ maĭ nainte și să-ĭ atribue biserica de la Curtea de Argeșŭ. In orĭ ce casŭ, miticulŭ meșterŭ Manole din legendă, — vătafŭ peste nouĕ alțĭ meșterĭ, — se asémănă multŭ cu realulŭ Manea vătafulŭ de zidarĭ din epoca Brâncovénuluĭ, după cum a observatŭ deja d-lŭ Odobescu într'o comunicațiune orală ce a făcutŭ Academieĭ Române.

Biserica îșĭ păstréză disposițiunea sa interióră, cum și picturele primitive, tîmpla și chiar mobilierulŭ aprópe intacte. Portretele ctitoricescĭ ce se vĕdŭ cu inscripțiunile de d'asupra sunt :

A. d'a drépta :

1. «Preda Brâncoveanul biv vel Vornic sin David Postelnicu ;
2. Jupanița ego (jupanésa luĭ) Păuna fata Papeĭ vel Logofĕt ;
3. Ancuța (tînĕră) fata biv Vel Logofĕtuluĭ Papeĭ ;
4. Papa Postelnicul Brâncoveanul sin Predi Dvornicul tata luĭ Costandin V.V.;
5. Matheiŭ (copil mic) ;
6. Jupanița ego Stanca Cantacozinésca ;
7. Costandin VV. (copil mic);
8. Barbu (copilandru);
9. David Postelnic tatal Predeĭ biv vel Vornic.

B. In stânga :

1. «Costandin Cantacuzino biv vel Postelnic al luĭ Matheiŭ Voevod. den ceputul Domnii luĭ pînă la mórte ;
2. Jupanița ego Ilina fata luĭ Șerban voevod ;
3. Drăghicĭ Cantacuzino biv vel Spătar ;
4. Costandin Cantacuzino biv vel Stolnic ;
5. Matheiŭ Cantacuzino biv vel agă ;
6. Mihail Cantacuzino vel Spătar ;
7. Iordache Cantacuzino biv vel Spătar ;

8. Marica Cantacuzino ;
9. «Ancuța Cantacuzino;
10. Ilinca Cantacuzino ;
11. Stanca Cantacuzino, muma luĭ Costandin Voevod ;
12. Bălașa Cantacuzino.

C. Păretele din stânga lateralŭ :

1. «Pîrvul Cantacuzino biv vel Stolnic sin Drăghicĭ Cantacuzino Vel Spătar ispravnic cel dintâiŭ al acesteĭ Mănastirĭ ;

2. «Ion Șerban Cantacuzino Basarab Voevod feciorul luĭ Costandin Cantacuzino, biv vel Postelnic, din mila luĭ Dumnedeŭ aŭ luat Domnia la leatul 7187 și aŭ domnit un an ;»

3. «Ion Costandin Basarab voevod, feciorul luĭ Șerban Voevod din mila luĭ Dumnedeŭ aŭ luat domnia la leatul 7163, și a domnit anĭ patru;»

4. «Ion Șerban Basarab voevod, feciorul Banuluĭ Șerban den mila luĭ Dumnezeŭ aŭ luat Domnia la leatul 7110 și aŭ domnit anĭ 9.»

D. Păretele din drépta lateralŭ :

1. «Ion Arhimandrit carele aŭ fost nastavnic, când s'a făcut acéstă sfîntă Mănastire și a fost de la leatul 7200 și a egumenit anĭ 30;»

2. «Ion Laiot Basarab Voevod den mila luĭ Dumnezeŭ aŭ luat Domnia la leatul 6902 și aŭ domnit anĭ 17.»

3. «Ion Neagoe Basarab Voevod den mila luĭ Dumnezeŭ aŭ luat Domnia la leatul 7017 și aŭ domnit anĭ 9. e feciorul Pârvuluĭ biv vel Vornic Craiovesc.»

4. «Ion Matheiŭ Basarab Voevod, feciorul Danciuluĭ biv vel Vornic din Brâncovenĭ, den mila luĭ Dumnezeŭ a luat Domnia la leat 7141, și a domnit anĭ 22;»

E. Pe păretele din fața păreteluĭ dela drépta cum intri (despărțirea femeilorŭ) :

1. «Ion Costandin Basarab Voevod sin Papeĭ Postelnicul vnuc Predeĭ biv vel Vornic Brâncoveanul» ; ține biserica împreună cu «Maria Dómna fata Neaguluĭ Postelnicul sin Antonie Voevod».

Lângă Brâncovénu în față :

2. Radu Voevod (copil) ținênd o carte în mână ;
3. Matheiŭ Voevod (maĭ mic) ;
4. Costandin Voevod ;
5. Ștefan Voevod ;

In fața Dómneĭ :

6. Smaranda (maĭ mică).
7. Safta (maĭ mare).
8. Ancuța ;
9. Bălașa ;

După Dómnă :

10. Stanca.
11. Ilinca.
12. Maria Dómna Moldoveĭ.

Odórele maĭ însemnate ce am rădicatŭ pentru Museŭ sunt :

1. Icóna cea mare a luĭ Brâncovénu, îmbrăcată în tocŭ și despre care se ḑice că o purta cu sine la drumŭ și la războiŭ. Este o operă în adevĕrŭ de artă picturală, în formă de tripticŭ ; subiectele sunt variate și esecuțiunea în miniatură aprópe perfectă. D'asupra sunt 33 bóbe marĭ de mărgăritarŭ așeḑate în argintŭ, toculŭ este bine îmbrăcatŭ cu marochinŭ și legatŭ cu ferŭ, legătura veche a epoceĭ. Lemnulŭ fiindŭ atacatŭ de carĭ, trebue să fie injectatŭ cu o substanță proprie. Am depus'o la Museŭ în secțiunea eclesiastică, trecênd'o la inventariŭ sub No. 18 din 1885.

2. O cruce mare de lemnŭ lucrată în sidefŭ pentru Sfînta masă, pe alocurea cu bucățĭ rupte ; pe bază se vede în sidefŭ, marca țĕreĭ : vulturulŭ cu cruce, sórele și luna, și monogramele : Iω. К. Б. Б. Д Д Д О. ЦР. trecută în inventariŭ No. 19 din 1885.

3. O cruce mică de aurŭ cu lemnŭ sfîntŭ lucrată în zmalturĭ cu 13 smaragde, și cu 6 diamante. Pe o față se represintă răstignirea ; susŭ este unŭ vulturŭ cu literile d'asupra Iω, josŭ unŭ animalŭ înaripatŭ cu data 1694; pe marginĭ în lungŭ se cetesce inscripțiunea săpată în adâncŭ : IωАНЪ КωНСТАНТИНЪ || БАСАРАБА БОЕВОДА; Pe cea-laltă parte este lemnulŭ sfîntŭ cu unŭ cadru de aurŭ. Crucea se păstréză în perfectă conservare într'unŭ tocŭ de argintŭ. Trecută în inventariulŭ Museuluĭ la No. 20 din 1885.

4. O placă de sfită, de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, care represintă pe sfințiĭ împărațĭ Costandinŭ și Elena. Inscripția săpată în adâncŭ în douĕ rândurĭ, ne spune că s'a închinatŭ Mănăstireĭ Horezu de Șerbanŭ Cantacuzino vel Paharnicŭ, fiulŭ luĭ Drăghicĭ

Cantacuzino biv vel Spăt., și alŭ Păuneĭ † ДКИНЯТȣСѢȣ СФНТ҇ЄИ. МЬНЬСТИРИ. ХȣРЄЗІИ. ȣНДЄ ЮСТЄ ХРЯМȣЛ ДПЬРЯЦИЛОР КОСТЯНДИН. ШИ ЄЛЄНЯ. ДЄ ШЄРБЯН. КЯНТ. ВЄЛ ПЬХ. СН҇Ъ ДРЬГИЧЮ. ‖ .К. БІВ. ВЄЛ. СПЬТ. ШИ ЯЛ ПЬȣНИИ. КЯ СЬ ЛЄ ФІЄ. ВѢЧНИКЬ ПОМЄНИРЄ, ШИ СОЦІИЛОР ЛȣИ. ЯНДРІЯНЯ И МЯРІЯ. 1700. Obiectulŭ s'a trecutŭ în inventariŭ sub No. 21 din 1885.

5. O cruce mică într'o corónă de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, și lucratŭ în smalturĭ, cu lanțŭ de gâtŭ ; se pórtă de Archiereĭ când liturghisescŭ. Pe marginĭ e săpatŭ :

† Б҇ЖЮ М҇ЛТЮ ЯРХІЄРЄИ ВЯРЛЯЯМ (adică : cu mila luĭ Dumnedeŭ Archiereulŭ Varlaamŭ) pe partea cea-laltă 1672; trecută în inventariŭ la No. 22.

6. O pereche paftale de argintŭ suflatŭ cu aurŭ împreună cu cordonulŭ de pĭele, pe d'asupra cu stofă lucrată cu firŭ, trecută în inventariŭ la No. 23.

Pe lângă acestea am rădicatŭ 38 manuscripte, din care 24 române, 6 slave și 8 grecescĭ ; iar cărțĭ tipărite 393 volume împărțite astŭ felŭ : 228 grecescĭ, 15 slavone, 89 românescĭ, 13 latine, 43 greco-latine și 5 diverse. Ele sunt trecute în inventariulŭ Museuluĭ de la No. 470—796. Parte din aceste cărțĭ, aŭ aparținutŭ luĭ C. Brâncovénu, cum se vede atâtŭ din legătură, cât și din unele adnotațiunĭ autografe ale Principeluĭ Românŭ.

Din obiectele rĕmase merită a însemna pe cele următóre :

a) **In biserică.**

1. Cutie de argintŭ lucrată au repoussé, cu imaginea Sfîntuluĭ Procopie, ale căruia móște se păstréză în întru, fiindŭ dăruite mănăstireĭ Horezu la anulŭ 1692 de către Patriarchulŭ Țarigraduluĭ Iacovŭ. Inscripțiunea săpată în puncte sună :

† ЯЧѢСТЄ СФ҇НТЄ МОЯЩІЄ 'ЯЛЄ МЯРЄЛȣИ М҇ЧНИК ‖ ПРОКОПІЄ СЬИТȣ ДЯТЄ ДЄ ПЬРИНТЄЛЄ ІЯКОВ, ‖ ПЯТРИЯРХȣЛ ЦЯРИГРЯДȣЛȣИ ЛЯ СФ҇ІТЯ ‖ МЬНЬСТИРЄ ХȣРЄЗІИ, ЛѢТ ҂З҇С.

2. Altă cutie totŭ de argintŭ, frumosŭ lucrată, cu imaginea Sfinteĭ Minodora, alŭ căreĭ capŭ se păstréză într'însa. Capulŭ a fostŭ adusŭ de la Sinope, de către Constantinŭ Brâncovénulŭ și Dómna

sa Maria, și s'a dăruitŭ mănăstireĭ la anulŭ 1701, cum resultă din ırmătórea inscripțiune săpată pe cutie :

† ачѣсте сфнте моащє ѧсте капꙋл сфнтiи мꙋченицiи ми || нодорiи, кáре сѫꙋ адꙋс де ла синóп, де рóбꙋл лꙋи дꙋмнѣзеꙋ Iѡ костандѝн басарáб воевод ши де доамна || лꙋи марiа ши сѫꙋ дат ла сфнта мънъстире хꙋрезiи. ҂зс҃ѳ.

3. A treia cutiuță de argintŭ lucrată în florĭ, cu móștele Sfîntuluĭ martirŭ Theodorŭ Tyronŭ, avêndŭ pe o placă bătută în ținte următórea inscripțiune grécă scósă în reliefŭ : тꙋ агιоν ендоѯꙋ мегало мартνрос ѳеодѡроν тоν тνрѡнос.

4. O candilă de argintŭ pusă la icóna împărătéscă a Maiciĭ Domnuluĭ, în stânga, avêndŭ următórea inscripțiune săpată în adîncŭ în circuitŭ :

† гпжда марiа дентрꙋ аса осърдiе фъкꙋтаꙋ ачѣсте кандиле ши леꙋ дат ла бол || ниць, дела мънъстирѣ хꙋрезiи ка сь фiе де поменире. лт. ҂зсе.

Acéstă candelă a făcutŭ parte din odórele bolnițeĭ fundate de Dómna Maria a luĭ Constantinŭ Brâncovénu.

5. Altă candilă identică cu precedenta, avêndŭ aceeașĭ inscripțiune, săpată însă în treĭ rândurĭ, se păstréză înaintea icóneĭ împĕrătescĭ a Domnuluĭ nostru Isusŭ Hristosŭ.

6. O cădelniță de argintŭ de o formă alésă și rară, fără inscripțiune. Ar trebuì înlocuită și depusă la Museŭ.

7—10. Patru icóne împĕrătescĭ : Maĭca Domnuluĭ, Domnu Hristosŭ, Sfințiĭ împĕrațĭ Constantinŭ și Elena și Sfîntulŭ Procopie, avêndŭ fie care susŭ câte o citațiune în limba slavonă, iar josŭ inscripțiunea : Iѡ костандин басараба вóевод и гджда его марiа. La icóna Domnuluĭ Hristosŭ se maĭ adaogă : въ лѣ ҂зсв.

Icónele sunt decĭ din anulŭ 1694 și se păstréză destulŭ de bine.

11—12. Douĕ sfeșnice marĭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, avêndŭ josŭ săpată în reliefŭ inscripțiunea din 1692 :

† ювиторюл де хс Iѡ костандин. в. воевод кꙋ доамна са марiа лѫ а лѡр мънъстире сфинцилор || ѫпърацi костандин ши елéна лънгъ алалте шѝ ачест сфѣшник кꙋ соцiа лꙋи аꙋ адáос. лт. ҂зс. фе ѫ. а.

13—14. Douĕ tetrapode (iconostase) lucrate în sidefŭ și bagà, din timpulŭ luĭ Brâncovénu, cu câte o inscripțiune săpată în adâncŭ pe o tăbliță de alamă, avêndŭ susŭ marca țĕreĭ, vulturulŭ, sórele și luna; iar maĭ josŭ cuvintele următóre :

† ШИ́ ѦЧѢСТЄ ФРꙊМОѦСЄ ТРѦТѦПОѦ́ДЄ БꙊ́НꙊЛ ‖ КРЄДИНЧО́С ДО́МНꙊ І́Ѡ КОСТѦНДИ́Н. Б. БѦСѦРѦБ ВО ‖ ЄВОД КꙊ ДО́ѦМНѦ СѦ МѦРІЄ ЛѦ Ѧ ЛѠ'Р МЪНЪСТИРЄ 'Ѧ ‖ ЛꙊ́И СТ'И КОСТѦНДИН И ЄЛЄ́НѦ ѦꙊ ѦДѦѠС. ЛТ. ҂ЗС'Ѧ.

Ambele sunt în maĭ multe locurĭ stricate, cu bucățĭ de sidefŭ și bagà lipsă. Prin uzulŭ ḑilnicŭ sunt expuse la o stricăciune imediată. Ar trebuì așeḑate în Museŭ și să se facă altele nouĕ în locu-le.

15. Unŭ jețŭ domnescŭ frumosŭ lucratŭ în nucŭ, avêndŭ pe dînsulŭ sculptatŭ vulturulŭ cu douĕ capete. Judecândŭ după conservațiunea sa perfectă, nu póte fi anteriorŭ începutuluĭ acestuĭ secolŭ.

16. Pomelniculŭ ctitorilorŭ.

In biserică se maĭ află patru morminte frumosŭ lucrate, din carĭ treĭ cu inscripțiunĭ ce s'aŭ estampatŭ, iar alŭ patrulea fără inscripțiune. Tradițiunea spune că acolo se află îngropată Zmaranda, fiĭca luĭ Constantinŭ Brâncovénulŭ.

Unulŭ din morminte este alŭ Egumenuluĭ Ioanŭ Archimandritulŭ, mortŭ la $\frac{7231}{1723}$.

In tindă e o piatră cu inscripție din 1870, destinată a acoperì mormîntulŭ luĭ Ioanichie Archimandritulŭ, Egumenulŭ mănăstireĭ Horezu, românŭ, născutŭ la 1790; «și s'a lucrat acestea acum la anul 1870.»

Ioanichie însă a muritŭ pe drumŭ mergêndŭ spre Bistrița, unde s'a și înmormîntatŭ la 1875.

In fine, maĭ însemnezŭ inscripțiunea ce se cetesce pe o piatră încastrată afară pe zidulŭ despre miaḑă-ḑi într'o firidă :

«Acéstă sfîntă Biserică fiind zidită de rĕposatul Costandin voevod Brâncovénul, după vreme stricându-se învĕlișul, acum în zilele luminatuluĭ Vel Ban Grigorie Brâncovénul nepotul D-luĭ Domn, prin osîrdiea și îndemnarea Sfințieĭ sale Părinteluĭ Ermonah Arhiman-

drit Trapezontie, s'a dres şi s'a învělit înfrumuseţându-o precum se vede. 1827 April...»

b) **In Vistierie.**

17—18. Doue repidiĭ de argintŭ suflate cu aurŭ, dăruite de Constantinŭ Brâncovénulŭ în anulŭ 1697, cum resultă din următórea inscripţiune,

Pe o parte:

† БꙊНꙊЛ КРЕДИНЧОС ДОМНꙊ ІѠ КОСТѦНДИН Б. ВОЕВОДѦ КꙊ ДОѦМНѦ СѦ МѦРІѦ ЧЕЙ ЧЕ ѦꙊ ЮБИТ ПОДОѦБѦ КѦСІЙ ТѦЛЕ ДОѦМНЕ, ЛЪНГЪ ѦЛѦЛТЕ ШИ КꙊ ѦЧѢСТЕ РЕПИДІЙ, 'Ѧ ЛѠР МЪНЪСТИРЕ ХꙊРЕЗІЙ ѦꙊ ⰡПОДОБИТ. ҂ЗС҃Е.

Pe cealaltă parte:

ТꙊ ДѦРЪ ДОѦМНЕ ПРИН РꙊГЪЧІꙊНИЛЕ ПРѢ КꙊРѦТЕЙ МѦИЧІЙ ТѢЛЕ ПРЕ ⰡЖНШІЙ СѦЪВЕШЕ: КꙊ ДꙊМНЕЗЕѤСКѦЦЙ ПꙊТѢРЕ ПРИИМИНД Ѧ ЛОР ѠСⰡРДІЕ ШИ ОСТЕНѢЛЕЛЕ КѦРЕ ѦДꙊК ПРЕН ДѦРꙊЛ ѦЧЕСТѦ КѦРЕ СѦꙊ [ⰡКИНѦ]Т КѦСЕЙ СФ[ИНТЕЙ ѦЛЕ ТѦЛ]Е.

Repidele, nefiindŭ trebuinciόse serviciuluĭ religiosŭ la mănăstire, ar puté fi đepuse în Museulŭ Statuluĭ.

O anaforniţă de argintŭ cu inscripţiunea următóre din 1697 săpată în dosŭ într'unŭ rândŭ circuitŭ.

† ГСПЖДѦ МѦРІѦ ДЕНТРꙊ Ѧ СѦ ѠСЪРДІЕ ФЪКꙊТѦꙊ ѦЧѢСТЪ 'ѦНѦФОРНИЦЪ ШИ ДѦТЬ ЛѦ БОЛНИЦѦ ДЕЛѦ СФНТѦ ШИ ДМНЕЗЕѤСКѦ МЪНЬСТИРЕ ꙊДЕ СЪ НꙊМѦЩЕ. ХꙊРЕЗІИ. КѦ СЪ ФІЕ ⰡНТРꙊ ВѢЧНИКѦ ПОМЕНИРЕ. ЮЛІЕ Е. ЗИЛЕ. ЛТ. ҂ЗС҃Е.

20. Unŭ omoforŭ archierescŭ cu inscripţiunea cusută în firŭ de aurŭ.

La unŭ capĕtŭ: † ІѠ КОСТѦНДИН Б. ВОЕВОДЬ.

La celalaltŭ: † МѦРІѦ ДОѦМНѦ ВЛѢТ. ҂ЗС Д. Nefiindŭ trebuinciosŭ, ar puté fi depusŭ la Museŭ.

21—24. Patru perdele de icónă frumosŭ lucrate, avêndŭ cusute pe fie care vulturulŭ cu doue capete, iar josŭ vulturulŭ cu crucea în gură cu inscripţiunile:

I-a susŭ: ЦРЪ КОСТѦНДИН ЦРЦѦ ЕЛЕНѦ

josŭ: ІѠ КѠСТѦНДИН ВОЕВОД.

МѦРІѦ ДОѦМНѦ ЛѢТ ҂ЗС҃В.

II-a susŭ : СТЪ́І ПРОКОПІЄ
josŭ ca la No. 1.
III-a susŭ : МР ѲV.
josŭ ca la No. 1.
IV-a susŭ : ІС. ХС.
josŭ ca la No. 1.

25—28. Patru perdele de la oltarŭ cu aceleașĭ inscripțiunĭ ca la perdelele de la icónă.

29. Unŭ epitafŭ de atlasŭ cu representațiunea obicĭnuită pe mușama, și cu o inscripțiune grécă ștérsă, din care se póte descifra cuvintele următóre : ἄνετον παρα.... ευεσατου και υ.. τȣ ο ιγεμον πασις ȣγροβλαχιας Κυριου Κωνςτᾶνδινȣ Μπασαραμπ.

30. Unŭ epitrahirŭ de mătase cusutŭ cu firŭ de aurŭ avêndŭ inscripțiunea : † ІѠ КОСТАНДИН БАСАРАБ ВОЕВОД.
ГОСПОЖДА̀ МАРІА ЛѢТ ҂ЗС҃.

31. Unŭ orarŭ pentru diaconŭ cusutŭ cu firŭ de mătase, cu inscripțiunea : ІѠ КОСТАНДИН ВОЕВОД
ГСПЖДА МАРІА ЛѢТ ҂ЗС҃.

32. Maĭ multe talere de cositorŭ pentru masă, cu inscripțiunile :

Pe unele 17.	Д҃. АРХ. ХȢР. БЛ.	62. Adică : «Dionisie Arhimandritulŭ Hurezuluĭ Bălăcescu 1762.»
Pe altele 17.	РАФАЙЛЬ ИГ ХȢР.	84. Adică : Rafail Egumenulŭ Hurezuluĭ 1784.

* * *

Trapeza. Trapeza unde mâncaŭ călugăriĭ servă astădĭ de magasie pentru provisiunĭ. Perețiĭ sunt zugrăvițĭ. In întru, la intrare, se represintă Sfințiĭ Constantinŭ și Elena, apoĭ Maĭca Domnuluĭ, Proorocĭ și Archiereĭ, etc.

Inscripțiunea scrisă cu negrélă la intrarea în trapeză sună în transcripție :

«Acéstă prea cuviósă trepezare frumósă, care iaste tuturor drăgăstoasă ca o maĭcă mînghĭiósă, când șed frațiĭ la masă, pentru

neuĭtare făcută și așa întocmită și cu zugrăvele împodobită de zmeritul Ioan Arhimandrit, nastavnic fiind acestiĭ mănăstirĭ până s'aŭ făcut leat $\frac{7214}{1706}$.»

Paraclisulŭ. In etajulŭ de susŭ, d'asupra trapezeĭ, este paraclisulŭ cu hramulŭ Adormireĭ Maĭceĭ Domnuluĭ. La intrare în tindă se cetesce următórea inscripțiune, zugrăvită peste alta maĭ veche ce a fost ștérsă :

«In anul de la Hristos 1787 Octomvrie, aŭ venit Turciĭ, Muscaliĭ și cu Nemțiĭ în țară ca să se bată și făcând stricăciunĭ, robiĭ multe, cât și sfintele Bisericĭ le-aŭ facut grajdurĭ de caĭ ce nu s'aŭ pomenit, 1867 Iunie în 27.»

In întrulŭ paraclisuluĭ la intrare se cetesce altă inscripțiune iarășĭ zugrăvită :

«Sfîntul și Dumneḑeescul acesta paraclis, știut iaste că den temelie prea luminatul blagocestiv Domn Ioan Constantin Basarabă Voevod l'aŭ înălțat și cu zugrăveală l'aŭ înfrumusețat întru cinstea și lauda nașteriĭ Maĭciĭ Domnuluĭ Iisus Hristos, și de pururea fecióreĭ; și spre ne mórta pomenire a sa și a tot bun și prea blagorodnic neamuluĭ sĕŭ, sĕvêrșindu-se la al optulea an al Domnii sale fiind leatul 7205, și Ispravnic fiind Kyr Ioan Arhimandrit Egumen. Az ispisah siĭ paraclis ruku greșni Preda i Marin Zugrafi.»

Zugraviĭ dar aĭ acestuĭ paraclis aŭ fost Preda și Marin. Eĭ aŭ făcutŭ și portretele care se vĕdŭ în paraclis :

a) La drépta : «Bunul și înțeleptul Ioan Constantin Basaraba Voevod»; are corónă pe capŭ ; e îmbrăcatŭ în dulamă înflorată și cu ceacșirĭ roșiĭ. Alăturĭ se află fiiĭ sĕĭ Constantinŭ Voevodŭ fără barbă; Radulŭ Voevodŭ maĭ micŭ.

b) In stânga : «I gospodja ego Maria» Dómna în costumulŭ timpuluĭ, și cu condurĭ în picióre, ține biserica împreună cu Constantinŭ Brâncovénulŭ. Lângă ea se represintă alțĭ douĭ fiĭ aĭ sĕĭ : Stefanŭ Voevodŭ și Matheiŭ Voevodŭ.

Tîmpla paraclisuluĭ, destulŭ de frumósă și bine păstrată, ca și ușile, sunt din timpulŭ luĭ Brâncovénulŭ.

Foișorŭ. Pe păretele de lângă trapeză, acolo unde este intrarea

la spitalŭ, se află o piatră săpată cu următórea inscripţiune încadrată în florĭ :

† «Acest foişor şi cu scara din temelie iaste || zidită şi precum se véde înpodobită cu tótă || nevoinţa şi cheltuĭala Sfinţii sale Părinteluĭ Kyr || Dionisie Arh. Bălăcescu î zilele Prea luminatuluĭ || Domn Iѡ Costandin Racoviţă voevod cu blagoslove || nia Prea Sfinţituluĭ Părinte Kyr Grigorie Episco || pul Rîmniculuĭ leat $\frac{7261}{1753}$. Iosif meşter.»

Foişorulŭ se află în bună stare; scara e împodobită cu leĭ şi vulturĭ afrontaţĭ; la unŭ colţŭ este unŭ stîlpŭ cu vulturulŭ şi capulŭ de boŭ, susŭ fiind sórele şi luna; iar la capulŭ stîlpuluĭ : marca vulturulŭ cu douĕ capete.

Clopotniţă. De la paraclis te suĭ în clopotniţă, unde se păstréză patru clopote.

1. Clopotulŭ celŭ mare avêndŭ marca luĭ Brâncovénu : vulturulŭ cu crucea în gură, iar d'asupra în corónă : vulturulŭ cu douĕ capete.

Inscripţiunea de pe lângă buză josŭ sună :

CONSTANTINVS BASARABA || BRANCOWAN :
D.G. ELECTVS || VAIVODA ET : PRINCEPS : VALACHIAE || F : F : A : C : 1698.

Maĭ susŭ se cetesce :

GOSS. MICH. FRANZ
ZECHENDER IN WIEN.
ANNO 1696.

Pe clopotŭ se represintă următórele treĭ icóne :

Maĭca Domnuluĭ cu Domnu Christos în braţe şi cu unŭ crinŭ.

Restignirea Domnuluĭ Christos; maĭ josŭ douĕ mironosiţe, şi Sfînta Treime.

2. Clopotulŭ mijlociŭ are inscripţiunea următóre într'unŭ rîndŭ circuitŭ :

† ШИ ѦЧЕСТѦ ЛѦ Ѧ СѦ МЪНЪСТИРЕ ЛѦ СТИ КОСТѦНДИН БѸН КРЕДИНЧОСѸЛ IѠ КОСТѦНДИН БѦСѦРѦБ ВОЕВОДѦ СЕП Ѧ

ЛѢТ ҂ЗС.

Maĭ josŭ : † Θεωφηλ Ερμοναχ μψξ.

3. Clopotulŭ maĭ mijlociŭ, cu inscripțiunea într'unŭ cadru patratŭ :

IOHANNES
CKAT CORO
NENSIS. ME
FVSIT. SPES
MEA CHRISTVS
1655.

Maĭ josŭ e săpatŭ circularŭ :

O REX GLORIA IESV CHRISTE VENI CVM PACE. NICOLAVS SEBESI BONI HAI IMRE DISAGNAE BIRO ANNO DOMINI 1655.

4. Clopotulŭ celŭ micŭ cu inscripțiunea :

† ШИ ѦЧЄСТѦ ЛѦ Ѧ СѦ МЪНЪСТИРЄ ЛѦ С҃ТИ КОСТѦНДИН БꙊН КРЄДИНЧОСꙊЛ ІѠ КОСТѦНДИН БѦСѦРѦБ ВОЄВОДѦ.

VAȚZSA

† θεωφηλ μτρ.

Bolnița. Lângă monastire se află bolnița fundată de Dómna Maria, soția luĭ Constantinŭ Brâncovénulŭ, la anulŭ 1696, cum se vede din următórea pisanie ce se cetesce la intrarea în biserică :

«† Răvnind și urmând în tóte bunele fapte și blagocestivie Maria luminata Doamna, Prea Inalțat sociul seŭ Iѡ Costandin Basaraba Voevoda, și precum soțul și Domnul eĭ biserica cea mare în cinstea marilor Inpěrații și Sfinții Constandin și Elena den temelie o aŭ redicat și o aŭ înfrumusețat, așa și Măria Eĭ în slava de Dumnezeŭ Născătoareĭ Fecióre și Stăpîneĭ Nóstre aŭ zidit acéstă Sfîntă Beserecuce bolniță, făcând'o ca în vecĭ bună pomenire stremosilor, moșilor și părinților lor se remâe și al lor nemort nume, isprăvinduo la al optulea an al Domniiĭ lor la leat dela zidirea lumeĭ 7205 Meseța Septevrie 20 dni.»

Pe păretele din afară la drépta în tindă este portretulŭ primuluĭ Egumenŭ alŭ mănăstireĭ, Archimandritulŭ Ionŭ ; alăturĭ Pahomie, egumenulŭ de maĭ târḑiŭ, ținêndŭ unŭ ruloŭ în mâna dréptă, pe care este scrisŭ cu vopsea inscripțiunea de maĭ josŭ :

«† La leatul 1789 fiind rezmiriță și nevoe mare în țară de Nemțĭ și de Turcĭ au venit un Saraschiar cu óste Turcéscă de aŭ șezut

în mănastire un an, și multe stricăciunĭ s'aŭ făcut Sf. Besericĭ, ajuns'a grajdurĭ de caĭ, cât sĕ dăsnădăjduise Rafail Egumen ce era atuncĭ, chiŭ vaĭ mare de a dres cât ș'aci, de tot ce era stricat, iar după mórtea aceluĭa, ajungând Egumen Pahomie fiind din Soborul S. M(ŏnăstire) luataŭ într'ajutor pre Milostivul Dumnezeŭ : și pre prea Curata sa Maĭcă, și pre Sfințiĭ Inpĕrațĭ și s'aŭ apucat a drege, și cu ajutorĭul celor maĭ sus ḑisĭ aŭ și isprăvit înpodobind cu zugrăvélă după cum se vede, în domnia Mării-Sale Iωn Alixandru Moruz voivod.»

Pe peretele interiorŭ la intrare este la drépta portretulŭ «Bunuluĭ și Creștinuluĭ Iω Costandin Basarab Voevod» ținêndŭ biserica în mână împreună cu Dómna sa : *Gospodja ego Maria.* In stânga sunt douĕ portrete : alŭ luĭ «Iω Anthonie Voevod» și alŭ «jupanuluĭ Neagu Postelnicul sin Anthonie voevod și tatăl luminateĭ Doamneĭ Marie.»

D'asupra ușeĭ este zugrăvită următórea inscripțiune, avêndŭ susŭ o corónă susținută de douĭ îngerĭ :

«† Dentru ale tale aduc Sfinţieĭ Tale Stăpînă. Acéstă sfîntă şi Dumnezeĭască Biserică ca o mirésă înpodobită, precum din afară așa și cu de tóte podóbele înpodobită și pe dinlăuntru. Intru cinstea și lauda adormiriĭ Sfințieĭ Tale Născătóre de Dumneḑeŭ, ca pomenire și eĭ să fie moșilor, părinților, și nouĕ în vecĭ. Si s'aŭ zugrăvit la lét $\frac{7207}{1699}$ Maiŭ 31. d'ni.»

«Și Ispravnic fiind Kyr Ioan Arhimandrit Egumen. Azъ ĭspisah ruca greșnago Preda i Nicola Zugrafi. Efrem.»

In interiorulŭ bisericeĭ nu este altŭ de însemnatŭ. Icónele împĕrătescĭ sunt zugrăvite de Popa Tudor Zugraf ot Costeștĭ : попѧ тѹдор зѹграф ѿ костещи. lucrare ordinară de pe la finele seculuĭ trecutŭ.

Revenindŭ asupra stăriĭ localuluĭ mănăstireĭ, este absolută trebuință de a se repara : 1. Salonulŭ Arhondaricululuĭ, unde a căḑutŭ tavanulŭ și plouă înăuntru, precum și camera de alăturĭ; 2. odăile de josŭ de la spatele altaruluĭ trebuescŭ acoperite și reparate; 3. Sobe trebuescŭ din noŭ maĭ pretutindenĭ ; 4. La biserică e de

lipsă a se face jghiaburĭ de tinichea de jurŭ împrejurŭ, din causă că plouă înaintea bisericeĭ.

Se maĭ simte trebuinţă de : 1. treĭ rînduri de odăjdiĭ cu stiharele lorŭ, cu epetrahire şi cingătorĭ preoţescĭ;

2. Două rîndurĭ diaconescĭ cu orariile lorŭ şi cu rucaviţe;

3. O cruce mare de Pristolŭ;

4. Două bederniţe şi

5. Castronŭ de aghiasmă.

Ar trebui âncă să se atragă atenţiunea superióreĭ mănăstireĭ, ca să nu maĭ tolereze a se ţine lemne, lână şi pae prin galeriĭ, şi a se asigura totŭ-de-odată mănăstirea contra incendiuluĭ.

VII.

Mănăstirea Bistriţa.

Mănăstirea Bistriţa nu maĭ păstréză nimicŭ din arhitectura sa veche. Inscripţiunea pusă la intrarea despre bolniţă a clopotniţeĭ (scrisă în două colóne) ne spune : «Fiind-că acéstă mănăstire Bistriţa se afla în starea cea maĭ ruinoasă, aşa din causa acésta a hotărît Măria Sa Domnul Gheorghe Bibescu în anul 1845 dĕrêmarea acesteĭ ruine împreună cu Biserica şi a se reclădi precum există în fiinţă. La 26 Septemvrie anul 1846 s'aŭ pus temeliile de MM. Lor Domnu şi Doamna, în presenţa tutulor Miniştrilor şi Boerimeĭ. In anul 1850 şi 1851 din pricina evenimentelor a fost întreruptă acéstă clădire, dar la anul 1852 începânduse iarăşĭ lucrarea, în anul 1855 desăvêrşinduse sfînta Biserică la 15 August în ziua Sfînteĭ Măriĭ s'a sfinţit prin Eminenţia Sa Părintele Mitropolitu D. D. Niphon în presenţa MM. Lor Domnuluĭ şi Dómneĭ Stirbeiŭ, şi în luna luĭ Septembriŭ 1856 s'aŭ predat tóte clădirile gata. Proiectele acestor clădirĭ s'aŭ alcătuit şi esecutat prin arhitecţiĭ clădirilor mănăstireştĭ Ioan Shlater, Scarlat Beniş şi ajutorul Iuliŭ Fraivald sub igumenirea Părinteluĭ Gavriil arhim. †»

Se scie că Mănăstirea a fost fundată la începutulŭ seculuuĭ alŭ 16-lea de către patru fraţĭ Băsărăbescĭ numiţĭ şi Craiovescĭ :

Barbu, Pîrvu, Danciŭ și Radu. Pisania veche de la biserică nu maĭ există. Este însă altă inscripțiune de piatră din anul 1683 încastrată în zidŭ sub clopotniță, care îĭ ține loculŭ. Ea are coprinsulŭ următorŭ :

«Sfîntă acésta și Dumnezeésca mănăstire pomenește a fi zidită ântêiŭ și den temelie de Barbu Banul Craiovescu, carele aicĭ și înge || rescul cin al călugăriiĭ maĭ pe urmă aŭ luat, iar dupre aceĭa reaoa vrĕjmășie a cruduluĭ Mihne || Vodă Dracea ce aŭ avut pre dînsul, den fața pămîntuluĭ a o șterge silind cu tunurĭ și cu alte cini zidurile || 'i aŭ surpat. Insă Dumneḑeŭ cel-ci stricatele drége, slabele întăréște și dăsnăḑăjduirile omeneștĭ în bună nădéjde și ființă || le aduce, acela n'aŭ lăsat tiranica pohtă a Mihneĭ a sĕvĕrși de tot, ci iară Barbul Banul întrămare și puteare dând, iară o aŭ pre || făcut, maĭ bună încă și maĭ frumósă; și dupre aceaia iară bunătatea și adînca înțelepciune dumneḑeiască ață || țând și țiind din rodul Barbuluĭ, ómenĭ marĭ și vreadnicĭ, o aŭ ținut și o aŭ păzit, precum și Preda vel || vorn. Brăncoveanul, în tótă viața luĭ aŭ făcut, și pre unde a fost câte-ceva stricat aŭ dres. Iara î(n) ai ceștĭ maĭ de pre urmă, || cu maĭ mare osîrdie, și maĭ cu mare cheltuélă nepotul sĕŭ Costandin Vel Spătar, carele dĕspre tat' trăghîndu-se dĕ vechia dun || gă a Craiovestilor, cari și Băsărăbeștĭ se chiamă, și dĕspre mumă și maĭ din bătrîna și înpărătésca casă a Canta || cuzenilor, vrênd a rĕspunde blagorodnieĭ și evlavieĭ sale, carea către Dumneḑeeștile lucrurĭ avea, multe aŭ întărit || multe aŭ înfrumusețat, și den noŭ aŭ făcut la acéstă Dumneḑeéscă și Sfântă casă, dând și lăsând precum i s'aŭ căḑut în veac bun || pomenire bunuluĭ și luminatuluĭ neamuluĭ, sĕŭ și luĭ, sĕvêrșind acésta în ḑilele unchiuluĭ sĕŭ lu Iωн Șerban Voevod || cel tînăr și fiind Egumen Parthenie Eromonah, vlét ot sotvoreniѧ svѣт 7192. a ot roj. hvo 1683 mesița Septemvria vĕ 12 dniĭ.»

Despre prădarea Mănăstireĭ de către Mihnea celŭ rĕŭ vorbesce pe largŭ cronica anonimă, și autorulŭ Biografieĭ luĭ Niphon Patriarhuluĭ. Costandin Vel Spătar, care reparéză mănăstirea, este viitorulŭ Domnŭ Brâncovénulŭ. In biserică se păstréză unŭ tabloŭ pe

pânză representândŭ plecarea luĭ Barbu Craiovesculŭ la mănăstire, ca să se călugărescă ; se vede maĭ ântêiŭ biserica și casele cele vechĭ înconjurate de ziduri cu creneluri. Maĭ susŭ este Arnota, maĭ josŭ schitulŭ Păpușa. Barbu cu barbă albă, îmbrăcatŭ în costumulŭ timpuluĭ, ține capulŭ aplecatŭ pe mâna drέptă, iar mâna stângă o ține la ureche, în semnŭ de adio pentru tóte cele lumescĭ; după dînsulŭ vine unŭ tînĕrŭ cu dulamă înblănită în posițiune precatorie, urmatŭ de o cétă de alte 18 persóne tóte în dulame roșiĭ cu blană, — întrέga familie a Craiovescilorŭ—. Pe pânză se cetesce : «Acéstă mușama s'aŭ scos după cea veche prin osîrdia Sfinţieĭ sale Părinteluĭ Chyr Gavriil Egum. Sf. m=re Bistrița 1830.»

De fratele Gheorge

Zugrav ot Cozia

1830 Octom. 25.»

Tabloulŭ originalŭ nu se maĭ păstrézá.

Picturile din interiorulŭ biserіceĭ sunt tóte moderne : La stânga este portretulŭ muralŭ alŭ luĭ «Barbu Craiovescu ântêiul fundator al acesteĭ mănastirĭ 1498.» Este representatŭ în haină înblănită, cu anteriŭ și brîŭ; are o barbă albă și ține mâinile la peptŭ. Maĭ josŭ în fundŭ se represintă mănăstirea Bistrița. La drέpta se află portretulŭ luĭ «Barbu Dimitrie Stirbeiŭ principele Domnitor, 1855.».

Petrele mormîntale s'aŭ scosŭ cu ocasiunea reconstruireĭ biserіceĭ In dreptulŭ Icóneĭ Domnuluĭ Christos în tindă în partea drέptă se vede o piatră cioplită cu inscripțiunea de totŭ ștérsă. Superiorulŭ îmĭ spuse că aci este mormîntulŭ luĭ Barbu Craiovesculŭ; că pétra mormîntală a fost înadins din noŭ cioplită pentru a se săpa inscripţiunea privitóre la Barbu, dar cu schimbarea vremilorŭ ea a rĕmasŭ în astă stare.

Afară în curte, rezemată de clopotniță, am găsitŭ pétra funerară a luĭ Pârvu Craiovescu în cuprinderea următóre :

+ мцⷮа апрлїє
дн. = и прѣста
висє раб бжїи ж
ѹпан прьвѹль вѣ
лики бан кралєвь
ски = в. дни блгочсти
ваго іѡ моисї воєво
дє - ... лѣто
ꙁлꙁ

і҃с. х҃с.
ни. ка.

Ádică :

«In luna Aprilie ḑile [2]8 reposat'aŭ robulŭ luĭ Dumnezeŭ jupan Părvulŭ marele Banŭ alŭ Craioveĭ în ḑilele blagocestivuluĭ Ion Moisi Voevod, în anulŭ $\frac{7037}{1529}$.»

Se scie că acestŭ Pîrvulŭ era fratele banuluĭ Barbu Craĭovescu, fiiĭ boeruluĭ Neagoe. Pétra, fiind-că stă aruncată prin curte, ar trebuì adusă la Museŭ, împreună cu unŭ stîlpŭ de pétră, care a fostŭ la ușa bisericeĭ și pórtă sub decorația sculpturală inscripțiunea мяне мешер, opera vestituluĭ meșterŭ din timpulŭ luĭ Constantinŭ Brâncovénulŭ. Ornamentele de pe acestŭ stîlpŭ de ușă de la vechea biserică se regăsescŭ la biserica mănăstireĭ Curțiĭ de Argeșŭ și facŭ a ne întărì în credința că Manole din legendă ar fi anume acestŭ meșterŭ Manole de pe stîlpulŭ de la Bistrița și de pe păretele de

la mănăstirea Horezulŭ. Stîlpulŭ este rezematŭ de zidŭ ła pórta mănăstireĭ expusŭ la stricăciune.

Din odórele mănăstireĭ merită a însemna următórele :

1. Icónele împĕrătescĭ, carĭ parŭ a fi din timpulŭ luĭ Brâncovénu. Pe icóna Adormireĭ Maiceĭ Domnuluĭ se cetesce inscripţiunea :

† ячяст. сф. икон. сяꙋ зꙋгръвит ꙟн игꙋмєнія сфт. пъринтєлꙋи ярхим. кvр нєктярієѡ. 1794. дє іѡян зꙋграф.

2. O cruce de lemnŭ ferecată în argintŭ cu inscripţiunea pe mânerŭ :

† сїю кр҃ть ‖ сътвори жоупян ‖ ь мянтя поієрмонях ‖ ігоумєнь ил ‖ ярїѡнь ѿ би. влѣт ‖ ҂зо҃в [жоуп]янь мянтя.

Adică :

«† Acéstă cruce a făcut'o jupan Manta fiindŭ Egumenŭ Iermonahulŭ Ilarion din Bistriţa în anulŭ $\frac{7072}{1564}$.»

3. Altă cruce maĭ mare de argintŭ cu inscripţiunea săpată în adâncŭ pe mânerŭ în formă şerpuită :

ячястъ крꙋчє ѡ яꙋ фякꙋть влъдикя феѡфил ꙟн зилєлє лꙋ іѡ҃ мятєи воєводя вя лєто ҂зрн $\frac{7150}{1642}$.

4. Cruce maĭ mică în lemnŭ îmbrăcată în argintŭ cu inscripţiunea săpată pe mânerŭ :

† пъревꙋль :
крєцꙋлєскꙋль :
яꙋ обрєкятъ :
ячѣстъ сфънтъ
крꙋчє. 1678.

5. O cruce în filigranŭ cu inscripţiune pe buze : † я скитꙋлꙋі мънъилєщі 1804.

6. Altă cruce cu piedestalulŭ noŭ fără inscripţiune.

Din aceste 6 crucĭ, cele de sub No. 2 şi 3 ar merita să fie păstrate în secţiunea eclesiastică a Museuluĭ, maĭ cu sémă că la biserică nicĭ sunt trebuinciose.

7—8. Două ripide de argintŭ suflatŭ cu aurŭ identice cu cele de la mănăstirea Horezu şi cu inscripţiunea :

Pe o parte :

† ДОЯ́МНЄ ІСꙊСЄ ХРИСТОЯ́СЄ ПРИМѢЩІЄ ДЄ ЛЯ ‖ РОБꙊЛ ТЪꙊ КОСТЯНДИН БРЪНКОВѢНꙊЛ ВЄЛ СПЪТ ‖ ДЯРꙊЛ ЯЧЄСТЯ КЯРЄ Л'ЯꙊ ѦКИНЯТ ‖ КЯСІН СФИНЦИЄИ ТЯЛЄ ‖ МЪН СТІРИИ БИСТРЄЦІИ ‖ ВЪ ЛѢТЪ :

(Anulŭ e acoperitŭ de mânerulŭ ripideĭ bătutŭ cu ținte). La a doua ripidă se vede în loculŭ acesta anulŭ ҂ЗРЧГ (7193).

Pe partea din faţă :

† ДЄ ДꙊМНЄЗЄꙊ НЪСКЪТОЯРЄ ПРІИМѢЩІЄ ДЄ ЛЯ РОБꙊЛ ТЪꙊ ‖ КОСТЯНДИНЪ БРЪНКОВѢНꙊЛ ВЄЛ СПЪТ. ДЯРꙊЛ 'ЯЧЄС ‖ ТЯ КЯРО ЯꙊ ѦКИНЯТ КЯСЄИ СФИНЦИЄИ ТЯЛЄ ‖ МЪНЪСТИРЄИ БИСТРИЦЄИ : ‖ ВЪ ЛѢТЪ : ҂ЗРЧГ : $\frac{7193}{1685}$.

9—10. Douĕ sfeșnice de argintŭ de pe sfînta masă, cu inscripțiune grécă săpată pe buze, din care se vede că aŭ fostŭ dăruite în 1765 «de robiĭ luĭ Dumneḑeŭ : Dimitrie Despa, Zmaralgda și Sultana». Pe alŭ doilea sfeşnicŭ după inscripţiunea grécă se adaogă în românesce : «ШИ СЯ ЛꙊКРЯТ ДЄ ГЄ́ОРГЄ ЗЛЪТЯР СИН РЪДꙊКЯНꙊЛ ЗЛЪТЯР».

11—12. Douĕ sfeșnice marĭ împĕrătescĭ de bronzŭ avêndŭ câte o placă cu inscripţiunea în limba grécă :

† ІѠЯННИС КѠНСТЯНТІНѠС МПЯСЯРЯМПЯС ВОЄВОНДЯС ЄЛЄѠ ѲЄꙊ ЯѴѲЄНТИС ПЯС ‖ ИС ꙊГГРОВЛЯХІЯС 1710.

Vulturulŭ cu crucea în gură şi alăturĭ o stea.

Adică :

«† Ioanŭ Constantinŭ Basaraba Voevod cu mila luĭ Dumnezeŭ stăpînŭ alŭ tóteĭ ţereĭ Ungro-Vlahieĭ, 1710.»

13—14. Alte douĕ sfeşnice de argintŭ suflate cu aurŭ avêndŭ inscripţiunea următóre săpată josŭ pe piciorŭ :

† ЯЧЄСТ. СВѢШНИК ѦСТЄ ФЪКꙊТ ДЄН ЯЛТЄ СВѢ : ‖ ШНИЧЄ ШИ ДЄНТРЯЛТЄ ЯРЏИНТꙊРИ. ЧЄ ЯꙊ ФОСТЪ ДЯТЄ ДЄ КРЄЩИНИ. ПЄНТРꙊ ПОМѢНЯ ‖ ЛЯ СВНТЯ МЪНЪСТИРЄ БИСТРИЦЯ. ШИ КꙊ КЄЛТꙊМЛЯ РОБꙊЛꙊИ ЛꙊ Д͞МНЗЄꙊ : КОСТЯНДИ ‖ Н БРЪНКОВѢНꙊЛ ВЄЛ ЛОГОФЪТ МЦЯ. МЯРТІЄ ДНИ Я. В ЛѢТ : ҂ЗРЧЄ : $\left(\frac{7195}{1686}\right)$.

15. Anafornițǎ de argintŭ suflată cu aurŭ. In mijlocŭ se represintă Maĭca Domnuluĭ cu sceptrulŭ într'o mână și cu Domnulŭ Christos. La marginĭ se cetesce troparulŭ : «Bucură-te ce eștĭ cu bunŭ darŭ dăruită de Dumneḑeŭ Născătóre Fecióră că den tine au rĕsăritŭ sórele direptăţiĭ Christos Dumneḑeulŭ nostru. *v lad* : ҂Д. Х. П. Є — (1685).

Iar în dosŭ pe fundŭ e săpată în adâncŭ inscripţiunea acésta :

† ВАС СВИНТꙋ Кꙋ МꙋЛТЪ СМЕРИРЕ ДЪРꙋИТ СВИНТІИ ТАЛЕ КАСЕ ДОАМНЕ МЪНЪСТИРІИ БИСТРИЦІИ ДЕ РОБꙋЛ ТЪꙋ КОСТ ‖ АНДИН БРЪНКОВѢНꙋЛ ВЕЛ СПАТ. ꙟТРꙋ СЛАВА ШИ ЛАꙋДА А ПРѢ СВИНТІИ МАИЧІИ ТАЛЕ А ФИ ПРІИ ‖ МИТОРЮ ДЕ НАФꙋРІ. ꙟТРꙋ ВѢЧНИКЪ ПОМЕНИРЕ. МЦЯ МАЮ. ВІ. ДН. ВЛѢТ. ҂ЗРЧГ.

16. O cristelniţă de argintŭ făcută dintr'o tipsie dăruită de Négoe Voevodŭ, cum resultă din inscripţiunea în limba slavonă de pe buza vasuluĭ, cu litere marĭ :

† СЪТВОРИСЕ СІА КРЪСТѢЛНИЦЪ Ѿ ЕДНА ТИПСІЕ РАЗДРАНА. И БЫСТЬ ТИПСІА СЪТВОРЕНА ІѠН НѢГОЕ ВОЕВОДА.

Josŭ pe scaunŭ : † 'И ѠБНОВИ ѲЕѠФАНЬ БИВЬ МИТРОПОЛИТЪ СꙋЧА-ВЪС ‖ КІИ.

Susŭ cu litere maĭ micĭ sub inscripţiunea cea mare :

Й ПРИЛОЖИ 'ЕДНА КꙋПЪ. 'И ДВѢ ЧА́ША МАЛЫ. И БЫСТЬ СРЕ́БРО ЗА ВЪСЬ Ѕ҃ ЛѴТРЕ. ВѢЧНА ИМ ПАМАТ. ВЪ ЛѢ ЛѢТО. ҂ЗРЛА $\left(\frac{7131}{1623}\right)$. Adică :

«Făcutus'a acéstă cristelniţă dintr'o tipsie topită, şi a fostŭ tipsia făcută de Ión Neagoe Voevoda, şi a reînoit'o Theofanŭ fostŭ Mitropolitŭ alŭ Suceveĭ, şi a maĭ datŭ o cupă şi douĕ pahare micĭ, şi a fostŭ argintŭ peste totŭ 6 litre, vecĭnica luĭ pomenire, în leatul $\frac{7131}{1623}$.»

Unŭ chivotŭ, lucrare ordinară, cu inscripţiunea săpată pe partea de josŭ :

† АЧЕСТЬ СФЖНТЬ АРТѠФО́РІѠН ЕСТЕ ФЪКꙋТ ДЕ СФИЦІА СА ПЪРИНТЕЛЕ АРХ. КОСТАНДИЕ ПЕЛОПѠНИСІѠТꙋ ИЗ҃М : СФН МЖНЪСТИРІ. БИСТРІЦА. Кꙋ КЕЛТꙋІАЛА МЖНЪСТИРІ : 1799.

18. In biserică, se păstréză şi móştele sfîntuluĭ Grigorie Decapolitulŭ, într'unŭ frumosŭ sicriŭ de argintŭ, lung. $1^m.45$, făcutŭ de Constantinŭ Şerbanŭ Basarabŭ şi de soţia sa Dómna Bălaşa. Amêndouĭ se represintă în reliefŭ pe capacŭ : Dómna în genuchĭ cu coróna pe capŭ avêndŭ înaintea eĭ pe fiulŭ sĕŭ iarăşĭ îngenuchiatŭ. Inscripţiunea d'asupra : ĭѠ ГСПЖДА БАЛАША. Lângă ea Constantinŭ Şerbanŭ cu coróna şi cu mantie, în genuchĭ; inscripţiunea : ĭѠ КОСТАНДИН ШЪРБАН ВОД.. Sicriulŭ a fostŭ lucratŭ în Ungaria şi a costatŭ peste 1500 galbenĭ. Pe păreţĭ împrejurŭ sunt lucraţĭ în reliefŭ douĕ-ḑecĭ şi unulŭ de sfinţĭ, iar pe laturile capaculuĭ, de fie-care parte, şése

apostolĭ. Fie-care figură este între două colonete. Pe o muche a sicriuluĭ este stema ţĕreĭ; vulturulŭ cu crucea, doĭ grifonĭ şi de o parte şi de alta doĭ îngerĭ. Maĭ figurézā: Sfîntulŭ Grigorie Decapolitulŭ, iar d'asupra Sfînţiĭ Constantinŭ şi Elena.

19. O candelă mare de argintŭ, făcută de boeriĭ şi neguţătoriĭ Craioveĭ cu ocasiunea aduccreĭ móştelorŭ Sfîntuluĭ Grigorie Decapolitulŭ la Craiova, pentru apĕrarea oraşuluĭ de ciumă în anulŭ 1795, cum resultă din inscripţiunea grécă săpată pe buzele candeleĭ, ce o dămŭ în traducere:

«Acéstă candelă s'a făcutŭ prin contribuirile boerilorŭ şi neguţătorilorŭ Craioveĭ şi s'a închinatŭ de dînşiĭ sfîntuluĭ Grigorie Decapolitulŭ, atuncĭ când corpulŭ sĕŭ mirositorŭ şi divinŭ a fostŭ adusŭ la Craiova din causa ciumeĭ fiindŭ anulŭ 1795, cu scopŭ ca prin mijlocirea sa, să se preserve oraşulŭ şi locuitoriĭ sĕĭ.»

(Urméză numele boerilorŭ carĭ aŭ contribuitŭ).

20. Tetravangelie ferecată în argintŭ poleită cu aurŭ.

Pe placa a II^a^ este săpată josŭ următórea inscripţiune:

† АЧАСТЪ СѢТЬ ШИ А ЛѸИ ДѸМНЕЗЕѸ ЕВАНГЕЛІЕ ІАСТЕ ФЕРЕКАТЬ || ДЕ РОБѸЛ ЛѸИ ДѸМНЕЗЕѸ КОСТАНДИНЬ БРЬНКОВѢНѸЛЬ ВЕЛЬ || СПЪТАРЮ, ШЇ Ѡ АѸ ѪНКИНАТЬ СВИТІИ МЬНЬСТИРИ БСТРЦ || ѪНТРѸ А СА ВѢЧНИКЬ ПОМЕНИРЕ ВЪ ЛѢТЬ ҂ЗРЧА $\left(\frac{7191}{1693}\right)$.

Din aceste odóre, cele de sub No. 7, 8, 15 şi 16 ar figura maĭ bine în colecţiunea Museuluĭ Statuluĭ, nefiindŭ absolutŭ trebuinciόse şi putêndu-se înlocuì cu altele noue. Bolniţa din délŭ nu am pututŭ afla de cine a fostŭ zidită. Pisania din tindă scrisă cu vopsea, vorbesce numaĭ despre zugrăvéla tindeĭ:

«† Acest pridvor zugravitus'au den bun gândul Dumneaeĭ jupă || néseĭ Andriianeĭ Vorniceseĭ a Dumnéluĭ Şerban Cantacuzino || vel Vornic, î(n) zilele luminatuluĭ Domn Ioan Costandin B. Basa || rab voevod, fiind Egumen Kyr Stefan Ieromonah: Maiŭ 18 $\frac{7218}{1710}$ i Zografiĭ Iosif Ieromonah Hranite.»

Totŭ în tindă se vĕdŭ zugrăviţĭ la stânga despre uşă: «Şerbanŭ Cantacuzino velŭ Vornicŭ şi Andriiana Jupănésa d-luĭ velŭ Vornicŭ.»

Ușa bisericeĭ este fórte frumosŭ săpată și poleită, se vede pe dînsa unŭ îngerŭ, iar dedesubt inscripţiunea slavonă :

«† ВРАТА́ СИѦ СЪТВОРИ ИЕРМОНАХ ИГУМЕН ВАСИЛИЕ || ВО ДНИ Іѡ МАТЕЮ ВАСАРАБА ВОЕВОДИ ВЪ ЛТ ‚ЗРѮВ.»

Adică :

«Acéstă ușă a făcut'o Ieromonachulŭ Igumenŭ Vasilie în ḑilele luĭ Matheiŭ Basaraba Voevodŭ în anulŭ $\frac{7162}{1654}$.»

Tîmpla de asemenea pare a fi totŭ din timpulŭ luĭ Matheiŭ Vodă, ca și icónele.

Cum bolniţa aḑĭ nu servă la nimicŭ, în bisericuţă nu se maĭ face serviciŭ, maĭ cu sémă că în mănăstire nicĭ se maĭ află călugărĭ, localulŭ fiindŭ ocupatŭ de scóla de sub-oficerĭ, atât ușa cât și tîmpla și icónele ar puté fi duse și păstrate în Museulŭ Statuluĭ, ca lucrărĭ de artă din secolulŭ alŭ XVII-lea.

In clopotniţă se află patru clopote, ale cărorŭ inscripţiunĭ le-am estampatŭ; douĕ, din anulŭ 1497, adică din anulŭ fundaţiuneĭ mănăstireĭ, pórtă următórea inscripţiune :

ВЪ ИМЕ УСПЕНІЯ ПРѢСТІ́Е БЦ́И. И В ДН́И БЛ́ГОЧЕСТИВАГО Іѡ РАДУЛА ВОЕВОДЕ СЪТВОРИ СІЕ. ЗВОНО ВЬ М́НАСТЪРМ БИ || СТРИЦА ЖУПАНЬ БАНЬ БАРБУЛ И ПРЪВУЛ ДАНЧУЛ РАДУЛ. Д́. БРАТІЯ. ВЛѢТ. ‚ЗЕ.

Adică : «In numele Adormireĭ Pré Sfinteĭ Născĕtóre de Dumneḑeŭ și în ḑilele blagocestivuluĭ Ionŭ Radulŭ Voevodŭ, aŭ făcutŭ acestŭ clopotŭ la Mănăstirea Bistriţa, jupanŭ Banŭ Barbulŭ și Pîrvulŭ, Danciulŭ, Radu, 4 fraţĭ, în anulŭ $\frac{7005}{1497}$.»

Iar pe clopotulŭ celŭ maĭ mare se cetesce în transcripţiune :

«† Cîntaţĭ Domnuluĭ toată făptura că mare e Domnul, cu al căruĭ ajutor pre lăngă alalte și acest clopot făcutus'au den cheltuiala robuluĭ săŭ Constandin Brîncoveanul, vel logofĕt, la Sfînta Mănăstire Bistriţa, fiind egumen Paisie Arhimandritul și meșter Teofil ermonah. Mţa Mart. 15 v lt. $\frac{7195}{1687}$.»

Pomelniculŭ este făcutŭ pe la începutulŭ secoluluĭ alŭ XIX-lea. Pe prima pagină după prefaţă se cetesce : «Aicĭ se pomenesc Domniĭ ceĭ bătrînĭ de demultŭ aĭ ţĕreĭ și Doamnele :

Iѡ Radul Voevod Negrul.

Iω Vlad V.

Iω Négoe V. i godja ego Despina i sinъ ego Theodosie Voevod, i Anghelina, Ioana, i Petra, Stana, Ioan, Roxanda.

Iω Bratul Voevod.

Iω Radul Voevod.

Iω Vlad Voevod.

Iω Moysiĭ Voevod.

Iω Vlad Voevod.

Iω Vintilă Voevod.

Iω Petru Voevod.

Iω Petraşco Voevod.

Iω Mircea Voivod i gospodja ego Anna.

Iω Petru Voevod i gospodja ego Stana, i dăşti ego Maria i Voĭca.

Iω Alexandru Voevod i gospodja ego Catherina i dăşti ego Elena, Despina.

Iω Mircea Voevod i s̃nъ ego Mircea Vod.

Iω Vlad Voevod.

Iω Mircea Voevod.

Iω Miloş Voevod.

Iω Petru Voevod i Petru Voevod.

Iω Alexandru Voevod.

Iω Mihaiŭ Voevod i gospodja ego Stanca, i s̃nъ ego Nicola i dăşti ego Florica i mati ego Monahia Theofana.

Iω Simeon Voevod.

Iω Radul Voevod i gospodja ego Elena, i dăşti ego Anca, i s̃nъ ego Băsărab Voevod i gospodja ego Arghira i snă ego Alixandru Voevod.

Iω Iliaş Voevod, i gospojda ego Elena, i snă ego Radul Voevod.

Iω Alion Voevod i s̃nъ ego Radul Vod.

Iω Matheiŭ Voevod i gospojda ego Elena.

Iω Costandin Voevod i gospodja ego Bălaşa Ilina Rale Nicolache.

Iω Grigorie Voevod.

Iω Antonie Voevod i s̃nъ ego Neagoe Voevod.

Iω Duca Voevod i gospojda ego Anastasia.

Iω Şerban Voevod i gospodja ego Maria i snă ego Gheorghie voevod i dăşti ego Casandra, Maria Costandin ctitoriĭ.

Iω Costandin Voevod i gospojda ego Maria, i s̃na ego Costandin Voevod i brat ego Stefan Voevod i Radul Voevod, Matheiŭ Voevod, i dăştări ego Stanca, Maria, Ilinca, Safta, Anca.

Etc. etc.

(Urméză şirulŭ Domnilorŭ până la Grigorie Ghica Voevodŭ, 1822).

Aci se află și lista Archiereilorŭ țěreĭ și pomelniculŭ Egumenilorŭ, boerilorŭ și neguțătorilorŭ, carĭ aŭ făcutŭ dăniĭ pe la mănăstire. Numaĭ pomelniculŭ boerilorŭ din Brâncovenĭ «Ctitoriĭ sfinteĭ mănăstirĭ acestia» ocupă 7 pagine pline de numĭ. Pomelniculŭ «Ctitorilor cariĭ den început aŭ zidit și aŭ înălțat sfînta casa acésta» începe cu Banulŭ Barbulŭ Craiovesculŭ, pe călugărie Pahomie monachulŭ, Salomia monachia (soția luĭ Barbu, care iarășĭ s'a călugăritŭ), Pârvulŭ, Danciulŭ, Radulŭ, Musa, Neagoe, Tudorŭ, Neagoe, Bratulŭ, Danciulŭ, Radulŭ etc.

In acestŭ pomelnicŭ, ca maĭ în tóte pomelnicele de la mănăstirĭ, se află elemente prețióse chronografice și istorice pentru restabilirea listeĭ definitive a Domnilorŭ, pentru cunóscerea familiilorŭ domnescĭ, cum și a istorieĭ mănăstirilorŭ. De aceea credŭ că ar fi bine să se ia disposițiunĭ a se aduna în Museulŭ Statuluĭ tóte pomelnicele vechĭ de la bisericĭ și mănăstirĭ, pentru ca reunite să se pótă maĭ ușorŭ studia și compara între ele.

Intr'o cămăruță dintr'o aripă a edificiuluĭ am găsitŭ zăcêndŭ în desordine 120 manuscripte, din carĭ 72 slavone, 4 grecescĭ și 44 române, și 267 cărțĭ tipărite, din carĭ 131 slavone, 53 române, 30 slavo-române, 50 grecescĭ, 2 greco-române și unulŭ germano-rusŭ.

Manuscriptele, unele fórte prețióse, sunt într'o stare de mucegélă și stricăciune nu se póte maĭ rea. Pe la 1861, într'unŭ studiŭ publicatŭ de d-lŭ Odobescu în Revista Română, se exprima dorința ca să se aducă în Museŭ saŭ la bibliotecă acele manuscripte, căcĭ sunt supuse la o stricăciune dilnică din partea șórecilorŭ, cârceilorŭ și umidităţiĭ. A trebuitŭ 23 de anĭ să trécă, pentru ca în fine dorința învěțatuluĭ archeologŭ să se realiseze. Astădĭ tóte acele manuscripte și cărțĭ sunt depuse la Museŭ și figuréză în inventariulŭ de manuscripte și cărțĭ de la No. 1—372.

VIII.

Mănăstirea Arnota.

In diua de 12 Augustŭ, pe la orele 7 séra, m'am dusŭ călare la mănăstirea Arnota. După unŭ suișŭ de o oră, pe muntele ce se înalță în fața mănăstirii Bistrița, am ajunsŭ la Arnota pe întunericŭ și pe o plóe destulŭ de tare. Fiindŭ că nu era locŭ de dormitŭ, a trebuitŭ să începŭ îndată cercetările, ca să mě potŭ întórce chiar în acea nópte. Casele, ce ocolescŭ din tóte părțile curtea, sunt în desăvîrșită ruină; ele aŭ fostŭ reclădite sub domnia luĭ Barbu Dimitrie Știrbeiŭ Voevodŭ, care alesese acea mănăstire ca locŭ de închisóre pentru boerii ceĭ nesupușĭ și hainĭ domnieĭ.

Pe o pétră pusă în zidŭ la pórta mănăstireĭ se cetesce :

«Fiind că Mănăstirea Arnota sě afla || în starea cea maĭ ruinósă, M. S. fostul Domn B. Știrbeiŭ, a poruncit || a sa reclădire care s'aŭ început în anul 1852 și s'a sěvîrșit și predat în luna luĭ Septemvrie 1856. Proiectul s'a alcătuit și egsecutat de arhitectul Șlachter și Sc. Beneș. Egumen Părintele Kesarie de la Focșaniĭ Valahieĭ.»

Mănăstirea se scie că a fostŭ fundată din temelie de Matheiŭ Vodă Basarabŭ. Pisania de la biserică fiindŭ scrisă cu vopsea, s'a ștersŭ. După legenda culésă din gura superioruluĭ mănăstireĭ, Părintele Severianulŭ Marinescu, Matheiŭ Vodă ar fi cădutŭ într'o crimă, pentru care trebuia să fie dusŭ să se judece la Constantinopole. Elŭ, aflândŭ despre sórta ce-lŭ aștepta, a fugitŭ pe sub munțĭ până ce a ajunsŭ în acestŭ locŭ; aci pe atuncĭ era unŭ lacŭ mare și rechită multă. Matheiŭ s'a ascunsŭ după rechită, așa că Turciĭ ce-lŭ urmăreaŭ de aprópe nu-lŭ a maĭ pututŭ găsi. După aceia elŭ și-a adusŭ martorĭ și s'a îndreptatŭ la Constantinopole de vina cu care era asupritŭ. In semnŭ de recunoscință, Vodă a hotărîtŭ să facă o mănăstire pe loculŭ acesta; a scursŭ laculŭ și l'a umplutŭ cu bogșe (cărbunĭ), zidindŭ altarulŭ chiar pe loculŭ unde dînsulŭ scăpase. In pomelniculŭ mănăstireĭ «prefăcut și înoit în aniĭ d'începutul lumeĭ 7214 și de la Chr. 1706» se cetesce numele

ctitorilorŭ carĭ dela începutŭ aŭ ziditŭ și aŭ înălțatŭ Sfntă casa acésta : «Iѡ Matheĭ Basaraba voevod i gopjda ego Elena, Danciul, Stanca, Pahomie monah, Salomia monahia, Parvul, Radul, Neaga, Preda, Catalina, Speia, Vlăsan, Marga, Ioan, Radu, Barbu, Nécșa, Pasca, Datco, Voĭca, Calea, Șerban, Harvat, Barbu, Maria, Radu, Negoit, Mateiu, Radu».

In altŭ locŭ cetimŭ : «Dintru întîmplarea vremilor, din deasele și cumplitele rezmirițe, și din slăbiciunea celor ce aŭ fost maĭ nainte chivernisitorĭ la acéstă sfîntă și Dumnezeéscă monastire, aŭ remas la mare pustiire și surpare. La care înțeleghînd prea fericitul Ctitor Dum. Costandin Brancoveanul vel Spătariŭ și fiind la Dum. baniĭ ce s'aŭ rescumpărat rumîniĭ în zilele luĭ Costandin Vodă, aŭ dat talere 200 de s'aŭ lucrat cât aŭ fost banĭ, și la acéstă înoire a Sfinteĭ mănastirĭ aŭ fost rînduit Sfinția sa Prea Cuviosul Părintele Kir Antonie Arhimandrit, și după alte ostenele aŭ ajutat și Sfinția sa cu talere 85; pentru care s'aŭ scris aicĭ ca în vecĭ să se pomenéscă.»

Se maĭ află în pomelnicŭ lista Domnilorŭ țĕreĭ, aprópe identică cu cea de la Bistrița; apoĭ pomelniculŭ familiilorŭ Brâncoveniĭ, Leurdeniĭ, Golesciĭ și a altorŭ creștinĭ, carĭ aŭ făcutŭ dăniĭ la mănăstire. In tinda bisericeĭ se află zugrăvitŭ : Іѡ҃ мѧтєю басарабь воєвод, ținêndŭ biserica în mânĭ, împreună cu господжда єго єлина. Totŭ aci sunt portretele luĭ jupan Barbu și jupan Radu, jupanița Calea și jupan Datco, jupan Danciulŭ vel Vornicŭ, tatălŭ luĭ Mateiŭ Vodă: lângă elŭ unŭ copilŭ jupan Vălsan; jupan Preda vel Spătarŭ; lângă elŭ unŭ copilŭ micŭ și jupanița Stanca, muma luĭ Mateiŭ Vodă. Tîmpla, destulŭ de frumósă, în lemnŭ poleitŭ și coloratŭ, este bine conservată. De asemenea și icónele, carĭ sunt, ca și tîmpla, din timpulŭ luĭ Mateiŭ Vodă, cum se vede din inscripțiunile de pe dînsele. Așa pe icóna Sf. Nicolae se cetesce scrisŭ cu văpsea albă pe câmpŭ auritŭ : с҃ть икона. сарапісѡно єгомѣн арнѡті. строє зѹграв ѿ тргoвищь. вь лѣт ҂зрнв $\left(\frac{7152}{1644}\right)$. La icóna Domnuluĭ Christosŭ se maĭ distingŭ încă cuvintele : ргисвоє блто . . . . . іѡн маѳіє

воевод . . . . . iar la a Maiceĭ Domnuluĭ : † п . . . . гимлніе рябн сое. бл҇гоч ивіе іѡ мяѳеі воівод и гпждя ели . . . . . .

Câte trele aceste icóne fiindŭ stricate pe alocurea, ar trebuì înlocuite și depuse în secțiunea eclesiastică a Museuluĭ Naționalŭ, maĭ cu sémă că pórtă pe dînsele și numele zugravuluĭ și data.

Ușa bisericeĭ, frumosŭ sculptată în lemnŭ de castanŭ, este iarășĭ o piesă de Museŭ; a fostŭ făcută de Costandinŭ Brăncovénulŭ velŭ Logofĕtŭ; înainte decĭ de a se urca la tronŭ. Inscripțiunea de pe dînsa sună : вршт сіѧ сътвори костяндин брънковѣнѹл вл. лѡг. adică : «Acéstă ușă a făcut'o Costandinŭ Brăncovénulŭ velŭ Logofĕtŭ.»

Ea a înlocuitŭ o ușă maĭ vechie din timpulŭ luĭ Mateiŭ Basarabŭ, cum se vede din inscripținnea :

† сьи врятя сътвори. иремонях игѹмен ѳеѡфіл во дни : іѡ мятею . . . .

adică : «Acéstă ușă făcutu-o-aŭ Iremonahulŭ Igumenŭ Theofilŭ în dilele luĭ Ionŭ Mateiŭ . . . .»

Din odóre menționămŭ :

1. Cățìe de argintŭ cu capaculŭ lucratŭ à jour, cu inscripțiunea săpată în treĭ rîndurĭ :

»† ячястъ къціе фостѹѡяѹ фъкѹт ръпосятѹл мятею воевод кѹ доямнъ ся кѹ єленя. ши ѡ яѹ дят ля сфнтя мънъстире ля ярнотя кындь яѹ фость влѣт ҂зр҇л. де стрикьдѹсе ѡ яѹ префъкѹт оудрѣ вл : къмъряш непотѹл доямніи иленіи влѣт ҂зрои $\left(\frac{7178}{1670}\right)$.»

2. Unŭ discŭ de argintŭ cu inscripțiunea în dosŭ :

† ячест дискос фъкѹтляѹ
михяил ѧ҇н зилеле
пъринтелѹи пяхоміе
егмен ши ляѹ дят сфнтеи
мънъстири ярнот де
помѣн лѣт ҂зрч҇г $\left(\frac{7193}{1685}\right)$.

3. O cruce lucrată în filigranŭ de argintŭ cu inscripțiunea pe buze din 1780 :

† ячясть сфьнтъ
крѹче ся фъкѹт
де игѹмен филярет
мъняєтири ярнотя.

4. Altă cruce de argintŭ frumósă cu inscripţiunea săpată pe cotorŭ în *volumen* :

СЄИ КРСТЪ КꙊПИ ЄРМОНЯХ ГРИГОРІЄ И ѠКОВЯ П || РИЛОЖИ || ВЪ С ТЬ || М҃НСТИРЬ || ЯРНꙊТЯ || ВЛѢТ ҂ЗРО҃З.

Adică : «Acéstă cruce a cumpĕrat'o Ermonachulŭ Grigorie și a ferecat'o și depus'o la sfînta mănăstire Arnota în anulŭ $\frac{7177}{1669}$.»

5. O cădelniță de argintŭ cu capaculŭ lucratŭ à jour și cu inscripţiunea săpată pe partea de josŭ :

† СІЮ КЯДЄЛНИЦꙊ СЪТВОРИХ ЯЗЪ ЄРМОНЯХ ГРИГОРІЙ Ѿ ВРЯЦЯ Й || ПРИЛОЖИХ ВЪ С҃ТЫ МЪНЬСТИРЪ ЯРНОТЯ ЛѢТ ҂ЗРОЗ.

Adică : «Acéstă cădelniță am făcut'o eŭ Ermonachulŭ Grigorie din Vrața și am depus'o la sfînta mănăstire Arnota, anulŭ $\frac{7177}{1669}$.»

6. O cutie mare de argintŭ făcută la 1817 de Banulŭ Radu Golescu, avêndŭ în lăuntru sfinte móște; pe legătura a douĕ din ele se cetesce câte o inscripțiune slavonă. Pe toculŭ cutieĭ se află săpată inscripțiunea : «† Acéstă cutie de argint cu sfintele móște || în numĕr de 27 bucățĭ marĭ și micĭ ale Sf. || mănastirĭ Arnota din Districtul Vâlcea de 41 de anĭ fiind dosită, acum găsindu-se de Păr. || Kesarie Egumenul, cu cuvenita orînduélă || s'aŭ și adus la locul lor la anul 1858 Ghenarie 30.» Cutia a fostŭ găsită la biserica Dómneĭ Bălașa în Bucurescĭ, și între alte móște figuréză : o mână a Sfinteĭ Mucenițe Marina și câte-va óse din Sfinţiĭ Filipŭ și Mihailŭ Sinadon.

7. O copie de argintŭ pentru luatŭ anafora, cu inscripțiunea :

† ЯЧЯСТЪ КОПІЄ О ЯꙊ ФЪКꙊТ ОУДРѢ ВЄЛ КЪМЪРЯШ НЄПОТꙊЛ ДОМНИИ ИЛЄНИИ.:

Din aceste obiecte, cele de sub No. 1, 2, 4 și 5 ar puté fi înlocuite cu altele, și ele depuse în Museulŭ Statuluĭ.

Din cărțĭ am alesŭ 20 bucățĭ carĭ se află în Museŭ, trecute la inventariŭ de la No. 372—392.

Mormintele din tinda bisericeĭ sunt douĕ :

1. Mormîntulŭ luĭ Matheiŭ Vodă Basarabŭ de marmură albă, lung. 2 m. 35, lat. 0,88, de o esecuțiune admirabilă, opera unuĭ

artistŭ grecŭ, judecândŭ după forma literelorŭ inscripţiuneĭ, ce este săpată pe câteşĭ patru margínele. Se represintă în reliefŭ marca ţĕreĭ : vulturulŭ cu cruce, sórele şi luna de două laturĭ, sub ghiarele pasereĭ unŭ coifŭ. Susŭ o corónă, avêndŭ de amândouĕ părţile trofee : za, stégurĭ cu cruce, tobă, trîmbiţă, buciumŭ, tolbă cu săgeţĭ, arcŭ, ciocanŭ, halebardă, tunŭ de bronzŭ şi douĕ butóie (probabilŭ tunurĭ de cireşĭ saŭ butóie cu prafŭ de puşcă).

Ar trebuì să se ia unŭ mulajiŭ după acestŭ mormîntŭ şi să se expună într'una din salele Museuluĭ.

Inscripţiunea cu litere frumóse, marĭ de 0,04 cent. sună astŭ-felŭ :

† ЗДЕ ЛЕЖИТ : МАѲЕИ БАСАРАБА БЖЇЕЮ БЛГОДАТІЮ НѢКОГДА НАЧАЛ'НИКЪ И ВОЕВОДА ЗЕМЛѦ ѸГРОВЛАХІИСКІѦ МѸЖЬ МѸДРЪИШѢ И ДРЪЗНОВЕНИШИ И МИЛОСТИВЬ. МНОГИ ЦРКВЕИ И МОНАСТИРѠМЬ ѠСНОВАТЕЛЬ И ѠБНОВІТЕЛЬ, НИКОГДИЖЕ ПОБЬДЕНЬ ПОБЬДНИ, МНОГИЖЕ ѠДОЛѢНИИ ПОБѢДОНОСЕЦ ПРЕСЛАВѸТЬИ ВРАГѠМЬ СТРАШНЫИ, ДРѸГѠМЬ ЗАСТѸПНИКЬ : ЗЕМЛИ СВОЕИ БОГАТИТЕЛЬ, ИЖЕ СЪ ВЕЛИКИМЬ БОГАСТВОМЬ, И ВЪСѢХЪ ѠБИЛІЕ, ТИХОМИРНѠ ГОСПОДСТВОВА, ДВАДЕСѦТ И ТРИ ЛѢТЪ, ѸСПЕ Ѡ ГОСПОДѢ ВЪ ГЛѸБОЦѢ И ВѢ ЛѢТО ГОСПОДНЕ ,АХНД. И МАСТИТѢ СТАРОСТИ.

Care se traduce :

«† Aci zace Mateiŭ Basaraba, prin harulŭ luĭ Dumneḑeŭ odinióră stăpânŭ şi voevodŭ alŭ Ţĕriĭ Românescĭ, bărbatŭ pré înţeleptŭ, pré vitézŭ şi milostivŭ; alŭ multorŭ bisericĭ şi mănăstirĭ întemeetorŭ şi înnoitorŭ, nicĭ-odată biruitŭ în biruinţe, alŭ multorŭ încălcărĭ purtătorŭ pré vestitŭ de biruinţă, vrăjmaşilorŭ înfricoşătorŭ, prietenilorŭ ocrotitorŭ, alŭ ţĕriĭ sale înavuţitorŭ, carele cu mare avuţie şi cu tótă îmbelşugarea în pace şi linişte a domnitŭ douĕ-ḑecĭ şi treĭ anĭ ; a adormitŭ întru Domnulŭ în adâncimea anilorŭ, în anulŭ Domnuluĭ 1654 în cinstite bĕtrâneţe».

Se scie că Mateiŭ Vodă a fostŭ maĭ întâiŭ îmmormîntatŭ la

Biserica domnéscă din Târgoviște, alăturea cu Dómna Elena care murise cu unŭ anŭ maĭ înainte; după unŭ timpŭ óre care însă, sub domnia luĭ Mihnea Radu, a fostŭ adusŭ la Arnota, cum dorea dînsulŭ fiindŭ în viéță. Superiorulŭ mănăstireĭ îmĭ spuse, că acum 20 de anĭ Episcopulŭ de Râmnicŭ Calinicŭ, fiindŭ Egumenŭ Kesarie Rădulescu, a desgropatŭ ósele luĭ Mateiŭ (capulŭ și fluerele picióreloră) și, după ce le-a făcutŭ parastasŭ, le-a pusŭ iarășĭ la locŭ.

2. Mormîntulŭ luĭ Danciulŭ Vorniculŭ, tatălŭ luĭ Mateiŭ, este maĭ simplu : o singură lespede cu inscripțiunea ce o citimŭ și o completămŭ ast-felŭ :

† ꙖНЧꙖ ЗꙖ́К ѠꙖСЕЛЕ Ꙗ К[РЕЩИНꙊЛꙊЙ]
ШИ БИНЕ КРЕДИНЧОС[ꙊЛꙊЙ ШИ Ꙗ НѠꙖСТ]
РЕ РꙊДꙖ БОѦРЕН Ꙗ ЖꙊП[ꙖНꙊЛꙊЙ ДꙖНЧЇꙊЛꙊЙ]
ВОРНИКꙊЛꙊЙ БРЪНКОВѢ[НꙊЛꙊ КЪРꙊѨ ПРИЛЕЖ]
ИДꙊИСЕ МОꙖРТЕꙖ [Ꙟ ЦꙖРꙖ] ꙖРДѢЛꙊЛꙊЙ
ꙖКОЛО И СꙖꙊ [ШИ ꙞИГРꙊ]ПꙖТ ТРꙊПꙊЛ Ꙟ МИ
ТРОПОЛИꙖ БЕЛГРꙖДꙊЛꙊИ Ꙟ КОРСꙊЛ ꙖНИЛОР
҂ЗРН. ꙖР ФИЮСЕꙊ ПРѢ ЛОМИНꙖТꙊЛꙊ
ІѠН МꙖТЕЮ БЪСЪРꙖБ ВОЕВОД [ШИ ДОМН ЦЪ]
РЪИ РꙊМЪНЕЩИ ꙞТРꙖЛ Ѕ҃Ї ꙖН ДЕН Д(ОМН)И
Ѧ ЛꙊИ ТРИМИСꙖꙊ ПРЕ КРЕДИНЧО(СꙊ)Л МЪРЇИ СꙖЛЕ
ДРꙖГОМИР ВЕЛ ВОРНИК ꙖДꙊС ѠꙖСЕЛЕ ДЕ ЛѢ
Ꙋ ꙞНГРꙊПꙖТ ꙞТРꙖЧꙖСТЪ СТЪ МЪНЪСТИРЕ
ꙖРНОТ КꙖРѢ Е ЗИДИТ(Ъ) ДИН ТЕМЕЛ(ІЕ) ДЕ МЪРИІСꙖ

Jupanŭ Dancĭulŭ tatălŭ luĭ Mateiŭ Basarabŭ, bolnăvindu-se în Alba-Julia, dómna Stanca a luĭ Michaiŭ Vitézulŭ, îlŭ îngrijì acolo maĭ multe lunĭ, și după ce murì în a. 1600, ea îlŭ înmormântă în biserica română din acelŭ orașŭ, cheltuindŭ 20,000 de aspre. Soția luĭ Danciu, Stana, dreptŭ recunoscință, dăruesce Dómneĭ Stanca moșia Pireia, cu care dînsa miluì pe Oprea Postelniculŭ pentru slujba luĭ cea credinciósă către Domnŭ în țéră cât și în străină-

tate (1). Dragomirŭ Vorniculŭ Creţulesculŭ este fratele dómneĭ Stanca, soţia luĭ Michaiŭ Vitézulŭ.

In tindă maĭ sunt încă douĕ petre mormîntale cu inscripţiunĭ şterse.

Timpulŭ nu mĭ-a permisŭ să copiezŭ şi inscripţiunile de pe cele douĕ clopote ale mănăstireĭ, date de Constantinŭ Brâncovénulŭ în anulŭ $\frac{7208}{1700}$.

La fântâna vechiă a mănăstireĭ se află o pétră cu următórea inscripţiune : «† Această f[întînă. f]iind făcută de bunul [şi luminatul] domn strămoşul Domnieĭ mele . . . . Iω Mat. Basarab Voevod, ce au fost oblăduitor ţĕriĭ Rumăneştĭ şi cîtă va sémă de anĭ încoace stând stricată şi închisă, dintru bun gîndul inimiĭ Demnii mele Iω Costandin Basarab Voevod am voit de o am făcut de iznoavă din temelie ca să fie de mult ajutor lăcuitorilor în sfînta mănăstire şi domnii mele pomană în vécĭ fiind egumen Kir Varlaam Eromonah. Msţ. a. dni vĕ lét $\frac{7207}{1699}$».

Mănăstirea n'are călugărĭ, ci numaĭ unŭ îngrijitorŭ care oficiéză serviciulŭ divinŭ, unŭ paraclisierŭ şi unŭ cântăreţŭ.

Casele din mănăstire, cu o mică cheltuială de la 5—6000 leĭ, s'ar puté repara, instalându-se acolo o şcólă de meseriĭ; reparaţiunile însă n'ar trebuì să întârḑie, căcĭ plouă prin tóte părţile.

La ora 1 din nópte, pe o plóie care nu maĭ contenise de cu séra, şi la lumina torţelorŭ, am scoborîtŭ pe nisce potecĭ stâncóse şi pline de alunecuşŭ, şi în revărsatulŭ zorilorŭ abia m'am întorsŭ la mănăstirea Bistriţa.

IX.

Mănăstirea Tismana.

In fine, în ḑiua de 14 Augustŭ, după ce m'am opritŭ o nópte la Tîrgu-Jiu, am sositŭ la mănăstirea Tismana, punctulŭ din urmă alŭ escursiuniĭ ce întreprinsesemŭ.

(1) Chrisovulŭ luĭ Michaiŭ Vodă, doc. Ep. Râmnicŭ, leg. No. 103, doc. No. 1, în Archiva Statuluĭ din Bucurescĭ.

Nu cunoscŭ în țéră unŭ locŭ maĭ pitorescŭ; frumusețea natureĭ însă contrastéză cu miseria în care se află mănăstirea. In nisce derămăturĭ de case distruse prin incendiulŭ întîmplatŭ în anulŭ 1865, în scorbure umede și fără lumină, locuiaŭ călugăriĭ. Unulŭ, Costande Iditu, de treĭ anĭ nu se ridicase de josŭ din causa ologeleĭ; unŭ altulŭ, Rafaelŭ Ungurénulŭ, bătrînŭ de 70 anĭ, îmĭ spuse că de la 1865 stă în chiliuța în care se află, unde tavanulŭ era căḑutŭ; unŭ alŭ treilea, Ignatie Angelescu, zăcea de lîngóre pe o saltea de pae, într'o despărțitură care nu maĭ semăna a locuință omenéscă și unde abea daca razele sóreluĭ puteaŭ pătrunde printr'unŭ ochiŭ de feréstră cu giamulŭ spartŭ. Și cu tóte acestea, în fața acelorŭ ruine locuite de călugărĭ, se afla 6 camere destulŭ de spațióse, însă tóte góle și sigilate de către d-lŭ Prefectŭ alŭ județuluĭ. Nu am putută afla de ce și cu ce scopŭ. Superiorulŭ avea o singură cămăruță în acelŭ corpŭ de case zidite în urma incendiuluĭ și destinate a servì visitatorilorŭ mănăstireĭ și celorŭ carĭ obicĭnuescŭ a petrece lunile de vară la mănăstire. Am datŭ ordinŭ ca imediatŭ camerele să se deschiḑă și să se așeze în ele călugăriĭ.

Este absolută trebuință a se face o reparațiune radicală acesteĭ mănăstirĭ, cea maĭ veche póte din câte se află în România.

Biserica a încercatŭ maĭ multe prefacerĭ, cum resultă din inscripțiunile ce se cetescŭ pe zidŭ și carĭ sunt de dată recentă. Cea din tindă sună astŭ felŭ :

«† Acéstă Sfîntă și Dumnezeéscă Biserică s'aŭ înpodobit cu zugrăvéla precum sĕ véde cu tótă cheltuéla Dumnéeĭ Consilierésa Stanca Glogoveanca, însă : biserica, oltarul și tinda și amvonul pentru vécĭnica pomenire a Dumnéeĭ și a tot neamuluĭ Dumneéĭ, în zilele Prea Luminatuluĭ Domn Iω Scarlat Grigorie Ghica Voevod, în zilele Prea Sfinţieĭ Sale Părinteluĭ Parthenie Episcopul al Rîmniculuĭ Nouluĭ Severin și fiind Egumen la acéstă Sfîntă Mănăstire Părintele Gherasie Arhimandrit : Maiŭ 3. leat $\frac{7274}{1766}$ și fiind zugrav Dimitrie Diaconul p s.»

La intrarea în biserică (nartex) :

«† Prin numele Tatăluĭ, și al Fiuluĭ, și cu ajutorul Sfîntuluĭ

Duh amin. Ișă eŭ robul Stăpînuluĭ Iisus Hristos Iѡ Radul Voevod am zidit acest sfînt și Dumnezeesc lăcaș, Adormirea Prea Sfinteĭ Stapâneĭ nóstre de Dumnezeŭ Nascătórea și Pururea Feciora Maria, din temelie pînă la săvârsit sfînta mănăstire Tismana, trecând spre lăcașul cel de vecĭ. Decĭ după aceea cu voia luĭ Dumnezeŭ eŭ robul luĭ Dumnezeŭ jupan Nedelco vel Vornic fiind la bunul credincios Petru Voevod Sfetnicul Mării Sale, vĕzênd acest sfînt lăcaș nezugrăvit, și cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ și adormirea sfinteĭ sale Maĭcĭ, și prin rugăciunile sfîntuluĭ Părinteluĭ nostru Nicodim Arhimandritul, am rîvnit cu tótă inima mea și am zugrăvit, înfrumusețat cu tótă podóba Dumnezĕuluĭ celuĭ de sus, dând rugăciune la Măria Sa bun credinciosul Iѡ Petru Voevod feciorul mareluĭ Mircea Voevod, mi-aŭ dat voe și carte domnéscă de am săvârșit în zilele Egumenuluĭ Kyr Ioan la leat 7073 Octomvrie 14. Și aŭ fost jupan Gherghe mărturie și aŭ zugrăvit Dobromir ot Tîrgoviște.»

D'asupra acesteĭ inscripții este iarășĭ scrisŭ cu vopsea :

«† Cu mila și cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ vĕzênd noĭ că fiind sfînta mănăstire zugrăvită de Dumnea-luĭ jupan Nedelcu vel Vornic, în zilele luĭ Petru Voevod de la leat 7073 să fórte învechise, m'am îndemnat eŭ Ion Arhimandritu Egumen cu cheltuiala Sfinteĭ Mănăstirĭ și cu ajutorul Dumnea-eĭ jupăneseĭ Stanca Consiliereasa Glogoveanca, după rĕposarea Boeruluĭ Dumnea-eĭ Mihail Consilier Glogoveanul, aŭ dat Dumnea-eĭ aurul și văpselile, și s'aŭ înfrumusețat precum se vede, ca să am vecĭnică pomenire eŭ și Dumnea-lor, și s'aŭ zugrăvit în zilele Prea Inălțatuluĭ Impĕrat Kesar al VI. biruitor Carol al Romanilor la leat 7240 August 5.»

«† Vremea ce singură face, după vremĭ iarășĭ preface, precum și aicĭ vechimea și vremĭ cu întîmplare la multe lucrurĭ aŭ adus dehulare, tîmpla Bisericeĭ, icoanele tóte și ușile împĕrăteștĭ, zugrăvéla cu sfințiĭ pîn d'asupra de ferestri, pardoseala pe jos, jețurile tóte, ferestrele fiind fórte strimte, acestea tóte s'aŭ făcut și ferestrele s'aŭ maĭ lărgit, vuclionul înăuntrul, catihomenul afară și alte lucrurĭ den noŭ și zidirĭ s'aŭ făcut, în vremea Părinteluĭ Egumen Spiridon Arh. Tismeneĭ în veacul cel maĭ plăcut ce Dumnezeŭ ne-

a dăruit, fiind Domn Stăpînitor al țereĭ George Dimitrie Bibescu Voevod, care în anul acesta și la acéstă mănăstire aŭ venit privind, iar Arhipăstor și Mitropolit D-nu D-nu Neophit la aniĭ de la Hristos 1844. Alexie zugravul din Câmpulung.»

Inscripțiunĭ maĭ vechĭ nu sunt. E sigur însă, că la facerea acestora s'a avutŭ în vedere inscripțiunile anterióre scrise în limba slavonă. Documentele în adevĕrŭ ne arată pe Radu Negru, fratele luĭ Mircea celŭ Bătrînŭ, ca întemeietorŭ alŭ mănăstireĭ Tismana; iar Nedelco Vorniculŭ e cunoscutŭ în timpulŭ domnieĭ luĭ Petru Vodă, fiulŭ luĭ Mircea.

Portrete în interiorŭ (nartex) sunt :

La stânga : Radu Voevodŭ în costumulŭ obicĭnuitŭ, ținêndŭ în mână biserica împreună cu Mircea Voevodŭ; lângă acesta se vede : 1. portretulŭ jupâneseĭ Stanca Glogovénca Consilierésa; 2. alŭ jupânuluĭ Mihailŭ Glogovénulŭ Consilierŭ, și între dînșiĭ unŭ copilŭ cu numele Stefan.

La drépta : jupânŭ Nedelcu Vel Vornicŭ, ținêndŭ biserica cu jupânésa Anca; jupânŭ Theodorŭ vel Banŭ, lângă dînsulŭ soția sa; Ionŭ Archimandritŭ Egumenŭ. In tindă, la intrare, sunt zugrăvițĭ : la drépta, jupânŭ Stefan Glogovénulŭ........ biv vel Slugear; jupănița Maria; jupânŭ Nicolae Glogovénulŭ căpitanŭ; jupănița ego Sanda. Incă vre-o patru femeĭ și patru copiĭ cu inscripțiunile de d'asupra șterse.

La stânga : «Gherasie Arhimandritul Năstavnic Sfinteĭ mănăstirĭ Tismana, și aŭ fost Parthenie Episcop al Râmneculuĭ Nouluĭ Severin.» La drépta unŭ boerŭ, o jupănésă și douĕ copile (numĭ șterse), Stoica Bengesculŭ vel Consilierŭ.

Ușile bisericeĭ sunt frumosŭ sculptate, representândŭ susŭ : unŭ îngerŭ și Maĭca Domnuluĭ, iar maĭ josŭ sfințiĭ Petru și Paulŭ, sfințiĭ Nicodimŭ și Antonie. Pe cea din stânga se aflä săpată următórea inscripțiune :

«† Acéstă ușă s'a făcutŭ cu tótă cheltuiala Dumnea-eĭ Stanca Glogoveanca Consiliereasa carea aŭ ținut Dumnea-luĭ Mihaiŭ Glog. Consilier.»

Pe cealaltă ușă : «care aŭ fost fata Dumnea-luĭ Staĭcu Bengescu Consilier în zilele Sf. Părinteluĭ Mihail Igum. și Arh. Tism. vlét 1782.»

Stîlpiĭ ușilorŭ sunt de pétră, avêndŭ pe dînșiĭ săpată d'alungulŭ de câte patru părțile o inscripțiune slavonă, ce a fostŭ poleită cu aurŭ din anulŭ 1542, din care se vede că atât ușa cât și pragulŭ s'a făcutŭ de Egumenulŭ Ermonahŭ Vasilie în ḑilele luĭ Ionŭ Petru Voevodŭ și ale fiuluĭ sĕŭ Mircea Voevodŭ.

După cele douĕ morminte din biserică, din carĭ unulŭ alŭ luĭ Brăiloiu din a. 1747, și de pe altă pétră din curtea mănăstireĭ, am luatŭ estampele cuvenite.

Din odóre voiŭ enumera maĭ întâiŭ pe cele maĭ însemnate din cele rĕmase acolo.

1. Epitafiŭ de atlasŭ lucratŭ cu firŭ de argintŭ și de aurŭ, avêndŭ inscripțiunea acésta :

ꙗЧꙗСТЪ СВТ҃Ъ ПОГРЕБꙗНІЕ
ФЪКꙋТꙗꙋ ∷ ДОꙗМНꙗ МꙗРІꙗ
ꙗ ПРѢ ЛꙋМИНꙗТꙋЛꙋИ ДОМНЬ ::: ІѠ
ШЕРБꙗН ВОЕВОДꙗ ДОМНЬ ЦЪРЬИ
РꙋМЬНЕЩІ ∷ ШИ Ѡ ꙗ ДꙗТ СВИТІИ
МЬНЪСТИРИ ТИСМꙗНꙗ СЪ ФІЕ
МЬРІИ СꙗЛЕ ДЕ ПОМѢНЬ :::
ВЛѢТ ҂ЗРПѲ. $\left(\frac{7189}{1681}\right)$

La o parte este representatŭ în genuchĭ : ІѠН ШЕРБꙗН ВОЕВОДꙗ КꙗТꙗ-КꙋЗИ ‖ НѴ. De cealaltă parte : ДОМНꙗ МꙗРІѦ; înaintea luĭ Șerbanŭ : ГЕОРГІЕ ВОЕВД; iar înaintea Dómneĭ Maria : ДОМНꙗ КꙗСꙗН ‖ ДРꙗ, fiulŭ și fiica luĭ Șerbanŭ Cantacuzino.

2. Unŭ chivotŭ de argintŭ poleitŭ cu aurŭ representândŭ biserica ; e lucratŭ cu multă artă.

Inscripțiunea săpată pe treĭ părțĭ sună :

ꙗЧЕСТЬ КИВОТ ꙗЛЬ СФІНТЕИ ‖ МЪНЪСТИРИ ТИСМЕНІИ: ФЪКꙋТꙋЛꙗꙋ ‖ ЕГꙋМЕНꙋЛЬ ПЕТРОНІЕ Кꙋ ꙗТОТЪ ꙗРЏИНТ ШИ КЕЛТꙋ ‖ ѦЛꙗ. МЪНЪСТИРІИ Ꙟ ЗИЛЕЛЕ. ДО҃МНЪ. ІѠ ꙗНТОНІЕ ‖ ВОІЕВОД. ШИ ꙗ. ПРѢ ΣФИНЦИТꙋЛꙋИ ‖ ВЛꙗДЪКИ. КѴР. ѲЕОДОΣІЕ ‖ ИΣ-ПРꙗВНИК. ꙗРХІДІꙗКОН ‖ НИКОДІМ (1) ВЛѢТ. ҂ЗРО҃Ѳ$\left(\frac{7179}{1671}\right)$.

(1) Cuvintele sub-liniate sunt săpate cu litere maĭ marĭ și aurite.

Pe fund : ѠТ РОЖ. Х҃ВЯ. ҂ЯХО҃Я. (1671.)
ЯЧЕСТ СФНИТЪ. КѴѠТЪ.
ДРЯ́МѴРЬЕ. ДЕ ЯРꙖИНТЪ
ЦЗ҃Г :
NA. 1671.
MESCTRI ZLATARI.
IAKOV. Ї MARKO. OD. CHIPROVAC.

Meșterii dar carĭ aŭ lucratŭ chivotulŭ eraŭ veniţĭ din Chiprovĕţĭ.

3. Unŭ artoforionŭ de argintŭ cu inscripţia săpată curentŭ :

† 'ЯЧЕСТ 'ЯРТОФОРЇОН ЮСТЕ ФЪКѸТ ДЕ ДЯНЇИЛ Ї҆ЕРОМ. СФН. МЪН. ТИСМ. ФЇИНД НЯСТЯВНИК ПЯРѲЕ́НЇЕ 'ЯРХИМ.

Pe capacŭ este lucrată au repoussé următórea inscripţiune grecéscă :

·I· ИСѸС ХРІСТОС
ТОѴСПІС

† ТІПЯНТЯС
L. † 1761.

Domnul
Hristos.

О ЗѠИФОРОС

ІТРЕФЕІ
ЯРТОЕХЯР

Adică :

«Iisus Hristos, pânea dătătóre de viéţă, pîndarulŭ hrănesce pe toţĭ bine credincioșiĭ. 1761.»

4. Unŭ sicriașŭ de argintŭ cu móștele sfîntuluĭ Nicodimŭ (degetulŭ arătătorŭ) și ale mucenicilorŭ Ignatie și Theofilacht. Aceste móște sunt legate cu câte o verigă purtândŭ o inscripţiune grécă cu numele sfîntuluĭ.

Sicriulŭ e lucratŭ probabilŭ de aceiașĭ artiștĭ carĭ aŭ făcutŭ artoforionulŭ și în acelașĭ anŭ, cum se vede din inscripţiunea săpată pe faţa posterióră :

† ЯЧЕСТ ΣФ҃НТЪ ТРОНЪ ОѴНДЕ ΣЕ || ѠДИХНЕЩЕ ДЕꙖЕТОѴЛЪ ΣФН҃ТОѴЛѸИ || ШИ МѴРѠТОЧИКОѴНИ НИКОДИМЪ || ЯРХІНМЯНДРИТЬ ТИСМЕНΣКОГѠ || ФЪКОѴТОѴЛЯѴ НИКОДИМЪ || ЯРХІДІЯКОНЬ ШИ҆ КОѴ ПЕТРОНЇЕ Е҆ГѸМЕНЬ.

ВЛѢТ ҂ЗРѲ : $\left(\frac{7179}{1671}\right)$.

Pe chivotŭ se represintă următórele subiecte din viéţa luĭ Nicodimŭ :

1. НЯЩЕРЯ ΣФНТ. НИКОДИМЪ.

2. БОТЕЗꙋЛЬ ΣФНТ. НИКОДИМЪ.

3. ХИРОТОНІЯ ΣФНТ. НИКОДИМЪ.

4. МИНꙋНѢ ΣФ҃НТ НИКОДИМЪ. КЪНД ЯꙊ ТРЕКꙊТ ПРЕН ФОК. Aci se vede representatŭ МЯТЕЯШ КРЯЛ (1), cu sceptrulŭ în mână, și lângă elŭ douĭ consiliarĭ; maĭ josŭ alţĭ slujitorĭ, iar Nicodimŭ îmbrăcatŭ în odăjdiĭ, e gata să se arunce în flacărĭ împreună cu unŭ Diaconașŭ, discipolŭ alŭ sĕŭ.

5. ФЪКꙋТ ΣФТ҃Л МИНꙋНѢ ЛЯ МЯΣЯ. Se vede regele la o masă, Sfîntulŭ Nicodimŭ bine-cuvintéză, și nisce pescĭ se mișcă pe talerŭ.

6. РОꙋГ҃ЧЮНѢ. ΣФН҃ЛОꙋИ. НИКОДИМЬ.

7. ПРЕСТВИРѢ ΣФНТЪ НИКОДИМЬ : — (Moartea sfîntuluĭ Nicodimŭ).

8. Susŭ Maĭca Domnuluĭ cu Domnulŭ Christosŭ în braţe; josŭ mănăstirea Tismana representată în micŭ.

Figura sfîntuluĭ Nicodimŭ :

СФНЬТ҃Л НИКОДИМЬ ФЪКОꙋ БЕСѢРИ҃К ПРЕ ТИС. ШИ НꙋМИ ТИСМАНЯ.

5. Unŭ sfeșnicŭ de argintŭ cu inscripţiunea slavonă pe globulele sfeșniculuĭ, din care se vede că s'a dăruitŭ de Matheiŭ Basarabŭ și de soţia sa Dómna Elena :

Ĭacă incripţiunea în textulŭ slavonŭ și în traducere :

† СЕИ ΣРЕБРЕННЫИ РѢЩНИКЬ ДЯРОВЯΣѦ В || СТѢЙ ѠБИТЕЛИ ЕЛИЦѢ И ЛЯВРѢ ТИΣМЯН || ЯГѠ С҃ТГѠ Б҃ГОРОДИЧ || ОꙋΣПЕНІѦ. НЯМИ ГРѢШИ || ЫМИХ В҃Ы МИРЯ Б҃И. І҃Ѡ МЯ-ѲЕѠМ БЯΣЯ || РЯ́БОЮ ВОЕВОДОЮ Й ЕЛЕНОЮ Г҃СЖДЕЮ || ВЪ ЧСТЕ Й КРЯΣОТОꙋ || Ц҃РКВЕ Б҃ЖІЯ. НЯМЯЖЕ ВЪ ПЯ-МѦТ В || ѢЧНОꙋЮ ЯМИН. ВЪ ЛѢТО СЛОВЯЖЕ ВЪ ПЛЪ-ЩЕНІЯ, Я҃ХМЅ.,ЗРНД ||

Adică : «Acestŭ sfeșnicŭ de argintŭ dăruitus'a Sfîntuluĭ locașuluĭ și în acelașĭ timpŭ lavră Tismana a Prea cuviósei Adormirĭ a Maĭ-

(1) Din eróre, în locŭ de Sigismund.

ceĭ Domnuluĭ de noĭ multŭ păcătoșiĭ întru pacea Domnuluĭ Ion Matheiŭ Basarab și Elena Doamna, în cinstea și înfrumusețarea Bisericeĭ Dumnedeescĭ, iar pentru noĭ spre vecĭnică pomenire Aminŭ, în anulŭ întrupăriĭ cuvîntuluĭ 1646 = 7154.»

6. Altŭ sfeșnicŭ de argintŭ cu patru globule avêndŭ pe pedestalŭ inscripțiunea :

† ѦЧЄСТꙊ СФѢШНЄКꙊ ФЪКꙊТꙊЛѦꙊ ЖꙊПѦН҃ РѦДꙊЛ ВЄЛ КОШИС (adică comis) КꙊ ЖꙊПЪНѢѦСѦ ДꙊМНѢЛꙊ СОФЇЙКѦ ‖ ДЄ СѦТꙊ ДЄ ПЪТРЬЛѦЦЄ Ѧ҃ ЗЄЛЄ҃Л КРЄЦІЄНꙊЛ МѦТЄЮ ВѦСѦРѦБ ВОЄВОД К҃Ъ ҂ЗРЗ҃Ѧ. ШЙ ЛѦꙊ ДѦТ МЪНСТЄРЄ ЛѦ ТЄМѦНѦ СЪ Ф ‖ ІЄ ДЄ ПОМѦНЬ :

7 și 8. Douĕ repidiĭ de argintŭ poleitŭ cu aurŭ, avêndŭ inscripțiunea pe o parte :

† ѦЧѢСТЄ ѦРЄПИДЄ СЪНТЬ ѦЛЄ СФИНТЄИ МЪНЬСТИРІИ ‖ ТИСМѢНІИ КѦРЄ СѦѴ ФЪКꙊТ ДЄ Ѧ҃ ѦРЦИНТѴЛ ‖ МЪНЬСТИРІИ ‖ ШИ КѴ КЄЛТѴѦЛѦ ШИ СѦꙊ ‖ ФЪКꙊТЬ Ѧ҃ ЗИЛЄЛЄ ЛꙊМИНѦТѴЛѴИ ‖ ДОМНЬ ІѠ КОСТѦНДИН Б Б. ВОЄВОД.

Pe cea-laltă :

† КꙊ Б҃ЛГОСЛОВЄНІѦ СФИНЦЇЙ СѦЛЄ КѴР ѲЄѠДОСІЄ ‖ ѦРХІЄПИСКОПЬ И МИТРОПОЛИТЬ ОѴГРОВЛѦХ. ‖ Ѧ҃СЄ КꙊ ПОРѴНКѦ ШИ КꙊ ТОѦТЬ НЄВОИ ‖ НЦѦ ИГꙊМЄНѴЛѴИ КѴРЬ ІѠСИФ ІЄРОМОНѦХ МС҃ЦѦ ѦП. КД. ЛѢТЪ ‖ ҂ЗРЧЗ. $\left(\frac{7197}{1689}\right)$.

9. O candelă de argintŭ de la Iconostasŭ, bine lucrată avêndŭ susŭ inscripțiunea :

† ѦЛ Т҃Ꙋ ДЄ Ѧ҃ ТѦЛЄ ТѦЄ ДО́ѦМНЄ ѦДꙊЧМЄ МѦ́ИЧЄИ ТѦ́ЛЄ ПРѢЧ҃СТЇЙ ѦЧѦ́СТѦ КѦ́НДИЛѦ НОЙ ІѠ МѦѲЄИ ВОЄВОД Ѧ҃ ЛѦВРѦ ТИСМѦНИ ВЛѢТ ҂ЗРН҃И $\left(\frac{7158}{1650}\right)$.

10. O candelă de argintŭ cu inscripțiunea :

КѠРНѢ ВЛ БѦН КРѠВЄКИ Л҃. ҂ѦХЧЅ. 1696.

11—12. Douĕ tetrapóde de stejarŭ frumosŭ sculptate și bine conservate, cu inscripțiunea în reliefŭ.

Unulŭ :

† ѦЧѢСТЄ ТРѦТѦПОѦДЄ ФЪКꙊТꙊСѢꙊ КꙊ КЄЛТꙊѦЛѦ ПЬРИНТЄЛꙊИ КИР : ІѠѦНЬ ѦРЬФИМѦНДРИТЬ ЛѢТ ҂ЗСМ҃Д $\left(\frac{7244}{1736}\right)$.

Pe cel-laltŭ este aceĭași inscripțiune cu deosebire că se dice : ІѠѦНЬ ЄГꙊМ. ТИС. ЛѢТ ҂ЗСМ. $\left(\frac{7240}{1732}\right)$.

13. Maĭ notezŭ încă tóca de tuciŭ cu sgripțorulŭ Austriacŭ și cu inscripțiunea în limba română :

† СФ : НІКОДІМ АШЪЗЪТОРЮЛ АЧЕЩИ СФ. МЪНЕСТІРИ ТІСМАНА ШИ СФ. МЪНЕСТІРИ ВДІЦА СФТꙊЛ АНТОНІЕ ХРАМꙊЛ СФТЕІ МЪНЕСТІРИ ВОДІЦА.

Maĭ josŭ :

АЧАСТЪ ТОАКЪ : СА ФЪКꙊТ ПЕНТРꙊ СФНТА МЪСНЪТИР ТИМАН. КОСЪРДИА ШИ КІЛТꙊАЛА ЛꙊ СТЕФАН ІЕРОНОН ХАЛИАНꙊЛ.

14. In fine, o cruce de plumbŭ carea se atribue Sfîntuluĭ Nicodimŭ, lucrare învederatŭ modernă.

Pe dînsa se află inscripțiunea următóre :

Pe o parte : МѲ М. ЛꙊК
ГС
НИ † КА
ХС
ІѠН

Pe cea-laltă : АЧАСТЪ
КРꙊЧЕ
ЇАСТЕ А СФНТꙊЛꙊИ
НИКОДИМ.

Din acestea, obiectele trecute la No. 1, 2, 5—12 ar puté fi aduse la Museŭ înlocuindu-se prin altele. De asemenea și ușa de la paraclisulŭ celŭ ruinatŭ făcută în anulŭ 1782, cum se cetesce în inscripțiunea de pe dînsa : «Acéstă ușă iaste făcută cu toată cheltuéla sfinteĭ mănăstirĭ de Sf. Părintele Mihail Egumenul și Arhimandritul Tismeneĭ. Iunie 25. 1782.» In paraclisŭ se păstréză și două sfeșnice marĭ de argintŭ, carĭ ar puté înlocuì pe cele din biserică (No. 5 și 6).

Pomelniculŭ mănăstireĭ este «prescrisŭ după cele vechĭ» în anulŭ 1840, de către Dionisie Diadoh, ierodiaconulŭ. In prefață se dice : «Fiind că din întîmplările rezmiriților ce aŭ fost cu Turcii în

vremea apostasieĭ într'alte jăfuirĭ de scule ale sfinteĭ Mănăstirĭ, ce s'aŭ luat de Turcĭ ce venise în ţară, s'aŭ luat şi pomelnicul cel mare, carele a fost făcut după cel vechiŭ cu tótă întocmirea de Sfinţia sa rĕposatul părintele Proin Tismăneĭ, Stefan Arhimandritul, întru carele aŭ fost aşedate şi daniile fieş-căruea ctitor ce s'aŭ milostivit a milui acest sfînt locas, şi făcând şi alt pomelnic mic, ce se zice Proscomisarion,.... care aflându-se în sfînta Biserică la proscomidie pentru pomenire, şi din vreme în vreme trecând s'aŭ învechit; de aceea de cuviinţă am socotit, pentru maĭ bună orânduélă, şi ca se nu vie lucru întru uĭtare, ca sa se prescrie, şi a se face pe întocmirea celuĭ mare ce aŭ fost ca să se afle în sfînta biserică.»

Pe altă pagină se cetesce :

«Pomelnicul Blagocestivilor Domnĭ la mănăstirea Tismaneĭ :

«Vladislav voevod. Acesta este frate luĭ Radu V.V. Negru. Acesta au făcut mănăstirea de la Vodiţa, înzestrand'o cu moşiĭ şi cu alte odoară.

«Radul Voevod Negru. Acesta a început din temelie mănăstirea Tismana şi aŭ înzestrat'o cu moşiĭ, dar n'a apucat să o isprăvéscă.

«Dan Voevod. Acesta este fecior luĭ Radu Vodă Negrul; acesta aŭ zugrăvit mănăstirea, şi aŭ adaogat la înzestrare în anul 6894.

«Mircea V.V. Acesta Mircea aŭ fost frate luĭ Dan V.V., acesta asemenea aŭ adăogat la ctitorie.

«Dan V.V. Acest Dan feciorul luĭ Dan V.V. sin Radu. Acesta aŭ adăogat asemenea la ctitorie, cu moşiĭ şi alte odóre.

Calinichia Doamna.
Vlad voivod.
Basarab voivod.
Radu» etc. etc.

Pomelniculŭ se finesce cu Alexandru Suţu Voevodŭ, Neculae Pavlovicĭ Impăratŭ.

Urméză pomelniculŭ Mitropoliţilorŭ ţĕreĭ, alŭ Egumenilorŭ Mănăstireĭ Tismana, alŭ Boerilorŭ Glogovenĭ, Brailoĭ, Cantacuzenĭ etc., alŭ Egumenuluĭ Mănăstireĭ Kir Stefanŭ Arhimandritulŭ, care «aŭ

prefăcut mănăstirea după rezmirița Némților la leat 1798» când și Costandinŭ Brăiloiul «aflânduse Ispravnic județuluĭ, înpreună cu Domnul Clucer Enache Sâmboteanul, mult ajutor aŭ dat cu Posluşniciĭ și cu satele de prin prejur».

Clopotele sunt în numĕrŭ de cincĭ, unulŭ maĭ mare și patru maĭ micĭ, cu inscripțiunĭ din aniĭ 1835 și 1850.

* * *

Argintăriile și alte obiecte ce am adusŭ de la mănăstirea Tismana și carĭ se află trecute în inventariulŭ generalŭ alŭ Museuluĭ de la No. 26—79 din 1885, sunt cele următóre :

1. Potir mare de argintŭ, avêndŭ interiorulŭ și partea superióră din afară suflată cu aurŭ. Se represintă josŭ 6 sfințĭ în reliefŭ, iar susŭ Maĭca Domnuluĭ, Domnulŭ Christosŭ și alțĭ 4 Sfințĭ, și josŭ se cetesce următórea inscripțiune :

† ѦЧѦСТЪ ПОТИР Є̑СТЄ Ѧ СФИНТЄЙ МЪНЪСТИ́РЙ ТИСМ: ФЪКꙊ́ТЪ ДИН ѦРЦИНТꙊЛ МЪНЪСТИРЇЙ ДЄ МИ́ХѦИЛ ѦРХ: ИГМ: ТИЗМ. ТЄТОѦ́НꙊЛ: ҂ѦѰПѦ (1781). Cântăresce 1 chilo 360 grame.

2. Paharŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, cu inscripțiunea :

† СЪ СЪ ЦИЄ КЪ ЛꙊ ДѦТЪ СТОИКѦ КИСТИѨРЮЛ КꙊ ЖꙊПЪНѨСѦ ЛꙊИ ДО́КИѨ ѦЧЪСТЪ ПЪХѦРЪ ЛѦ МЪСТИРЄ ЛѦ ТИСМѦНѦ : : Cântăresce 0,600 gr.

3. Paharŭ frumosŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ cu inscripțiunea slavonéscă :

† СЇЮ ЧѦШЄ СЪТВОРИ ЖꙊПѦНЪ ѦРСЄНЇЄ СНЪ МИХѦЮ И ПРИЛОЖИ СТОМОѴ МОНѦСТРЪ ГЛЄМИ ТИ(СМ).

Adică : «Acestŭ paharŭ l'a făcutŭ jupan Arsenie fiul luĭ Mihaiŭ și l'aŭ datŭ sfinteĭ mănăstirĭ numite Tismana». Cântăresce 0,420 gr.

4. Unŭ potirŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, cu inscripțiunea rusésca, pe la mijloc, citație dintr'unŭ troparŭ ; cântăresce 0,520 gr.

*

5. O cupă de argintŭ suflată cu aurŭ; piciorulŭ desfăcutŭ; fără inscripţiune. Cântăresce 0,710 gr. Are trebuinţă de a fi lipită.

6. O cupă de argintŭ suflată cu aurŭ, fără scaunŭ. Cântăresce 0,400 gr.

7. Unŭ potirŭ de plumbŭ stricatŭ.

8. O candelă mare de argintŭ împărătéscă, cu lanţŭ (unŭ cărligŭ desfăcutŭ, e făcută în anulŭ 1781, de Archimandritu Mihailŭ Tetoianul, cum se vede din inscripţiune :

† ꙗЧꙗСТЪ КꙗДЄЛЪ ЄСТЄ ꙗ СФИНТЄЙ МЪНЪСТИРЙ ТИСМ : ФЪКꙋТЪ ДИН ꙗРЦИНТꙋЛ МЪНЪСТИРЇЙ ДЄ МИХꙗЙЛ : ꙗРХ :. ИГМ. ТИСМ : ТЄТОꙖНꙋЛ : ꙗѰПꙗ : —Cântăresce 1 kilo 400 gr.

9. O candelă mare de argintŭ împărătéscă desfăcută în douĕ, stricată la fundŭ; greutate 1 k. 600 gr.

10. Candelă de argintŭ, suflată cu aurŭ, cu lanţŭ, cu 10 pietre roşiĭ (granate); inscripţiune din anulŭ $\frac{7150}{1642}$: «† ꙗЧꙗСТЪ КꙗНДИЛЪ ДꙗѠ ЄРМОНꙗХЪ ЄГОꙋМЄНЪ ГѠ СФНТЄИ МЪНЪСТИРИ ТИСЬМѢНИИ ВЪ ЛѢТ ҂ЗРН». Lipsescŭ douĕ pietre, o flóre (bumb) din fundŭ; cântăresce 0,520 gr. Are trebuinţă de puţină reparaţie.

11. Candelă maĭ mică de argintŭ de forma celeĭ precedente cu lanţŭ; lipsesce o ureche şi o parte din bordura superióră; greutate 0,250 gr.

12. Candelă de argintŭ cu lanţŭ cu douĕ petre roşiĭ; lipsescŭ patru petre şi fundulŭ; greutate 0,260 gr. Inscripţiunea :

† СИЄ КꙗНДИЛꙗ ПРИЛОЖИ ЖꙋПꙋНЪ НИКОЛꙗ Оꙋ МꙗНꙗСТИРОВОМЪ ТИСМꙗНꙗ ХРꙗМЪ ОꙋСПЄНЇЄ ∵ ПРѢСВЄТЇЄ БЦЄ ВЛТ ҂ЗРНЄ.

Adică : «Acéstă candelă a depus'o jupânŭ Nicola la mănăstirea Tismana, hramulŭ Adormireĭ pré Sfinteĭ Născătóreĭ, în a. $\frac{7156}{1648}$.»

13. Candelă de argintŭ, cu lanţŭ desfăcutŭ, cu douĕ petre roşiĭ; lipsesce flórea din fundŭ şi 4 petre. Greutate 0,300 gr. Inscripţiunea :

СИЄ КАНДИЛО СЯТВОРИ. РАДИВОИ КАПЕТАНЬ И СЯ ЖУПУНЯС ЄЮ ЖИВАНУ И ПРИЛОЖИ ВЯ МОНЯСТИРЪ ГЛЄМИ ТОПОЛНИЦ У ХРАМЪ У СЄКНОВЄНІЄ.

Adică : «Acéstă candelă a făcut-o Radivoĭ Căpitanulŭ și cu jupânésa luĭ Ivana și aŭ dat-o la mănăstirea numită Topolnița, cu hramulŭ Tăĭereĭ Capuluĭ».

14. Candelă mică de argintŭ cu lanțŭ, cu inscripțiunea : † Я БІСЄРІЧІЙ : БОЛН : Я МЪ. ТИСМ : ХРМ : С : ІЄРЯХ : НИКОЛЯЄ 1842. Greutate 0,135 gr.

15. O candelă mică puținŭ cam turtită, cu lanțurĭ, avêndŭ inscripțiunea : «ЄУ ЖУПЪНѢСЯ СТАНКЯ ѠБЄДѢНКЯ ФИКЯ РЪПЬСЯТУЛУИ : ДОСИѲЄУ БРЪИЛОЮ ЯМ ДЯТ Л МОМЪНТУ РЪПОСЯ || ТУЛУИ ТЪТЪНИ МІЄУ ДОСИѲЄУ БРЪИЛОЮ». Greutate 0,160 gr.

16. O căție de argintŭ cu capaculŭ eĭ desfăcutŭ; suflată cu aurŭ cu inscripție din anulŭ $\frac{7163}{1655}$: † ЯЧЯСТЬ КЬЦЫЄ Я ФОСТЬ ФЬКУТѠ АГУМЬНУЛ СРГІЄ. ЧЬ ЯУ СТРЬКЯТЬ ЧЯ О ПРѢФЬКУТѠ АРМѠНЯХЬ АГУМЬ(Н) НИКОДИМЬ Ѧ ЗИЛЄЛ || ЛѢ ПРѢ ЛУМИНЯТУЛУИ ДѠМНЬ || КРѢЩИНЬ КѠСТАНДИНЬ ВОИ || ВОДѢ ВЬ ЛѢТЬ. ҂ЗРѮГ. Greutate 0,600 gr.

17. O căție de argintŭ suflată cu aurŭ de forma celeĭ precedente, cu capaculŭ desfăcutŭ; lipsescŭ 8 plăcĭ și unŭ cuișorŭ; cu inscripțiune slavonă : † СІѦ КАЦИѦ СЪТВОРИ ЖУПАН ПРЪВУЛЬ ТВОРНИКЪ СИЪ НѢГОВЬ ѠТ КРАЮВЯ. Adică : «Acéstă căție a făcut-o jupan Pârvulŭ dvornicŭ, fiulŭ luĭ Négoe din Craiova». Iar pe piciorulŭ cățieĭ : «† ЖУПАНУ БАРБУЛУ И ЖУПАНУ ДАНЧУЛУ † СИОВЄ ЖУПАНУ НѢГОИ.» Adică : «Jupan Barbulŭ și jupanŭ Dancĭulŭ, fiiĭ jupanuluĭ Négoe.» Aceștia sunt frațiĭ Craiovescĭ fundatoriĭ mănăstireĭ Bistrița». Greutate 2 k. 015 gr.

18. Unŭ ibricŭ archierescŭ de argintŭ, cu dungĭ suflate cu aurŭ, împreună cu lighianulŭ arĕtatŭ sub No. 19. Greutate totală 1 k. 870 gr.

19. Lighianŭ archierescŭ cu dungĭ suflate cu aurŭ la care apartine ibriculŭ de maĭ susŭ.

20. Tavă mare de argintŭ pentru litie cu marca țĕreĭ (Vulturulŭ) și cu inscripțiune slavonă din care resultă că s'a făcutŭ de Négoe Basarabŭ în a. 1511 : «† МАТІѦ БЖІѦ ІѠ НѢГОЄ ВОИВОДЯ И ГНЪ СЄИ ЗЄМЛИ ѸГРОВЛЯХИСКОИ. СНЬ ВЄЛИКЯГО И ПРѢДОБРЯГО МЛЯДИ БЯСЯРЯБЯ ВОИВОДЯ. СЪТВОРИСЄ. РЇИ БЛЮ(Д) ВЛѢ(Т). ,ЗКЬ.»

Adică : «Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Ionŭ Négoe Voivoda și domnŭ a acesteĭ țĕrĭ Românescĭ, fiulŭ mareluĭ și pré bunuluĭ Basarabŭ celŭ Tînărŭ voivodŭ, a făcutŭ acéstă tavă în a. $\frac{7020}{1512}$». Basarabŭ celŭ Tînărŭ a domnitŭ de la 1478—1483 și a fostŭ tăiatŭ de Stefanŭ celŭ Mare, domnulŭ Moldoveĭ. — Greutate 1 k. 370 gr.

21. Unŭ engolpion frumosŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ cu inscripțiune slavonă de pe la a. 1500 : † СЇИ ПЯНЯГЇЯРЬ СЪТВОРИШЄ СНОВЄ ЖѸПЯНЯ [НѢГОИ...] БЯРБОѴЛЬ. ПРЪВОѴЛЬ. ДЯНЧОѴЛЬ. РЯДѴЛЬ, И СЪТВОРИ ЄГОѴ МОНЯСТИРѸ ТІСМЯНЯ». Adică : «Acestŭ panaghiarŭ l'aŭ făcutŭ fiiĭ jupanuluĭ Négoe : Barbulŭ, Pĕrvulŭ, Dancĭulŭ, Radulŭ și l'a făcutŭ mănastireĭ Tismana». — Greutate 1 k. 050 gr.

22. O paftà de sidefŭ căptușită cu argintŭ suflatŭ prin mijlocŭ și la marginĭ cu aurŭ, cu treĭ lănțișóre ; greutate 0,120 gr.

23. Unŭ discŭ de argintŭ cu scaunŭ pentru proscomidie cu inscripție : СТЄФЯН ЄРОМОНЯХ ДХВНІК 1842. Greutate 0,220 gr.

24. Capaculŭ de la unŭ engolpion de argintŭ suflatŭ cu aurŭ representândŭ Adormirea maĭceĭ Domnuluĭ cu inscripțiune slavonă din timpulŭ luĭ Mateiŭ Basarabŭ : † СІЮ ГОЛПИѸ СЪТВОРИ. ІѠ МЯТЄЮ ВОЄВОДЬ И ГЖЯ ЄГО ЄЛЄНЯ ИДЄЖЄ ЄСТЬ ХРЯМ ѸСПЄНІЄ БЦЄ.» Adică : «Acestŭ engolpiŭ l'a făcutŭ Ionŭ Mateiŭ Voevodŭ și Dómna sa Elena, unde este hramulŭ Adormireĭ Născătóreĭ de Dumneḑeŭ».— Greutate 0,080 gr.

25. Crăstelniță de argintŭ suflată cu aurŭ, cu inscripție română din anulŭ $\frac{7155}{1647}$: † ЯЧЯСТЬ КРЬСТѢЛИЦЬ ФЬКѸТѸѠЯѴ ЖѸ-

ПАН НЕКУЛЯ ПЬРКЬЛАБ И ЖУПАНИЦИ ЕГО ФЛОРИКА Ꙟ ЗИЛЕЛЕ IѠ МАТЕЮ БЪРАБ ВОЕ͛ВО(Д) ДАТУ ЛА СФНТА МЬНЬСТИР ТИСМАНА ВЬ ЛѢТ ҂ЗРНЕ. — Greutate 0,816 gr.

26. O cădelniță de argintŭ; lipsesce o ureche și belgiugele de josŭ de la lănțușurĭ; inscripția eĭ din anulŭ $\frac{7194}{1686}$ sună: «† А́ЧАСТЬ КЪДЕЛНИЦЬ ЕСТЬ А СФТЕН МЬНСТИ́Р ТИСМ+А ДАТЬ ДЕ АНТОНИ ЕРМОНА́Х ЛѢТ ҂ЗРЧД». — Greutate 0,470 gr.

27. Discŭ de anaforă de argintŭ poleitŭ cu aurŭ cu inscripție slavonă, pe alocurea stricată: † МѠЛБА. РА || БА БЖ҃ІА. ЖУ || . . . . . || ѠГѠѲЕТА. И || ЖУПАНИЦИ Е || . . . . . ЖЕ || ПРИЛѠЖИ || ША ВЪ С . . || Ѡ . . . . . || ПЕНА. ПРѢЕУЫЖ || БЦ҃Ж. ИЖЕ РЪ ТИС || МѢНѢ :· Adică: «Ruga robuluĭ luĭ Dumnedeŭ jupanŭ. . . . . logofĕtulŭ și a jupanițeĭ sale și a dăruit-o la Sf. hram Adormireĭ Pré Cinstiteĭ Născătóre de Dumnedeŭ la Tismana». — Greutate 0,950 gr.

28. Discŭ de argintŭ cu inscripție din anulŭ 1761; greutate 0,800 gr. Inscripțiunea: † ПАРѲЕ́НІЕ АРХ. ФЬКУТ А. СФНТЕЙ МЪНС: ТИСМ: АЧАСТЪ АНАФОРНИЦЬ ДИН АРЦИНТ МЪНЪСТ. М҃ЦА. ѠК. Д. 1761.

29. O cădelniță de argintŭ suflată cu aurŭ; cu inscripție din anulŭ $\frac{7191}{1683}$: «† АЧАСТЪ КАДѢЛНИЦЪ ФЬКѠУТУАУ АНТОНІ ЕРМОНАХ ШИ АУ ДАТ ЛА ТИСМАНА ВЪ Л ҂ЗРЧА. Lipsesce unŭ lanțŭ și crucea din vêrfŭ. Cântăresce 0,650 gr.

30. Unŭ paharŭ micŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, cu inscripțiune: «† НИКОДИМ. ЕГМ. ѲС. 1717.» Adică: «Nicodim Egumen Tism.» Greutate 0,115 grame.

31. O cădelniță de argintŭ suflată cu aurŭ, cu 8 turnurĭ; unŭ turnŭ e ruptŭ; greutatea 1 k. 700 gr. Asupra acesteĭ cădelnițe noĭ credemŭ că face alusiune *Paulŭ de Allepo* în scrierea sa «The Travels of Macarius,» II, p. 325 când dice, că «a vĕdutŭ la Tismana o cădelniță dăruită Sfîntuluĭ Nicodimŭ la 1390, de Imperatorele Sigismund, avêndu turnurĭ în forma casteluluĭ din Buda». Obiectulŭ

însă pare a fi de o dată maĭ recentă decât secolulŭ XIV și chiar XV și XVI.

32. Unŭ discŭ de proscomidie cu scaunŭ de argintŭ; inscripția din anulŭ 1781 a Archim. Mih. Tetoianulŭ: «† АЧАСТЪ ДИСКОС ЕСТЕ А СФИНТЕИ МЪНЪСТИРЙ ТИСМ. ФЪКУТЪ ДИН АРЦИНТУЛ МЪНЪСТИРЇИ ДЕ МИХАЙЛ: АРХ: ИГМ: ТИСМ: ТЕТОАНУЛ: ,АѰПА: : Greutate 0,470 gr.

32 *a*. Stéoa agnițuluĭ d'asupra disculuĭ de argintŭ; greutate 0,180 gr.

33. O paftà de sidefŭ îmbrăcată cu argintŭ; greutate totală 0,300 gr.

33 *a*. Petohlebiță de argintŭ suflată cu aurŭ, desfăcută și lipsindŭ maĭ multe bucățĭ; greutate 1 k. 850 gr.

34. O căție de argintŭ; greutatea 0,320 gr.

35. Unŭ discŭ de argintŭ auritŭ; greutate 0,200 gr.

36. O cruce ruséscă de argintŭ, greutate 0,170 gr.

37. Discŭ de argintŭ, greutate 0,120 gr.

38. Placă de la o evangelie de argintŭ auritŭ; greutate 0,070 gr.

39. Placă de la unŭ engolpion de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, cu inscripție slavonă, din care se vede că e făcută de Mușatŭ Clucerulŭ la anulŭ $\frac{7134}{1626}$: † СИА ГОЛПИА СЪТВОРИ ЖУПАНЬ МУШАТ КЛЮ(Ч) И ПОСТАВИ ВЬ МОНАСТИР У ТИСМА(Н) ИДЕЖЕ Е(С) ХРА(М) УСПЕНЇЕ БЦЕ ВЬ ЛѢТ ,ЗРЛД. Adică: «Acéstă engolpiă a făcut-o jupanŭ Mușatŭ Clucerulŭ, și a depus-o în mănăstirea la Tismana, unde este hramulŭ Adormireĭ Născătóreĭ de Dumneḑeŭ, în anulŭ $\frac{7134}{1626}$.— Greutate 0,070 gr.

40. Nouĕ paftale de argintŭ; greutate 0,180 gr.

41. Optŭ coróne de icóne; greutate 0,770 gr.

42. Douĕ păhăruțe de argintŭ; greutate 0,100 gr.

43. Unŭ potirŭ cu inscripție slavonă, din care resultă că e făcutŭ de Egumenulŭ Serghie; greutate 0,085. Inscripțiunea: «† СЇИ ПУТИРЪ СЪТВОРИ ЕГУМЕНЪ СЕРГЇЕ». Adică: «Acestŭ potirŭ l'a făcutŭ egumenulŭ Serghie».

44. O zarvă, unŭ vêrfŭ de candelă și o bășică de candelă; greutate totală 0,150.

45. O corónă mare de icónă la Domnulŭ Christos, de argintŭ auritŭ; greutate 1 k. 760 gr.

46. Idem la Maĭca Domnuluĭ; greutate 0,820 gr.

47. Idem din 3 bucățĭ ; greutate 0,950 gr.

48. Optŭ lingurițe de argintŭ cu inscripțiune с. г. ҂зсмв ; greutate totală 0,450.

49. Diferite bucățĭ de argintŭ (fragmente de la objecte); greutate 0,600 gr.

50. O cârjă de osŭ sculptatŭ, făcută în bucățĭ.

51. Două perechĭ rucavițe, și treĭ bucățĭ de stofă lucrată cu firŭ de la o sfită.

Pe lângă acestea am maĭ adusŭ la Museŭ :

52. Cincĭ manuscripte slavone, patru manuscripte române și 77 volume tipărite, trecute în inventariulŭ de cărțĭ ale Museuluĭ de la No. 493—469-a.

53. O evanghelie românéscă, tipărită în Episcopia Rîmneculuĭ la 1794, cu o îmbrăcămite de argintă, care a aparținutŭ la o tetravanghelie manuscriptă. Imbrăcămintea represintă pe o față rĕstignirea : распетіє х҇во, cu ceĭ 4 Evangheliștĭ și emblemele lorŭ consacrate, cum și alțĭ Apostolĭ. Pe cea-laltă parte, Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ оусепеніє б҇цє, cu 12 Proorocĭ. Sub tabloulŭ principalŭ se represintă îngenuchiațĭ cu coróne pe capŭ și în posiție rugătóre : іѡн мирча воєвод și г҇пджа кнєжна, iar de jurŭ împrejurŭ pe ambele fețe se cetesce următórea inscripțiune :

† помєни бл҇гоч҇тивомѹ і хрст҇олюбиї || вомѹ іѡн мир[чѧ воєвод и госпджа єго] кнєжна и с҇но҇ы имь іѡн пєтрѹ вода || и радѹль воєвода и мирча воєода ||

† пріими г҇и молєніє рабы своє пана. деспо никола. панга. ѩни съ[твори] сію тєтроєѵгль. мсца. ѡк. аі дни. въ лѣт ҂зо҇є.

Adică : «Spre memoria prea piosuluĭ și de Christos iubitoruluĭ Ion Mircea Voevodŭ și a Dómneĭ sale Knejna și a fiilorŭ lorŭ Ion Petru Vodă, și Radulŭ Voevoda și Mircea voeva. Primesce Dómne ruga robilorŭ teĭ Pană, Despa, Nicola, Panga, Iani. S'a făcutŭ acéstă tetraevaghelie în luna Octomvrie 11 ḑile în anulŭ $\frac{7075}{1566}$».

54. Tetravanghelia sfîntuluĭ Nicodim, scrisă pă pergamentŭ cu mâna sa propriă în anulŭ 1405 cum resultă din inscripţiunea de la fine :

сиіє с҃тоє єѵг҃лїє, написа попь никодимь на оугрьсцѣи земли въ лѣто шєсто тогова гонєнїа ѿ начєлаже бытїа чис҃лїмо, ҂ѕ҃ и девте сьтно и҃ г҃ї·

Adică : «Acéstă sfîntă evanghelie a scris'o Popa Nicodimŭ în ţéra ungurêscă, în anulŭ alŭ 6-lea alŭ gonireĭ sale, în anulŭ de la facerea lumiĭ $\frac{6913}{1405}$».

Volumulŭ legatŭ cu scórţe gróse de lemnŭ îmbrăcate în placĭ de argintŭ care atîrnă 1 k. 900 gr. se păstréză într'o cutie legată cu catifea şi cu maĭ multe figurĭ de sfinţĭ în smaltŭ, făcută într'adinsŭ de d-lŭ Ignatŭ Pavlovicĭ Iacovenco.

Acésta este dară Evanghelia de care vorbesce Paulŭ de Allepo ḑicêndŭ : «Am vĕḑutŭ acolo unŭ anticŭ evangeliarŭ, scrisŭ în Ungro-Vlahia de propria mînă a Sfîntuluĭ Nicodim, cu nisce caractere de o fineţe admirabile, în limba slavică pe o frumósă membrană, împodobitŭ cu argintŭ, şi la finea velumuluĭ avêndŭ datulŭ 6913».

* * *

Acestea sunt resultatele escursiuneĭ ce am făcutŭ în timpŭ de 15 ḑile. Colecţiunile Museuluĭ s'aŭ îmbogăţitŭ cu unŭ numĕrŭ însemnatŭ de obiecte de artă de manuscripte şi cărţĭ, a cărora conservare de aci înainte este asicurată.

Objectele cu însemnătate particulară pentru priceperea arteĭ şi industrieĭ artistice din trecutŭ, carĭ aŭ remasŭ pe la mănăstirile visitate le-am semnalatŭ pentru ca parte din ele să se aducă la Museŭ; parte să se privegheze în deaprópe. Inscripţiunile le-am culesŭ tóte fără deosebire, ca nisce materiale istorice de mare preţŭ.

II.

1. *Mănăstirea Codmeana.* — 2. *Mănăstirea Tutana.* (Raportulŭ No. 36 din 24 Iulie 1885).

In ḑilele de 29 și 30 Augustŭ anulŭ trecutŭ am visitatŭ mănăstirile Codmeana și Tutana din județulŭ Argeșŭ.

X.

Mănăstirea Codmeana.

Mănăstirea Codmeana, metochŭ alŭ mănăstireĭ Cozia, este fundată de Mircea celŭ Bĕtrânŭ, la anulŭ 1389, cum resultă din următórea inscripțiune săpată d'asupra ușeĭ bisericeĭ la anulŭ 1711 :

«† Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ întru lauda prăsnuireĭ blagoveșteniеĭ prea Curateĭ pururea Fecióreĭ Marieĭ s'aŭ înălțat din temelie acéstă sfântă beserică de creștinul Domnul Țĕriĭ rumâneștĭ Iω Mircea Voevod la leat $\frac{6897}{1389}$ și neavêndŭ podoabă sfănta besérică s'au nevoit smeritul Ig. Kir Partenie Eg. Cozian de o au înfrumusețatŭ cu tîmplele cu icóne și cu ferestrile și cu ușa, și câte să vĕd înnoite dintru osteneala luĭ și a celor ce s'au îndurat în ḑilele luĭ Iω Costandin B. B. Voevod; fiind Mitropolit Kir Antim, mesița Avgust 9 ḑile, veleat $\frac{7219}{1711}$».

La 1777 s'a maĭ adăogitŭ la vechea biserică tinda și clopotnița, cum resultă din inscripțiunea de d'asupra ușeĭ, la intrare în tindă:

«† Intru slava celuĭ în Troiță proslavit Dumneḑeu și întru cinstea prăznuireĭ Buneĭ Vestirĭ a Pré Sfinteĭ Stăpîneĭ nóstre Născătóre de Dumneḑeŭ și pururea Fecióreĭ Marieĭ, rădicatu-s'au acéstă clopotniță din temelie și s'a și săvârșit dupre cum se véde cu îndemnarea prea cuviosuluĭ Archimandrit Kyr Sofronie de la Sf. M-re Cozia, și cu nevoința Cuviosuluĭ Kyr Ilarion Ermonah igumen Sf.

M-rĭ Cotménii, maĭ pe urmă s'aŭ pus igumen la Cozia, cu cheltuiala Mănăstirii în zilele pré luminatuluĭ nostru Domn Ion Alexandru Ipsilante Voevod, fiind Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ Kyr Grigorie și Igumen la Cotména Kyr Climent Ermonah».

lét ЗСПЅ 1777.»

In fine la 1855 biserica s'a reparatŭ, cum ne arată inscripţiunea murală următóre :

«Cu vrerea Tatăluĭ și a Fiuluĭ și a Sf. Duh, și cu ajutorul Maĭciĭ luĭ Dumnedeu șĭ-aŭ luat înfrumusețare acéstă Sf. biserică după cum se vede în dilele binecredinciosuluĭ nostru Domnŭ Barbu Dim. Știrbeĭ Voevod, fiind Mitropolit Prea o sfinția sea D. D. Nifon și Episcop al Argeșuluĭ Pré o sfinția sea D. D. Climent, în dilele Cuviosuluĭ Archimandrit Ipolit, Egumenul Sf M-ri Cozia, prin osârdia și osteneala cuviosuluĭ Ermonah Iosif Egumen Cotmeniĭ la leat 1855 Sept. 15».

In biserică nu se vede nicĭ o peatră mormîntală. — Póte că aŭ fostŭ scóse afară saŭ sunt acoperite de pardoséla de scândurĭ făcută la 1855. — Nicĭ o pictură murală de interesŭ istoricŭ.

Pe feréstra de la spatele altaruluĭ este săpată în reliefŭ inscripţiunea : ПЯРѲЄ || ЄГМЄН НІЄ || Л҃ ЗСІ (7210)

Din odóre, afară de o candelă de argintŭ de la hramulŭ Buna-Vestire, cu inscripţiune din $\frac{7290}{1782}$, și o cruce în filigranŭ cu inscripţiune СМЄРИТ ЯРХІМ. ШИ ІГѸМ. КОДМЄН. СІЛВЄСТРѸ. 1813, cele-lalte sunt maĭ noue, după 1842.

Pentru Museŭ am luatŭ treĭ cingătorĭ, din carĭ una de argintŭ și douĕ de sidefŭ, trecute în inventariulŭ generalŭ alŭ Museuluĭ sub No. 80—82 (din anulŭ 1885); 23 cărțĭ vechĭ inventoriate în catalogŭ la No. 1087—1097, o icónă de lemnŭ simplu, inventoriată la No. 83 alŭ Museuluĭ și pomelniculŭ scrisŭ la 1781 de Ioanŭ Râmnicénulŭ, trecutŭ în catalogulŭ Museuluĭ sub No. 1097-a.

Iacă șirulŭ Domnilorŭ după acestŭ pomelnicŭ :

Iῶ Vladislav Voevod
» Radul »
» Dan »
» Mircea »
» Dan »
» Radul »
» Vladislav »
» Vladul »
» Neagoe »
» Theodosie »
» Vladislav »
Radul
Moise
i gospodja ego Anka
Iῶ Vintila Voevod
i gospodja ego Rada
Iῶ Petru Voevod
» Draghicĭ » (sic)
» Pătrașco »
» Marco »
Mircea
i gospodja ego Knéka (sic)
Iῶ Petru Voevoda
» Radul »
» Alixandru »
i gospodja ego Ecaterina

Iῶ Radul Voevod
i gospodja ego Evod (sic)
Iῶ Mircea Despa
» Miloșĭ Voevod
» Petru »
» Mircea »
» Vladul »
» Mihail »
i gospodja ego Stanca
Iῶ Patrașco Voevod
» Simeon »
» Șărban »
i gospodja ego Elena
Iῶ Radul Voevod
» Alixandru »
» Gavriil »
» Iliĕ »
» Mateĭ »
» Luca » (sic)
» Șărban »
» Costandin »
» Ștefan »
» Nicolae »
» Costandin »
» Grigorie »

Urméză lista mitropoliţilorŭ, care începe cu Macarie și se finesce cu Filaret.

Din alte însemnărĭ cuprinse în pomelnicŭ estragŭ una privitóre la Sofronie Archimandritulŭ «carele aŭ încungiuratŭ mănăstirea cu zidŭ și cu chiliĭ și aŭ făcutŭ doao candele de argintŭ avg. 12. 1781» ; și alta la Ilarionŭ Ieromonahŭ «care aŭ făcutŭ clopotniţa din temelie și aŭ datŭ și unŭ rândŭ de vase de argintŭ».

Clopotniţa de la pórta mănăstireĭ este făcută în 1857 de Igumenulŭ Iosifŭ, cum se citesce în inscripţiunea :

«S'a făcutŭ din temelie acéstă clopotniţă, precum se vede prin

osărdia și tótă cheltuiala Cuviosuluĭ Ieromonah Iosif egumenulŭ Sfinteĭ Mănăstirĭ Cotména, la anulŭ 1857».

Casele mănăstireĭ sunt ruinate. — Cu o mică cheltuială de la 4 până la 5 miĭ leĭ arŭ puté fi puse în stare ca să serve la o scólă de meseriĭ. -- Astăḑĭ se află în ele scóla rurală, unde funcționéză unŭ învĕțătorŭ vrednicŭ de tótă lauda, d-lŭ Ion Tomescu. — Dînsulŭ a reușitŭ să formeze o mică colecțiune de cărțĭ, de minerale și speciĭ de arborĭ carĭ se găsescŭ în localitate, precum și alfabetulŭ întregŭ compusŭ din crăcĭ naturale tăiete de scolarĭ de prin arborĭ. In colecțiune se afla unŭ toporŭ de pétră ordinară și douĕ ciocane micĭ.—Toporulŭ de colóre négră, maĭ mare, a fostŭ găsitŭ într'o râpă de lângă Drăguțeștĭ (comună de care face parte mănăstirea Cotmeana), de către unŭ copilŭ care umbla cu vacile maĭ acum 3 anĭ; ciocanele, aflate totŭ în apropiere, presentă interesulŭ că d'asupra găureĭ destinate pentru códă, se află o scobitură cu scopŭ probabilŭ de a întărì maĭ multŭ împănarea cóḑeĭ de lemnŭ. — D-lŭ Tomescu le-a dăruitŭ Museuluĭ; ele sunt trecute în inventariulŭ generalŭ sub No. 84—86.

Totŭ cu ocasiunea acésta, învĕțătorulŭ Grigorie Stoenescu din Lunca Corbuluĭ, Jud. Argeș, mĭ-a datŭ unŭ toporŭ de pétră ordinară, care se păstra în casa părintéscă servindŭ la spartulŭ zaharuluĭ și nucilorŭ.—E trecutŭ în inventariŭ la No. 87.

Poporulŭ nu dă nicĭ o atențiune acestorŭ obiecte preistorice; le consideră a fi petre găurite de curcubeŭ, când ĭĭ e sete și bea apă din rîŭ.

XI.

Mănăstirea Tutana.

După unŭ drumŭ greŭ făcutŭ prin pădurea Codmeneĭ, și apoĭ pe albia rîulețuluĭ Tutana, am ajunsŭ la mănăstirea cu același nume în ḑiua de 31 Augustŭ. Am găsitŭ o ruină completă. Biserica, construită în cărămidă aparentă, avea pînă la 1839 treĭ turnurĭ de zidŭ, carĭ atuncĭ s'aŭ datŭ josŭ și s'aŭ făcutŭ altele de lemnŭ. Tîmpla de asemenea de zidŭ a fostŭ înlocuită cu alta de lemnŭ, destulŭ de simplă; coperișulŭ vechiŭ de plumbŭ, mi se spune că a fostŭ luatŭ de

arendașulŭ de pe vremĭ alŭ moșieĭ, și în semnŭ de evlavie pentru cele sfinte, dînsulŭ a învelițŭ biserica cu ziglă; adĭ învelișulŭ este de șindrilă.

Biserica era tocmaĭ în reparațiune, nezugrăvită, și preoțiĭ se plângeaŭ că nu aŭ destuĭ banĭ ca să o finéscă. Aveaŭ lipsă și de clopote, căcĭ cele vechĭ sunt sparte. In curte, unŭ rândŭ de casé ruinate, carĭ adăposteaŭ scóla și primăria.

Odóre de prețŭ, nicĭ unulŭ; tóte aŭ fostŭ răpite de călugăriĭ grecĭ; numaĭ 4 icóne împărătescĭ atragŭ atențiunea.

Nicĭ o pétră mormîntală, ci numaĭ la intrare în biserică, următórea pisanie în limba slavonă, din care se vede că fundatorulŭ mănăstireĭ a fostŭ Mihnea-Vodă, în anulŭ 1583, iar esecutorulŭ lucrăriĭ : Mihaĭ banulŭ, adică viitorulŭ eroŭ de la Călugărenĭ.

Iacă textulŭ inscriptiuneĭ cu traducerea :

† прŏ изволеніем ѿ҃ця й съ поспѣшеніем с҃ня и съвръшеніем ст҃го д҃ха амин. се аз ѹбо раб владымо его і҃ѵ҃с х҃а : || іѡ҃ михнѣ воевода б҃жію мастію гспдьь въсоѡй влашкоѡи земле с҃нь великомѹ й прѣдоѡбраг ѧлеѯан-дрѹ воевода про йзволіх г҃сдвоми насе || бл҃госъздати сію ч҃стньи мона-стир г҃леміи тѹтана идеж ес храм придбнаг и бгоносиаг ѡ҃ця нішег ӑѳа-насіе аѳѡс || й почес ѡт мсця юлїе. ѳ҃ дни въ понеда й съвръшис мц҃а. сеп. і дьні въ лѣт. ҂з҃ча. || крѹг слнцѹ з҃. мсц҃. еп҃. д҃. зоѵт числѹ. ѕ҃. ен-диктіѡн. з҃і. || й аз раб й йсправнк жѹпан михаи бан :

«Cu voia Tatăluĭ și cu ajutorulŭ Fiuluĭ și cu săvârșirea S-tuluĭ Duhŭ Amin. — Iată eŭ robulŭ Stăpânuluĭ meŭ Isusŭ Hristosŭ, Ionŭ Mihnea Voevodŭ cu mila luĭ Dumnedeŭ Domnŭ alŭ întregeĭ Țĕrĭ românescĭ, fiulŭ mareluĭ și pré bunuluĭ Alexandru Voevodŭ, bine am voitŭ domnia mea ca să zidescŭ acéstă sfîntă mănăstire numită Tutana, unde este hramulŭ pré cuviosuluĭ părinteluĭ nostru Atanasie de la Aton; și s'a începutŭ a se zidì în luna Iulie 9 dile Lunĭ și s'a săvârșitŭ în luna Septembre 10 dile în anulŭ 7091, crugulŭ sóreluĭ 7, luna epactă 4, numĕrulŭ de aurŭ 6, endiction 17, și eŭ robulŭ și ispravnicŭ jupanŭ Mihaĭ banŭ.»

Cum resultă din acéstă inscripțiune mănăstirea cea mare și frumósă de la Tutana, a căreia conservațiune se impune de la sine, a fostŭ începută la 9 Iulie 1583, și s'a finitŭ la 10 Septembre același anŭ, adică numaĭ în 60 de dile, prin îngrijirea luĭ Mihaĭ Vitézulŭ.

III.

Mănăstirea Brâncovenii (jud. Romanaţĭ). (Raportulŭ No. 37 din 24 Iulie 1885).

XII.

Mănăstirea Brâncovenii.

La 22 Augustŭ anulŭ trecutŭ am visitatŭ mănăstirea Brâncovenii din judeţulŭ Romanaţĭ, şi dintre odórele ce se păstréză acolo am ridicatŭ cu dare de chitanţă, pentru Museulŭ Statuluĭ, următórele :

1. Unŭ potirŭ de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, lucratŭ fórte frumosŭ cu figurĭ pe smalţŭ şi dăruitŭ de Mateiŭ Vodă şi soţia sa Elena mănăstireĭ Brâncovenĭ, în anulŭ 1636, cum resultă din inscripţiunea slavonă săpată pe buze. Greutate 1 kilo.

2. Unŭ potirŭ de argintŭ fără scaunŭ, cu inscripţiune română, că s'a făcutŭ de Const. Brâncovénulŭ vel spătarŭ la anulŭ 1686. Greutate 0,130 grame.

3. O candelă mare de argintŭ de la icónele împărătescĭ, stricată pe alocurea; greutate 2 kilo 220 grame.

4. Patru candele de argintŭ maĭ micĭ, aceeaşĭ lucrătură ca cea de susŭ; greutate 1 k. 500 gr.

5. O cădelniţă de argintŭ completă; greutate 0,750 gr.

6. Unŭ discŭ de anaforă de argintŭ suflatŭ cu aurŭ cu inscripţiune în limba grécă pe buze : ΙΟΑΝΗΣ ΜΑΤΕΥΑ ΠΑΣΑΡΑΠΑ ΒΟΗΒΟΤΑ. Greutate de 0,270 grame.

7. O cruce de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, cu dóuĕ turnurĭ, cu inscripţiune săpată pe mânerŭ :

† ИСКОВАСЕ СИЯ КРЪСТЪ || ДАНИЛЪ ЕРМОНАХЪ ЕГУ || МАНЪ САДОВСКИ ВЯ ЛЕ || ТО АХОД ВЪ МЕСЦА АВГУСТА.

Adică : «A ferecatŭ acéstă cruce Danilŭ ermonahŭ egumenulŭ Sadoveĭ în anulŭ 1674, în luna luĭ Augustŭ».

8. Altă cruce de argintŭ suflatŭ cu aurŭ, lucrată în smalţurĭ.

9. O cruce frumósă de argintŭ, lucrată în smalţurĭ şi care se purta atârnată.

10. Altă cruce de argintŭ fără piciorŭ.

11. Cruce de argintŭ suflată cu aurŭ, care se atârnă de gâtŭ, greutate 0,035 grame.

12. Unŭ engolpion de argintŭ auritŭ cu lanţŭ; greutate 0,095 gr.

13. Unŭ teasŭ de argintŭ auritŭ; greutate 0,115 gr.

14. O cingătóre de pele îmbrăcată în plăcĭ gróse de argintŭ auritŭ, decorate; lipsescŭ şése plăcĭ.

15. Cingătóre maĭ lată cu plăcile maĭ marĭ bătute în ţinte; lipsesce numaĭ o placă.

16. O cingătóre de stofă cu o pereche paftale de argintŭ.

17. Cingătóre de stofă cu o pereche paftale marĭ de argintŭ; greutate 0,200 grame.

18. O pereche paftale micĭ de argintŭ; greutate 0,50 grame.

Pe lângă aceste argintăriĭ, am maĭ depusŭ la Museŭ, încă:

19. O Tetraevanghelie manuscrisŭ, pe hârtie, scrisă din porunca luĭ Ion Alexandru Voevodŭ de către Iermonahulŭ Onufrie în anulŭ $\frac{7081}{1573}$, Aprilie 15, în mănăstirea Săratov, cum se citesce la postfaţa Evangheliei. Este ferecată în argintŭ suflatŭ cu aurŭ, representândŭ pe o parte: Invierea, pe cea-altă: Răstignirea.

Inscripţiunea săpată în reliefŭ pe marginĭ sună:

† СІЮ С҃ТЯ ІЕѴ҃ЛІЕ СЪТВОРИ ІѠ МЯТЕЮ БЬСЬРЯБЬ ‖ ВОЕВОДЬ Й Г҃ЖЯ ЕГО ЕЛЕНЯ И ПОСТЯВЛѢЕТЬ ВЬ С҃ТОЕ МОНЯСТИРЕ Ѿ ‖ БРЬКОВѢНИ ИДЕЖЕ ЕСТЬ ХРЯМ. ѸСПЕНІЕ ПРѢ ‖ С҃ТІН ВЛ҃ЧЦЬ НЯШЕ Б҃ЦЕ ПРИСНОДВѢ МЯРІѪ ВЬ ЛѢТ ҂З. Р. М. Д.

Adică:

«Acéstă sfântă Evanghelie a făcut'o Ion Mateiŭ Băsărabŭ Voevod şi Dómna sa Elena şi a dat'o sfinteĭ mănăstirĭ din Brâncovenĭ, unde este hramulŭ Adormireĭ pré sfinteĭ Dómne născĕtóre de Dumneḑeŭ şi pururea Fecĭóreĭ Maria, în anulŭ $\frac{7144}{1636}$.»

20. Tetraevanghelia slavonă tipărită în timpulŭ luĭ Négoe Basarabŭ, la anulŭ $\frac{7020}{1512}$; exemplarŭ completŭ bine conservatŭ, legatŭ în stofă cu plăcĭ de argintŭ, carĭ represintă Răstignirea luĭ Christosŭ cu ceĭ patru Evangheliştĭ.

21. Evanghelie cu comentarii, slavonă, tipărită la Lemberg în anulŭ 1636; legată în catifea cu plăcĭ de argintŭ auritŭ representândŭ Răstignirea cu ceĭ 4 Evangheliştĭ, şi cu 4 bumbĭ marĭ de argintŭ auritŭ; şi

22. Şése manuscripte române şi 134 cărţĭ tipărite, din carĭ 41 române şi 81 greceştĭ, etc., trecute în catalogulŭ bibliotecei Museuluĭ la No. 1015—1086.

Tóte aceste obiecte şi cărţĭ inventoriate sunt aşezate în Museŭ la secţiunile respective.

Am estampatŭ şi copiatŭ în acelaşĭ timpŭ tóte inscripţiunile mormîntale şi parietale din biserică.

IV.

1. *Mănăstirea Bistrița* (jud. Nêmțu). 2. *Mănăstirea Bisericanii.*— 3. *Mănăstirea Pîngărații.*
(Raportulŭ No. 39 din 24 Iulie 1885).

La 15 Martie 1885, am visitatŭ mănăstirile Bistrița, Bisericanii și Pângărații; am culesŭ și copiatŭ tóte inscripțiunile de pe petre, păreți, odóre și clopote, carĭ vorŭ fi utilisate în monografia, ce cugetŭ a publica asupra mănăstirilorŭ din țéră.

Voiŭ enumera acì pe cele maĭ însemnate, precum și cărțile și manuscriptele ce am ridicatŭ pentru Museulŭ Statuluĭ.

XIII.

Mănăstirea Bistrița.

Impresiunea ce face călătoruluĭ acéstă mănăstire este dintre cele maĭ bune. Reparată în 1875, este bine întreținută și îngrijită de către superiorulŭ eĭ, Archimandritulŭ Nichita Darie.

La intrarea în biserică despre pórtă se aflâ incastrată pisania bisericeĭ privitóre la Alexandru Lăpușnénulŭ.

Lângă dânsa, altă pétră care represintă în reliefŭ forte, armele Moldoveĭ. Ambele petre eraŭ zidite maĭ sus. Superiorulŭ Darie, cu ocasiunea reparațiuneĭ din 1875, le-a scosŭ și le-a așezatŭ maĭ jos, poleindu-le.

Disposițiunea interióră a bisericeĭ este din patru despărțiturĭ saŭ pridvóre, cum era odată la mănăstirea Seculŭ.

In pridvorulŭ 1-iŭ cu două ușĭ laterale se aflâ la stânga mormîntulŭ Episcopuluĭ Metodie, cu inscripțiunea slavonă încă citéță din anulŭ 1504.

In alŭ doilea, la drépta: se aflâ mormîntulŭ luĭ Ivașcu Golescu, la stânga unŭ altŭ mormîntŭ.

In alŭ treilea pridvorŭ la stânga se aflâ mormîntulŭ Dómneĭ Ana a luĭ Alexandru celŭ Bunŭ cu o lespede de marmură, avêndŭ

pe dînsa o inscripțiune slavonă. Pe perete se vede zugrăvitŭ unŭ chipŭ de femee, cu corónă pe capŭ, d'asupra se citesce :

ӑнна домна каре ѡдихнѣще ӑтрꙋ ачест мормѫнт соціиа лꙋи алеѯандрꙋ вв'да.

La drépta este altŭ mormîntŭ ctitoricescŭ, cu inscripțiune slavonă. Josŭ pe pardosélă, o lespede săpată în românesce.

Zugrăvéla păreților̆ŭ este din anulŭ 1814, în timpulŭ egumenuluĭ Zaharie, cum se citesce scrisŭ în altarŭ pe catapitésmă.

Portretele ce se vĕdŭ în privdorulŭ ctitorilorŭ sunt :

1. «Alexandru Vodă ctitorŭ celŭ întâiŭ ce să ḑice bunŭ și sfântŭ»; 2. «Anna Dómna»; 3. Romanŭ Voevodŭ, tată ctitorilorŭ; 4. «Stefanŭ V.V. fiulŭ luĭ Alexandru Vodă»; 5. Iliașŭ Voevodŭ; 6. Petru V.V.; 7. Bogdanŭ Voevodŭ; 8. «Stefanŭ V.V. celŭ bunŭ și vitézŭ»; 9. «Alexandru voevodŭ fiulŭ luĭ Stefanŭ V.V., care a muritŭ în óste»; 10. Maria Dómna.

Din odóre merită a se cita : icóna S-teĭ Anna, care după tradițiune s'arŭ fi trimisŭ de Impĕratulŭ bizantinŭ Paleologu luĭ Alexandru celŭ Bunŭ împreună cu icóna Maiceĭ Domnuluĭ de la mănăstirea Némțŭ. Din causa timpuluĭ lemnulŭ de ciparosŭ putreḑindŭ, icóna a fostŭ restaurată, pusă pe o tablă de ferŭ, și apoĭ îmbrăcată în argintŭ de Nicolae Albu în 1868.

Cele-lalte odóre sunt de totŭ moderne, fiindcă cele vechĭ aŭ fostŭ luate de călugăriĭ grecĭ la 1863.

Afară de biserică, maĭ sunt douĕ paraclise : *Sf. Nicolae* d'asupra porțiĭ celeĭ vechĭ și *Sf. Ion Novi.*

Primulŭ n'are nimicŭ de observatŭ; celŭ d'alŭ doilea are pe din afară zugrăvitŭ unŭ tabloŭ, care representă pe ctitoriĭ Stefanŭ Voevodŭ și Maria Dómna, Petru Rareșŭ și Elena, cum se citesce în inscripțiunea zugrăvită într'unŭ singurŭ rândŭ cu văpsea albă :

петрꙋ : рарешй : в. в. щефан : в'в : чел маре : тикторй : елена : доамна : маріа доамна : 1849.

De desuptŭ este pisania paraclisuluĭ în slavonesce săpată în piatră, din anulŭ 1498.

In paraclisŭ se păstréză o icónă stricată din causa vechimeĭ, a

S-tuluĭ Ion Novi, și o evanghelie română tipărită în $\frac{7270}{1762}$, și legată în argintŭ cu inscripțiunea grécă săpată :

ΔЄ ΗЄ ΗС * ΤȢ ΔȢΛȢ * Τ̈Ȣ ΘЄ̈Ȣ * ΔΑΝΗΛ ‖ ΗΓȢΜЄ́ΝȢ * ΤΗΣ ΜΠΙ * ΣΤΡΙΤΑ * ΑѰΠS * (1786).

In clopotniță, care e d'asupra paraclisuluĭ, se păstréză 3 clopote marĭ, din carĭ celŭ maĭ mare este din anulŭ 1494, și 3 micĭ cu inscripțiunĭ, carĭ s'aŭ estampatŭ odată cu alte 12 estampage făcute la acéstă mănăstire.

Am ridicatŭ de aci și depusŭ la Museŭ 21 manuscripte slavone, 3 manuscripte grecescĭ și 52 volume tipărite, din carĭ 3 române și 49 greceștĭ, trecute în inventariulŭ de cărțĭ și manuscripte ale Museuluĭ sub No. 1098—1161.

Am vĕḑutŭ la Părintele superiorŭ maĭ multe crucĭ și giuvele dăruite de pioșĭ la S-ta icónă, între altele și diferite monede de aurŭ și de argintŭ, turcescĭ, austriace, olandeze, belgiene. Se află și o monedă mare de argintŭ a luĭ Constantinŭ Brâncovénulŭ.

Acestea și-ar găsì póte loculŭ maĭ bine în colecțiunea Museuluĭ Statuluĭ.

Părintele Darie a voitŭ chiar să mi-le dee, înse neavêndŭ autorisațiunea, a rĕmasŭ să dispună Ministeriulŭ cum va găsì de cuviință.

XIV.

Mănăstirea Bisericaniĭ.

Asupra istoriculuĭ mănăstireĭ, aḑĭ transformată în penitenciarŭ, s'a publicatŭ în 1863 o monografie a Archimandrituluĭ Partenie, plină de greșelĭ. Maĭ cu folosŭ se póte consulta pomelniculŭ mănăstireĭ, în care se află o «Arătare pentru mănăstirea Bisericaniĭ de cine a începutŭ a se zidì, și pe ce vréme, și de cine s'a isprăvitŭ de ziditŭ și pe ce vréme».

Biserica are o intrare îngustă, d'asupra căreia se citesce pisania săpată în piatră pe la finele seculuĭ trecutŭ. Maĭ sus lângă tabloulŭ hramuluĭ Buna-vestire este scrisŭ : ВЪ ЛѢТЪ 1784 ѲЄОДОСІЄ ЗȢГРАВ.

Interiorulŭ nu presintă nimicŭ interesantŭ : Pardoséla este de

scândurĭ. Cu ocasiunea prefacereĭ caselorŭ în penitenciarŭ, s'a reparatŭ și biserica. Atuncĭ s'aŭ scosŭ tóte petrele cu inscripțiunĭ, și după cum mi se spuse, parte s'aŭ întrebuințatŭ în nouĕle construcțiunĭ, parte s'aŭ vîndutŭ de antreprenoriĭ evreĭ în Piatra. Una singură se maĭ vede lângă ușa bisericeĭ, servă de laviță condemnațilorŭ și de pétră pentru ascuțitulŭ topórelorŭ. Din inscripțiunea slavonă de pe dînsa abia se maĭ zărescŭ câteva litere, carĭ totușĭ ne spunŭ că pétra a acoperitŭ rĕmășițele mortuare ale uneĭ cucóne Eftimia. Pétra arŭ trebuì pusă la adăpostŭ spre păstrare.

Altă pétră cu inscripție din anulŭ 1637 se află bătută în zidulŭ exteriorŭ alŭ trapezeĭ, o sală mare susținută de unŭ stâlpŭ grosŭ împleticitŭ ca șérpele; singura remășiță din sculpturele vechĭ de la acestă mănăstire.

Din odórele, carĭ se păstréză în paraclisŭ, notezŭ :

1. O cruce de lemnŭ ferecată în argintŭ, cu inscripțiune slavonă săpată pe mânerŭ din anulŭ $\frac{7185}{1677}$, din care se vede c'a fostŭ dăruită de Alexandru Ramandi, vel postelnicŭ, și de soția sa Maria.

2. O cruce de lemnŭ ferecată în argintŭ poleitŭ, cu petre colorate și cu inscripțiune din anulŭ $\frac{7159}{1651}$, când a fostŭ cumpĕrată și dăruită mănăstireĭ de către Bitv Șold și cu nepotulŭ sĕŭ Buhușŭ Mironŭ.

3. Idem, idem, frumosŭ lucrată și cu inscripțiune din anulŭ $\frac{7176}{1678}$, când a fostŭ dăruită de Pan Ion și soția luĭ Maria.

4. Unŭ panaghiarŭ de lemnŭ sculptatŭ artisticŭ, representândŭ pe o parte Proorociĭ, iar pe cea-altă Apostoliĭ, cu axionulŭ : «*Cuvine-se cu adevĕratŭ*» în grecesce. E încadratŭ în argintŭ, ferecătura fiindŭ vechiă.

5. Sf. George lucratŭ în fildeșŭ și încadratŭ în argintŭ auritŭ.

Aceste cincĭ bucățĭ arŭ trebuì să se conserve în Museulŭ Statuluĭ.

Maĭ însemnezŭ încă :

1. Ușa de fierŭ de la biserică; lucrătură vechiă de artă, cu desenurĭ de gustŭ.

2. O mușama-icónă, avêndŭ pe dînsa maĭ multe representațiunĭ cu inscripțiunĭ lungĭ în slavonesce și latinesce, între altele și treĭ chrisóve scrise pe dînsa. Ea merită a se aduce la Museŭ, însă cu

mare îngrijire, pentru că din causa umeḑeleĭ, văpséua a începutŭ să cadă de pe dînsa și compromite totŭ restulŭ.

Clopotnița este d'asupra bisericiĭ și are douĕ clopote maĭ marĭ și douĕ maĭ micĭ. Celŭ maĭ mare este spartŭ și nu maĭ servă la nimicŭ; are o inscripțiune română din anulŭ $\frac{7265}{1757}$, în care se ḑice că s'a *prefăcutŭ* în ḑilele Arhimandrituluĭ Misailŭ de Gheorghie Meșterŭ. Alŭ doilea clopotŭ este din anulŭ 1784.

In bașca din stânga a bisericeĭ am găsitŭ : 59 manuscripte slavone, treĭ manuscripte române și 22 cărțĭ tipărite, din carĭ 16 slavone și române, carĭ s'aŭ depusŭ în colecțiunea Museuluĭ sub No. 1165—1249.

V.

Mănăstirea Pângărațiĭ.

Aci n'am aflatŭ odóre saŭ inscripțiunĭ.

Părintele Stratonicos Costandin Ieromonah, unŭ octogenar, unchiulŭ P. S. Sale Episcopuluĭ Melchisedec, îmĭ spuse că singura pétră care a fostŭ, la reparațiunea din 1874 s'a întrebuințatŭ în zidărie.

Numaĭ treĭ manuscripte slavone am găsitŭ, carĭ le-am depusŭ în Museŭ sub No. 1162—1164.

Din pomelniculŭ făcutŭ la 1793 Septembre 13 sub domnia luĭ Constantinŭ Suțu Voevodŭ se vĕdŭ ca ctitorĭ : Alexandru Lăpușneanu, Dómna Roxanda și fiĭ lorŭ : Bogdanŭ, Petru, Costandinŭ și ficele : Knéjna, Mariica, Theofana, Anghilina, Theodora, Theofana. Despre fundarea acesteĭ mănăstirĭ de către Lăpușnénu vorbesce și Letopisețulŭ Moldoveĭ.

Urméză apoĭ : «Ieremia Movilă, Elisafta Dómna și Maica luĭ, Maria și fiĭ lorŭ, Constantinŭ Voevodŭ, Alexandru V.V., Bogdanŭ V.V., Myron V.V. și maica luĭ Elisafta și părintele luĭ». Apoĭ, Nădăbaico și socia luĭ și fiĭ lorŭ. Vartic vel Dvornicŭ.

CUPRINSULŬ